

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

OVĚŘENÍ ČTYŘKOMPONENTOVÉ TEORIE LÁSKY

Verification of the Four-Component Theory of Love

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Vojtěch Kukla

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Olomouc

2019

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Ověření Čtyřkomponentové teorie lásky“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

Vdne

Podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Marku Kolaříkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, přátelské rady a podporu po celou dobu práce. Také děkuji PhDr. Danielu Dostálovi, Ph.D. za ochotu k odborné konzultaci v oblasti statistiky.

Obsah

Úvod.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Láska.....	9
2. Čtyřkomponentová teorie lásky	11
2.1. Popis Čtyřkomponentové teorie lásky	11
2.1.1. Jednotlivé komponenty.....	12
2.1.2. Odlišnosti jednotlivých komponent	15
2.1.3. Čtvercové znázornění lásky	16
2.1.4. Typy lásky dle čtyřkomponentové teorie lásky	20
2.2. Důvod vzniku Čtyřkomponentové teorie lásky	25
2.2.1. Vývoj psychologického paradigmatu.....	26
2.2.2. Nedostatky triangulární teorie lásky	26
2.2.3. Teoretické podklady Čtyřkomponentové teorie lásky	28
2.3. Způsob vzniku Čtyřkomponentové teorie lásky	28
2.3.1. Spirituální rozměr lásky.....	29
2.3.2. Spirituální rozměr v různých teoriích lásky	32
3. Dosavadní výzkumy.....	38
3.1. Výzkumy navazující na triangulární teorii lásky	38
3.1.1. Porovnání několika teorií lásky	38
3.2. Výzkumy stojící za vznikem triangulární teorie lásky	39
3.2.1. Triangulární teorie lásky.....	39
3.2.2. Povaha lásky.....	40
3.2.3. Konstrukt validity triangulární teorie lásky	40
3.2.4. Rubinovy škály loving a liking	42
3.3. Shrnutí vzniku triangulární teorie lásky	44
EMPIRICKÁ ČÁST	45
4. Výzkumný problém a cíle	45
5. Výzkumný design.....	46
6. První fáze výzkumu.....	47
6.1. Cíle a výzkumné otázky	47
6.2. Výzkumný soubor a sběr dat.....	47
6.3. Metody.....	47
6.4. Etické aspekty výzkumu	48
6.5. Vyhodnocení dat	48
6.6. Výsledky	48

6.6.1.	výsledky deskriptivní statistiky	48
6.6.2.	Výsledky dotazníku projevů lásky	50
6.7.	Tvorba dotazníku zkoumajícího pilíře lásky	52
6.7.1.	Data získaná dotazníkem projevů lásky	53
6.7.2.	Data získaná na základě literatury	56
6.7.3.	Redukce item poolu	59
6.7.4.	Výsledná baterie položek pro druhou fázi výzkumu	65
7.	Druhá fáze.....	68
7.1.	Cíle výzkumu.....	68
7.2.	Výzkumný soubor a sběr dat	68
7.3.	Metody	68
7.4.	Etické aspekty výzkumu.....	69
7.5.	Vyhodnocení dat.....	69
8.	Výsledky výzkumu.....	70
8.1.	Výsledky deskriptivní statistiky.....	70
8.2.	Opomenuté projevy lásky.....	75
8.3.	Výsledky pro celkový cíl práce	77
8.3.1.	Faktorová analýza celého vzorku	78
8.3.2.	FA Rubinových položek.....	79
8.3.3.	Bližší pohled na faktorovou analýzu vztahu k partnerovi	82
8.3.4.	Bližší pohled na faktorové náboje celého vzorku	84
8.3.5.	Shrnutí výsledků	87
9.	Diskuze.....	90
10.	Závěry	93
	Souhrn	94
	Seznam použitých zdrojů a literatury	96
	Seznam příloh.....	100

Úvod

Láska je důležitou součástí každodenního života nejspíš každého z nás. Mnoho z nás v životě usiluje právě o lásku. Ať už jde o lásku partnerskou, mateřskou nebo přátelskou. Člověk je tvor společenský, vztahy tvoří důležitou součást našeho bytí. Jsou to právě láskyplné vztahy, co často přináší velkou radost a smysl do života. Stejně tak ale platí i to, že nás nejvíc může zranit právě ten, kdo nám je nejbliž. Mnoho románů a básní se točí kolem lásky a mnoho spisovatelů tvoří ve splínu nenaplněných citů. To vše je součástí života. “Všechno má určenou chvíli a veškeré dění pod nebem svůj čas: je čas plakat i čas smát se, čas objímat i čas objímání zanechat, je čas milovat i čas nenávidět, čas boje i čas pokoje” (Bible, Kazatel 3).

Ačkoli má veškeré dění pod nebem svůj čas, většina z nás by určitě chtěla, aby byl více čas milovat než čas nenávidět. Dobré vztahy jsou pro člověka důležitou životní základnou, zdrojem sebevědomí, opory a radosti do života. Naopak rozpad manželství, ale i dlouholetého přátelství je něčím smutným a nechtěným. Proč se to tedy děje? Proč nejsou všechny naše vztahy jako z pohádky, ale místo toho se někdy hádáme, rozcházíme se a ubližujeme si? Možná to bude proto, že lásce nerozumíme. Když někdo chce řídit auto, musí splnit řidičské zkoušky a mít řidičské oprávnění. Když ale někdo chce vstoupit do manželství, stačí říct “ano”. Ale je snad manželství jednodušší než řízení auta? Chceme-li se udržet na cestě dobrého vztahu a vyhnout se nehodě, je potřeba porozumět vztahu, ve kterém žijeme. A právě to je cílem této práce. Prozkoumat další střípek složité mozaiky lásky a porozumět jí zase o kousek víc. A to ne z čistě vědeckých choutek zkoumání neznámého, ale k užitku běžným lidem. Neboť vztahy jsou tím nejcennějším, co v životě máme.

Pokud se mi v této práci podaří udělat další krůček v chápání lásky, nebo společně odhalíme něco nového, co nám pomůže vztahům lépe rozumět, splní tato práce svůj smysl. Její výsledky mohou být přínosem zejména v oblasti vztahového poradenství. Pokud budeme lásku lépe chápat, můžeme ji také lépe žít.

A čím přesně že se budeme v této práci zabývat? Ve své bakalářské práci jsem svou pozornost věnoval Sternbergovu modelu lásky a otázce, jestli lásku vykládá co nejbliže skutečnosti. Po hlubokém studiu literatury a mnoha úvahách jsem dospěl k závěru, že Sternbergova triangulární teorie lásky je pravdivá, ale neúplná. Člověk je bio-psycho-sociálně-spirituální komplex a lásku prožívá nejen na rovinách vášně, intimity a závazku, ale také na rovině spirituality. Závěrem mé bakalářské práce je vypracování nového

teoretického modelu lásky (se vší úctou v návaznosti na R. J. Sternberga), tedy čtyřkomponentové teorie lásky.

Ale je tomu skutečně tak? Skutečně prožíváme lásku na těchto čtyřech rovinách? Jaké jsou skutečné pilíře lásky? A není jich víc? Právě na tyto otázky se nám všem v této práci pokusím odpovědět. Pojdme tedy lásku společně prozkoumat.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Láska

“Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon” (Bible, 1. Korintským). Těmito slovy začíná nejznámější kapitola Bible o lásce a stejná myšlenka se nese jako červená linka i mnoha kapitolami našich vztahů. Láska bývá často tou nejdůležitější součástí našich životů. Mnoho radostí i starostí je způsobeno právě láskou. Je to časté téma našich rozhovorů, ale i filmů, románů a básní.

Ale co to vlastně je? Co je láska? Asi každý ji někdy zažil, ale pro každého může znamenat něco trochu jiného. A tak když řeknu, že se budu zabývat láskou, nemusí si každý čtenář představit totéž. Ani mnoho významných autorů si pod láskou ve svých dílech nepředstavuje totéž. Tak například Abraham Maslow (2014) rozlišuje lásku B (nesobeckou a ochotnou pomoci) a lásku D (sobeckou). Podobně úzce v tomto tématu mluví také Rubin (1969, 1970) o vztazích typu loving (milovat) a liking (mít rád). Erich Fromm (1993, 1996a, 1996b) lásku rozlišuje podrobněji na bratrskou, mateřskou, erotickou, sebelásku a lásku k bohu. John Alan Lee (1977) bere lásku z trochu jiného konce a mluví o láskách eros, ludus, storge, mania, agape a pragma. Trochu podobně a zároveň zcela jinak mluví o lásce filozof a spisovatel C. S. Lewis (2013). V jeho pojetí můžeme prožívat náklonnost, přátelství, éros a křesťanskou lásku. Podobná označení typů lásky používá i Nakonečný (1997), a to éros, filia a agape. Podrobněji a zároveň přehledně vysvětlené teorie všech těchto autorů naleznete v mé bakalářské práci (Kukla, 2017), ale již v tak krátkém odstavci můžeme vidět, že ani odborníci se neshodnou.

Tak jak to tedy je? Po přečtení první kapitoly by čtenář snadno mohl mít pocit, že se mi podařilo z něčeho jednoduchého udělat něco složitějšího. Tak trochu v duchu reklamy na Kofolu: “Když ji miluješ, není co řešit!” Kdo ale lásku zažil, nejspíš mi dá za pravdu, že se Kofola milí. A i když to zní hezky, asi bude lepší přeci jen hledat vysvětlení raději ve vědecké obci. Zároveň nám ale jde o pochopení lásky a zlepšení našich vztahů, ne o zvrácenou vědeckou zálibu šťourat se v teoriích příliš širokých, abstraktních a nepochopitelných, objímajících celý vesmír. Ano, byla to nadsázka. Touhle hyperbolou jsem však chtěl zdůraznit praktický účel této práce. Budeme se snažit najít model, který lásku co nejlépe vysvětlí, ale zároveň zjednoduší našemu chápání a zůstane praktický. Proto se jeví vhodné o lásce uvažovat jako o souhrnném jevu, který však má jakési základní pilíře (Sternberg a Grajek, 1984). Snazší než usilovat o vyčíslení všech možných typů láskyplných vztahů a jejich deskripci je rozpoznat základní dimenze (pilíře) lásky, ze kterých pak typy

možných vztahů logicky vyplývají – pochopit princip prožívání lásky je snazší a užitečnější než hledat všechny možné způsoby prožívání lásky bez souvislostí.

Právě takovým způsobem začal na lásku nahlížet Sternberg (1986) ve své triangulární teorii lásky. Rozlišil základní pilíře, a to vášně, intimitu a závazek. Toto pojetí se však ukázalo jako pravděpodobně nedostačující. Jelikož je člověk bio-psycho-sociálně-spirituální komplex, jeví se logické, že i tak komplexní jev jako lásku bude prožívat ve všech rovinách své existence. Z této úvahy se nakonec zrodila právě Čtyřkomponentová teorie lásky, jejímž ověřením se v této práci budeme zabývat. Nejprve novou teorii podrobně vysvětlíme, pohovoříme o příčinách a způsobu jejího vzniku a ve výzkumné části budeme ověřovat, jestli skutečně odpovídá skutečnosti, nebo je třeba modelu jiného.

Hovoříme-li o lásce, mluvíme tedy o komplexním intenzivním citu, který můžeme prožívat v interpersonálních vztazích na různých rovinách. Nějakým způsobem prostupuje většinu našich vztahů, ať už těch romantických, anebo přátelských či rodinných. Je to základ našich vztahů, který prožíváme ve všech rovinách svého bytí.

2. Čtyřkomponentová teorie lásky

V této práci se budeme zabývat převážně čtyřkomponentovou teorií lásky, jakožto modelem vysvětlujícím lásku. Budeme zkoumat jeho přednosti, nedostatky a pokusíme se ověřit, zda skutečně nejlépe odpovídá skutečnosti. Abychom jej však mohli zkoumat, pojďme se podívat, co nám čtyřkomponentová teorie lásky vlastně říká, jak a proč vznikla a k čemu by nám mohla být užitečná.

Jak jsem již zmínil, cílem této diplomové práce je hlouběji prozkoumat klíčovou oblast vztahového poradenství – lásku. Konkrétně se pokusíme ověřit platnost Čtyřkomponentové teorie lásky, která je výstupem mé teoretické bakalářské práce. Z toho důvodu budu v teoretické části této práce značně vycházet z textu své bakalářské práce. Pokusím se neopomenout žádné důležité souvislosti, ale zároveň čtenáře nezahltit informacemi nesouvisejícími s cílem této práce. Z vědeckého hlediska by bylo správnější řádně odcitovat i svá vlastní slova (a tam, kde to nebude jasné, to skutečně udělám), ale pro lepší plynulost textu nebudu v této kapitole za každým odstavcem uvádět danou citaci. Místo toto uvádím zde, že v celé druhé kapitole (včetně jejich podkapitol) budu značně vycházet z textu své bakalářské práce (Kukla, 2017). Rozsah převzatého textu odpovídá přesně 52 128 znakům včetně mezer, tedy zhruba 31 % textu práce. Všechny ostatní autory vždy řádně odcituji.

2.1. Popis Čtyřkomponentové teorie lásky

Čtyřkomponentová (čtvercová) teorie lásky je nový model lásky navazující na Sternbergovu triangulární teorii lásky. Slovo model je zde podstatné. Lásky je jedním z nejsložitějších fenoménů lidského života, proto by bylo naivní myslet si, že ji můžeme v celé její šíři shrnout do vcelku jednoduché teorie. Přesto nám takový model pomůže lásku lépe uchopit a její poznání posunout ještě o krůček dál.

Podle čtyřkomponentové teorie lásky se láska skládá ze čtyř komponent, kterými jsou intimita, vášně, závazek a spiritualita. Jednotlivé komponenty (a následně i všechny typy lásky) můžeme zobrazit pomocí čtverce.

Intenzita jednotlivých komponent se liší vztah od vztahu. Obecně bychom mohli říci, že ideálem je úplná láska zahrnující hojně zastoupené všechny čtyři komponenty. To ale neplatí pro každého, někdo si chce hlavně užít a ostatní jde stranou, někdo naopak k vášni moc netíhne. Proto tedy pro každého může ideál lásky znamenat něco jiného.

Jak jsme již zmínili, jedná se o zjednodušující model lásky. Proto stále platí, co uvedl Sternberg (1986) u triangulární teorie lásky, tedy to, že ačkoli pro lepší pochopení lásku

dělíme na jednotlivé dimenze, je důležité neztratit náhled na lásku jako celek. Ačkoli by mělo jít o model zahrnující dosavadní poznání lásky, rozhodně není schopen pojmut lásku v celé své šíři. Přesto nám toto dělení může být velmi užitečné.

Jednotlivým komponentám, typům lásky a způsobu zobrazení čtyřkomponentové teorie lásky se budeme věnovat v dalších částech této kapitoly.

2.1.1. Jednotlivé komponenty

Podle čtyřkomponentové (čtvercové) teorie lásky se láska skládá ze čtyř komponent – intimacy, vášně, závazku a spirituality.

Intimita, jakožto komponenta vymezená Sternbergem (1986), odpovídá pocitům, které ve vztahu přinášejí blízkost a spojení. Bývá odvozována od emoční investice do vztahu. Možnými projevy intimacy ve vztahu dle Sternberga jsou: (a) touha zajistit blahobyt milované osobě, (b) prožívání radosti s druhým, (c) velký ohled na druhou osobu, (d) možnost spolehnout se na druhého v čase potřeby, (e) vzájemné pochopení, (f) sdílení sebe a svého majetku s blízkou osobou, (g) přijímání emocionální podpory od milované osoby, (h) poskytování emocionální podpory milované osobě, (i) intimní komunikace s milovanou osobou a (j) ocenění druhého ve svém životě.

Kromě Sternbergem vymezených projevů intimacy jsme při studiu různých pojetí lásky (viz Kukla, 2017) narazili na další možné projevy intimacy. Jsou jimi například: sebeodhalení (otevřenost, dovolit druhému, aby mě poznal), důvěra, humor (jako projev důvěry, viz Kolařík, 2011), znalost druhého, úcta, přátelskost či laskavost.

Uvedli jsme zde poměrně obsáhlý výčet možných projevů intimacy, který nám může pomoci lépe tuto komponentu pochopit. I přesto se jedná pouze o námi pozorovaný výběr možných projevů intimacy, které mohou být prožívány ve vztahu lásky. Není však nutné prožívat všechny tyto projevy, abychom cítili lásku. Kromě toho se intenzita prožívané lásky bude individuálně lišit v závislosti na konkrétních projevech intimacy.

Vášeň v pojetí Sternberga (1986) zahrnuje motivační a jiné zdroje nabuzení, které vedou k prožitku vášně. Jinými slovy vášně stojí za vzrušením, které prožíváme vzhledem k milované osobě. Nejde zde jen o sexuální potřeby (i když mohou hrát hlavní roli), jde také o potřeby spojené se sebevědomím, potřebu přidružení (afiliace), potřebu dominance či submise a potřebu sebeaktualizace, přičemž síla všech se liší vztah od vztahu. Vášně odvozujeme od motivace ke vstupu do vztahu.

Nejsnadněji si vášeň můžeme představit jako touhu, tedy touhu nejen tělesného rázu, ale také touhu po spojení s druhým, kterou velmi silně prožíváme při zamilovanosti. Vášeň bývá tím, co nás nutí opustit zónu komfortu a dělat nečekané věci. Nutí nás vyznat partnerovi lásku a usilovat o to, aby se mu při myšlence na nás tajil dech. Často (ale ne vždy) to bývá právě vášeň, co odstartuje vztah a co nás motivuje k dalšímu kroku. Zde už narážíme na spojitost s intimitou, která obvykle nasedá na startující vášeň a dále ve vztahu udržuje blízkost. Podobně také uspokojení vášně může vést k pocitu intimity, a naopak naplnění intimity může vést ke vzrušení. Vášeň s intimitou jsou tedy poměrně úzce propojeny, což by se mělo projevit také v jejich společném výskytu – měli bychom tedy ve vztahu prožívat jak intimitu, tak vášeň. Ve většině vztahů to tak skutečně je, s výjimkou například prostitutek (které záměrně oddělují vášeň od intimity).

Při studiu různých teorií lásky (viz Kukla, 2017) jsme narazili na některé konkrétní příklady projevů vášně. Může se projevovat například pocitem výjimečnosti (ať už pocitem, že partner je výjimečný, tak pocitem vlastní výjimečnosti, neboť se tak ke mně partner chová), pohlcením partnerem (nemůžeme myslet na nic jiného, za většinou našich motivů stojí právě partner), fyzickou atraktivitou, touhou často se vídat, touhou budovat vztah (zde často později nasedají další komponenty), žárlivostí (tam, kde se nevyskytuje vášeň, se obvykle nevyskytuje ani žárlivost), přehlížením těžkostí a neperspektivnosti vztahu, anebo zkrátka v podobě zamilovanosti.

Vášeň často nemusí být stálá. Mluvíme-li samostatně o tělesné stránce, nemohu než připomenout Lewisovo přirovnání tělesné stránky k oslu, kterého nikdo nemůže ani ctít, ani ho nenávidět. „Je to užitečné, houževnaté, líné, tvrdohlavé, trpělivé zvíře, jež vzbuzuje lásku a dohání k zuřivosti. Jednou si zasluhuje výprask, jindy mrkev“ (Lewis, 2013, 102).

Třetí komponentou je **závazek**. U něj dle Sternberga (1986) rozlišujeme dva aspekty: krátkodobý aspekt závazku odpovídá rozhodnutí milovat, zatímco dlouhodobý aspekt odpovídá rozhodnutí již vzniklou lásku udržet. Není vždy pravidlem, že součástí lásky musí být oba aspekty. Závazek může dokonce vzniknout i bez předchozího rozhodnutí (to je dobře vidět například ve vztahu náklonnosti, viz Lewis, 2013). Také je možné, že si jeden z partnerů vznikající závazek ani nepřizná. Dokonce takové rozhodnutí ani nemusí zahrnovat lásku. Mnoho lidí je připoutáno k druhému, aniž by k němu cítili právě lásku. Míra závazku je odvozována od kognitivního rozhodnutí a vzájemného pouta.

Rovina závazku se může projevit mnoha způsoby, například v podobě smyslu pro odpovědnost, bezpodmínečnosti lásky, aktem závazku (např. svatba), potřebou závislosti,

věrností, loajalitou, zvážením budoucího potenciálu (jde o proces zvažování, jeho obsah se již může týkat jiné komponenty), anebo tím, že partner vydrží delší dobu odloučení, aniž by pociťoval úzkost a nejistotu ohledně trvání vztahu (protikladem může být potřeba opakovaného ujištění, že je dotyčný milován). Podstatu závazku trefně vystihuje Fromm (1996b, 58), který uvádí, že „milovat někoho není jen silný cit – je to rozhodnutí, je to soud, je to slib.“

Hlavní úlohou závazku je přečkání těžkých časů. Vášeň může snadno opadnout a intimita se spiritualitou nejsou natolik stálé komponenty. A pokud ostatní komponenty ochabnou, vztah v tu chvíli drží právě jen závazek. Pokud takový vztah úspěšně těžké období přečká, může se znovu objevit vášeň či být obnovena hluboká intimita. Spiritualita není natolik přelétavá jako vášeň, ale také není stejně stálá jako závazek. Pokud bychom vášeň připodobnili k počasí, spiritualita by byla podnebím – nemění se každým dnem, ale možná nestrávíme celý život ve stejném podnebném pásu. V těžkých časech tedy může někdy spiritualita být tím, co dodává síly udržet závazek, ale stejně tak může být změna životní filozofie tím, co krizi ve vztahu přivodí.

Rovina spirituality vnáší do vztahu jakýsi přesah, respektive umožňuje ve vztahu přesah sdílet. Zatímco vášeň se stará o to, abychom si vybrali partnera, který nás přitahuje (i přes rozdílnost, anebo možná právě kvůli ní), a intimita usiluje o to, abychom partnera přijali takového, jaký je (tedy to, co se nám na něm líbí, i to, co se nám nelíbí), spiritualita usiluje o to, aby se k nám také hodil (jako do sebe zapadají dva sousední dílky puzzle). V případě silného spirituálního souznění mohou mít partneři pocit, že byli stvořeni jeden pro druhého. Spiritualita se ve vztahu může projevat hlavně ve třech oblastech, kterými jsou: (a) podobná životní filozofie, (b) podobný systém hodnot a (c) kompatibilní životní styl. Pokud ve vztahu rovina spirituality přítomna není, může se jednat o vztah, který slovy Lewise (2013, 40) spojuje „ty, kdo se k sobě očividně, až komicky nehodí.“ Spiritualita ve vztahu tedy bývá odvozována od podobnosti partnerů a tím, jak dobře se doplňují.

Projevy podobné životní filozofie mohou být například stejné náboženské přesvědčení (či jeho absence), podobné názory na náboženské otázky, sdílená víra (včetně neteistické), podobné přesvědčení o smyslu života a podobné filozofické názory. Podobnost systému hodnot zahrnuje například to, že pro oba partnery jsou důležité podobné hodnoty, a naopak důležitá hodnota jednoho z partnerů není druhému lhostejná, blízkost jevů, které oba partnery fascinují, či podobná životní pravidla. Mezi projevy kompatibilního životního stylu patří například způsob života, společné aktivity, které oba partnery naplňují pocitem

smysluplnosti či naopak sblíživším pocitem prázdnoty, podobný způsob hledání smyslu života či odpovědí absolutní platnosti.

Při studiu různých teorií lásky (viz Kukla, 2017) jsme narazili na některé projevy spirituality jako například na potřebu specifických vlastností partnera či vnímání vzájemné podobnosti (již zmiňované „aby se ke mně hodil“), náboženské přesvědčení, touhu po úplném souznění s druhým člověkem (zde se můžeme pohybovat na hranici mezi spiritualitou a vášní, povšimněme si rozdílu mezi „spojením“ vášně a „souzněním“ spirituality), intenzivní citový zážitek jednoty, vzhlížení k druhému (je vzorem), sdílení společné vize anebo vedení a směřování vztahu (viz Lewis, 2013). Většinu těchto projevů spirituality bychom buď mohli zařadit do některého z výše zmíněných okruhů, anebo naopak jde o širší pocit tyto oblasti zahrnující. I tak nám mohou posloužit k lepšímu pochopení spirituální komponenty.

2.1.2. Odlišnosti jednotlivých komponent

Mezi jednotlivými komponentami nejsou rozdíly jen v obsahu. Některé z nich uvedeme zde. Sternberg (1986) mluvil o rozdílu v míře kontroly. Ten je patrný nejvíce mezi závazkem a vášní. V případě závazku je míra kontroly velká – většinou jde o vědomé rozhodnutí, zda budeme druhého milovat, nebo ne. Oproti tomu projevy vášně už tolik kontrolovat nemůžeme. Například pokud nás partner přitahuje, jen velmi těžko ovlivníme zarudnutí ve tváři nebo rozbušení srdce. To vcelku vystihuje Lewisovo (2013) přirovnání tělesné stránky vášně ke zvířeti, které nás někdy poslouchá, ale jindy se chová velmi nevypočitatelně.

Jednotlivé komponenty se mohou lišit také v míře uvědomění. Jak již uvedl Sternberg (1986), vášně si uvědomíme snadno, ať už v podobě stavů zamilovanosti, že na druhého nemůžeme přestat myslet anebo jiným způsobem. Podobně také spirituální rozměr ve vztahu si často uvědomíme. Ať už s partnerem konverzujeme, nebo se věnujeme společné aktivitě, ve většině případů vyjde najevo naše životní filozofie, naše hodnoty anebo životní styl. Možná ne přímo, ale to vše se projeví v našem chování. To ale neznamená, že nemohou spirituální pohnutky zůstat ve vztahu skryté a nepojmenované.

U zbylých dvou komponent již je míra uvědomění více variabilní. Závazek si sice často uvědomíme, protože jde o vědomé rozhodnutí, ale v některých případech o vědomé rozhodnutí nejde, závazek se do vztahu doslova vplíží a všimneme si ho, až když tam je. Lewis (2013) to ilustruje, když říká, že si takového člověka nejdříve všimneme, pak ho začneme snášet, potom se na něj usmívat, posléze se z něj radovat, a nakonec si ho vážít.

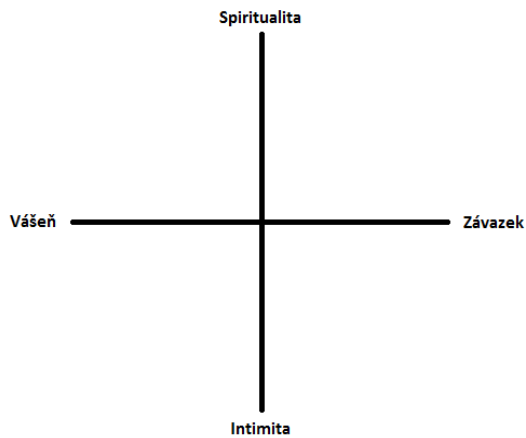
Těžko zde nalézt bod zlomu. Podobně si v některých vztazích uvědomujeme hluboké pouto a úmyslně hloubku vztahu udržujeme, zatímco jindy nám přijde vzájemné sdílení samozřejmé a nijak se nad ním nepozastavíme. Proto velmi často nebývá vyzdvihováno přátelství, mnohdy ho bereme jako samozřejmost a jeho hodnotu si uvědomíme, až když o něj přijdeme.

Kromě toho se napříč různými vztahy liší také důležitost jednotlivých komponent. V krátkodobém vztahu obvykle hraje největší roli vášně, střední roli intimita a spiritualita (která ale stejně může být odsunuta do pozadí), a závazek hraje roli malou či žádnou. Oproti tomu v dlouhodobém vztahu bývá důležitý právě závazek, intimita a spiritualita, zatímco role vášně je menší a v průběhu času se mění.

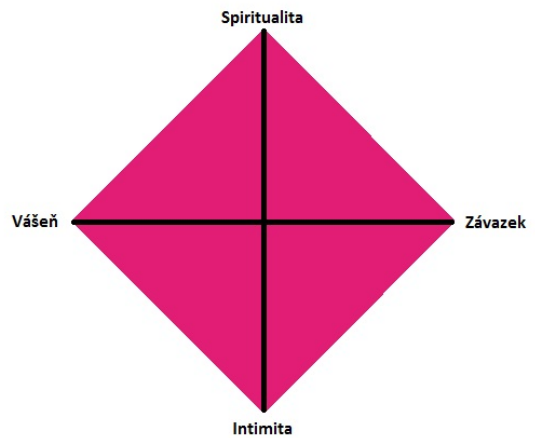
2.1.3. Čtvercové znázornění lásky

Cílem čtyřkomponentové teorie lásky je umožnit lepší pochopení lásky. K tomu výrazně přispívá také právě znázornění lásky. Vztahy lásky mohou nabývat rozmanitých podob a je těžké si je představit pouze na teoretické rovině. Znázornění lásky nám může podat hned několik důležitých informací – velikost (množství) lásky, intenzitu (míru zastoupení) jednotlivých komponent, porovnání prožívané lásky ve vztahu s ideálem a porovnání vnímané lásky obou partnerů. Abychom tyto informace ve znázornění lásky viděli co nejlépe, je důležité zvolit vhodný způsob.

Jako první a nejpřesnější se jeví znázornit čtyři komponenty lásky prostřednictvím trojrozměrného čtyřstěnu. V takovém případě se jednotlivé komponenty rozcházejí do čtyř různých stran v prostoru, a proto se tento způsob jeví nejpřesnějším. Úplná láska by v takovém případě byla znázorněna rovnostranným čtyřstěnem. Pro znázornění méně vyvážených vztahů, co do intenzity jednotlivých komponent, by už ale byl 3D model příliš nepřehledný a složitý. Z toho důvodu jsme se rozhodli upřednostnit jednoduchost a srozumitelnost před přesností a složitostí. Jednotlivé komponenty tedy znázorníme v podobě dvourozměrného čtverce (přesněji čtyřúhelníku, jelikož nevyvážená láska poruší tvar čtverce). Jsem přesvědčen, že získaná přehlednost a srozumitelnost nám vynahradí drobnou ztrátu na přesnosti. Pro větší přehlednost zobrazíme jednotlivé komponenty jako čtyři přímkové začínající ve středu čtverce kopírující směry úhlopříček a čtverec o 45° otočíme. Základní osy tohoto zobrazení můžeme vidět na obrázku 1, a obrázek 2 ukazuje znázornění úplné lásky (tedy lásky, která má plně rozvinuté všechny čtyři komponenty).

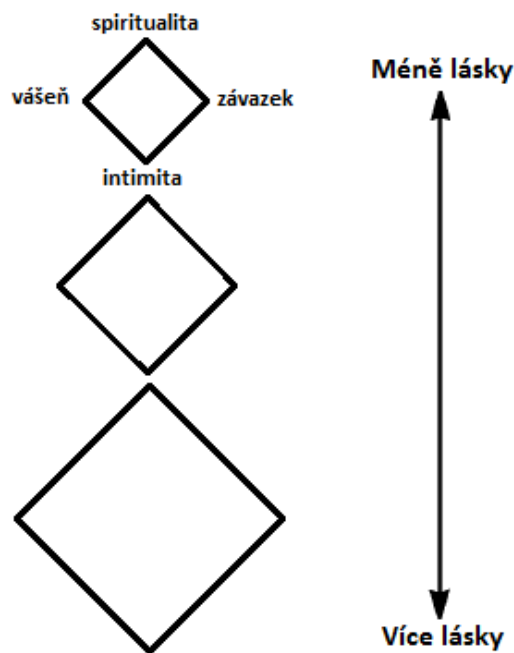
Obrázek č. 1: Základní osy zobrazení lásky

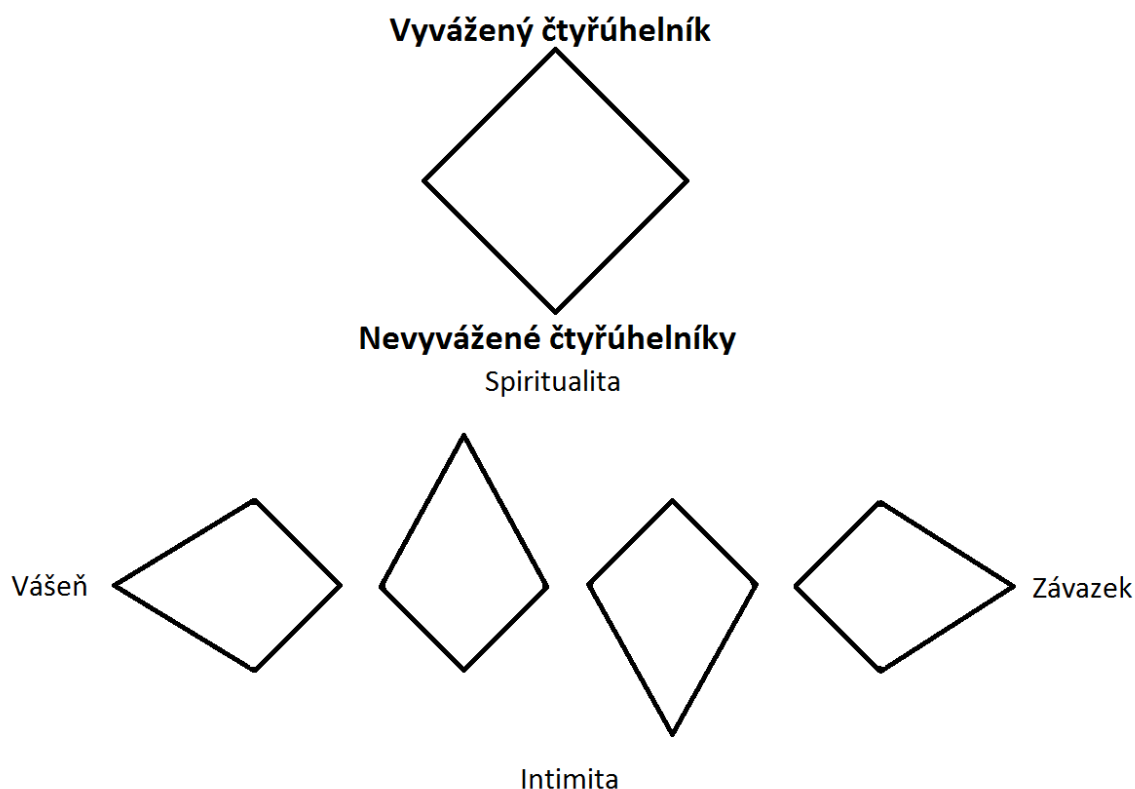
Obrázek č. 2: Znázornění úplné lásky

Podoba čtyřúhelníku je tedy ovlivněna množstvím lásky a jejím vyvážením. Množství lásky ovlivní plochu čtyřúhelníku (čím větší plocha čtyřúhelníku, tím více lásky dotyčný prožívá – viz obr. 3) a vyváženost lásky pak určuje tvar čtyřúhelníku (viz obr. 4).

Tyto informace nám mohou pomoci někdy na první pohled rozeznat, která komponenta lásky je ve vztahu opomíjena a která převládá.

Obrázek č. 3: Velikost čtyřúhelníku odpovídá množství pociťované lásky

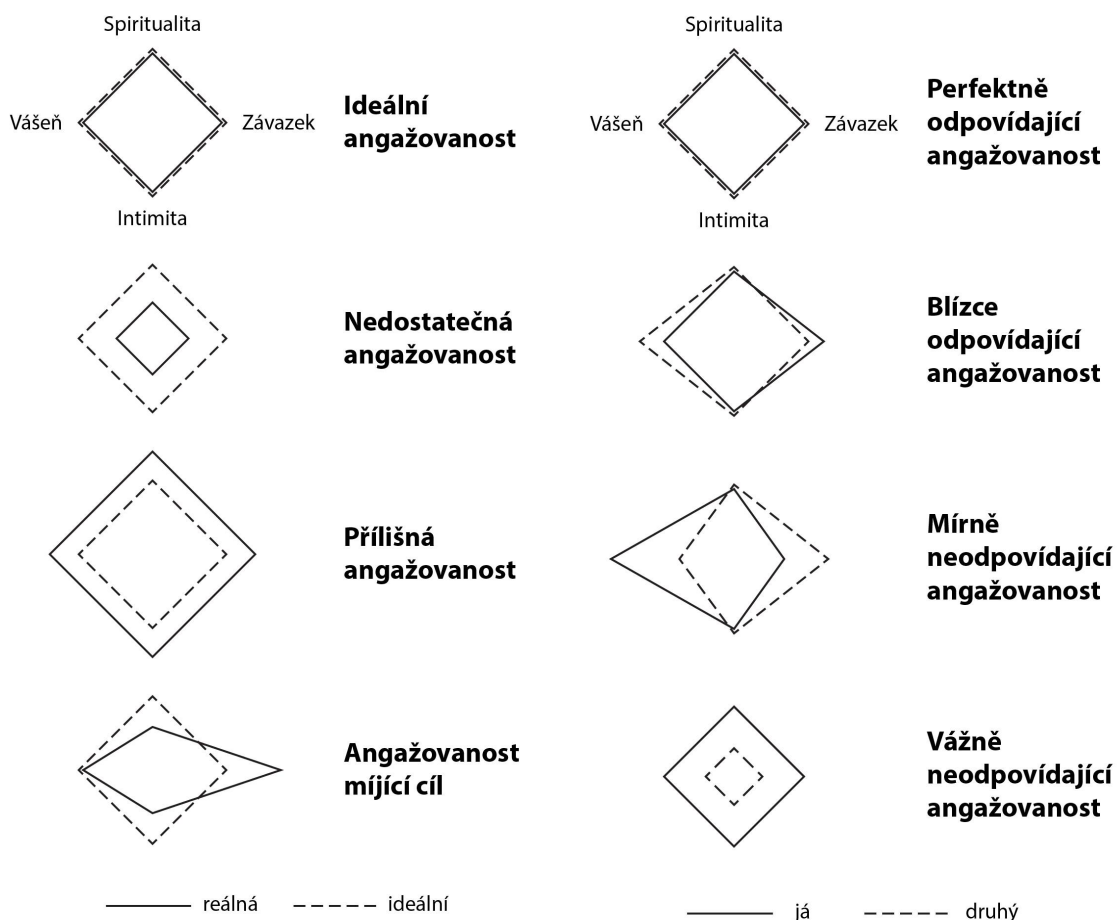

Obrázek č. 4: Tvar čtyřúhelníku odpovídá vyváženosti lásky

Takto můžeme užitečným způsobem zobrazit různé vztahy lásky a lépe se v nich zorientovat. Stále však platí, že jde pouze o hrubé znázornění.

Zobrazení vztahu lásky můžeme využít několika způsoby.

Prvním je znázornění reálného, skutečně prožívaného, vztahu v porovnání s ideálem. Jak jsme již zmínili, ideál není pro všechny stejný a může být ovlivněn například minulou zkušeností z podobných vztahů nebo očekáváním (ať už je nebo není reálné). Rozdíl mezi skutečností a ideálem může mít několik podob (viz obr. 5). V nejlepším případě skutečnost odpovídá ideálu. V jiném případě skutečnost postrádá dostatečnou investici do vztahu. Někdy však může jí naopak o přílišnou investici do vztahu, která může být partnerovi nepříjemná. Anebo vztah může být zaměřený špatným směrem (například vztah příliš zaměřený na prožívání vášně, ve kterém úplně chybí partnerem očekávaný závazek). Výše zmíněné odlišnosti od ideálu se samozřejmě mohou projevovat jak samostatně, tak ve vzájemné kombinaci.

Obrázek č. 5: Reálná láska v porovnání s ideální

Obrázek č. 6: Porovnání lásky partnerů

Druhým způsobem využití je porovnání lásky obou partnerů (jakou lásku milující prožívá k milovanému, tedy dává). Ve vztahu jsou vždy zapojeni nejméně dva lidé a každý z nich prožívá a projevuje lásku jiným způsobem. Na obrázku 6 je zobrazeno několik možných vztahů mezi dvěma partnery. V prvním případě se čtyřúhelníky lásky obou partnerů téměř dokonale překrývají, což se v praxi příliš často nestává. Druhý případ je již reálnější, prožívaná láska partnerů se sice dokonale nepřekrývá, ale velmi blízce se podobá. Ve třetím případě je již shoda prožívané lásky výrazně menší. A ve čtvrtém obrázku je zobrazena již výrazná neshoda prožívané lásky.

Prožívaná láska a investice do vztahu se mohou lišit jak velikostí, tak tvarem čtyřúhelníku, jak jsme si popsali výše. V případě triangulární teorie lásky Sternberg a Barnes (1985) potvrdili, že překrývaná plocha trojúhelníků lásky odpovídá spokojenosti ve vztahu. Věřím, že tento poznatek můžeme přenést i do čtyřkomponentové teorie lásky.

Třetím využitím zobrazení lásky je porovnání, jak lásku ve vztahu vnímají (přijímají) oba partneři. Rozdíl je v tom, že co jeden cítí ke druhému (dává) nemusí nutně druhý

pociťovat stejným způsobem (přijímat). Podobně jako v komunikaci můžeme větu myslet jinak, než ji druhý pochopí, můžeme i lásku, kterou dáváme najevo, cítit jinak, než jak ji druhý přijímá. Příkladem může být například rozdíl v jazycích lásky, které ve svém díle hezky popisuje Gary Chapman (2012). Mluví o tom, že každý z nás přirozeně pociťuje lásku jiným způsobem (základními jazyky lásky jsou slova ujištění, pozornost, přijímání darů, skutky služby a fyzický kontakt). A tak, jak lásku sami cítíme, je pro nás přirozené ji partnerovi projevovat. Zde ale často zapomínáme na to, že partner může lásku pociťovat jiným způsobem. Proto kromě „dávané“ lásky můžeme zobrazit také porovnání „přijímané“ lásky obou partnerů, taky jak se cítí být milováni. I zde můžeme narazit na případ, kdy se čtyřúhelníky lásky velmi blízce překrývají, anebo naopak velmi liší.

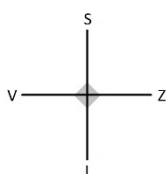
2.1.4. Typy lásky dle čtyřkomponentové teorie lásky

Jednotlivé komponenty lásky mohou nabývat různé intenzity, a tak na základě jejich kombinace může vzniknout nepřeberné množství různých vztahů. Je velmi zjednodušující říci, že vztah komponentu buď zahrnuje v maximální míře, nebo není přítomna vůbec. V praxi může každá z komponent nabývat intenzity ve spojitém intervalu od úplné absence do největší možné míry a je velmi těžké ji kvantifikovat. Cílem čtyřkomponentové teorie lásky však je lásku učinit pokud možno pochopitelnou a představitelnou. Proto při rozlišování typů lásky budeme pracovat s každou komponentou zjednodušeně jako přítomnou, nebo nepřítomnou. Pro skutečné pochopení lásky je nutné si toto zjednodušení uvědomit.

Přehled všech typů lásky vzniklých různou kombinací jednotlivých komponent ukazuje tabulka 1. Každý typ lásky následně stručně popíšeme a pro ilustraci k němu uvedeme orientační obrázek. Jednotlivé komponenty z důvodu úspory místa na obrázku označíme pouze začínajícími písmeny. Ze stejného důvodu nebudeme u obrázků uvádět jména, vztahují se vždy k sousedícímu typu lásky.

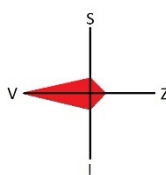
Typ lásky	Vášeň	Intimita	Závazek	Spiritua
vztah bez lásky	ne	ne	ne	ne
bláznivá láska	ano	ne	ne	ne
romantická láska	ano	ano	ne	ne
pošetilá láska	ano	ne	ano	ne
spirituálně sexuální láska	ano	ne	ne	ano
aspirituální láska	ano	ano	ano	ne
volná láska	ano	ano	ne	ano
osudová láska	ano	ne	ano	ano
úplná láska	ano	ano	ano	ano
mít rád	ne	ano	ne	ne
přátelská láska	ne	ano	ano	ne
rozumějící láska	ne	ano	ne	ano
doprovázející láska	ne	ano	ano	ano
prázdná láska	ne	ne	ano	ne
pragmatická láska	ne	ne	ano	ano
spirituální láska	ne	ne	ne	ano

Tabulka č. 1: Typy lásky podle čtyřkomponentové teorie lásky

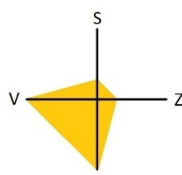
Obr. 7

Vztah bez lásky (nonlove) neobsahuje žádnou komponentu lásky. Jedná se o většinu našich vztahů, ve kterých jde jen o určitou interakci, ale nezahrnují lásku – například pracovní vztahy (Sternberg, 1986).

Obr. 8

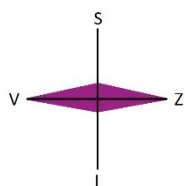
Bláznivá láska (infatuated love) bývá často označována za „lásku na první pohled“ a z velké části stojí na fyzické atraktivitě. Vzniká náhle a stejně tak rychle může také zaniknout, ale i přejít v trvalejší vztah (Sternberg, 1986). Jelikož v bláznivé lásce není přítomný závazek, není její doménou ani věrnost. Partneři si spíše užívají krásy vášně a o ostatní komponenty buď nejeví zájem (a možná se časem ve vztahu objeví), nebo se jim cíleně vyhýbají.

Obr. 9

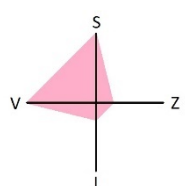
Romantická láska (romantic love) se vyznačuje velkou mírou intimity a vášně. Partneři nejsou okouzleni pouze fyzickou krásou (což je typické pro bláznivou lásku), ale jsou spojeni také emocionálně a prožívají pocity blízkosti a propojení (Sternberg, 1986). Není důležité, jestli jsou si partneři podobní (tak či tak jeden druhého velmi přitahují), ale to, že se mohou navzájem sdílet a poznávat.

Pošetilá lásku (fatuous love) Sternberg přirovnává k hollywoodským láskám, kde se jednoho osudného dne dva lidé setkají, společně se procházejí za deště, za dva týdny se zasnoubí a za měsíc mají svatbu. Pošetilost tohoto vztahu spočívá v tom, že závazek je založen jen na vášni bez intimity, která by vztahu dodala stabilitu. Proto jsou tyto vztahy velmi rizikové z hlediska jejich trvání a často končí rozchodem (Sternberg, 1986). Kromě toho může pošetilá láska zahrnovat skoro až posedlost partnerem a potřebu opakovaného ujištění, že je dotyčný milován, přestože vztah postrádá hloubku i přesah.

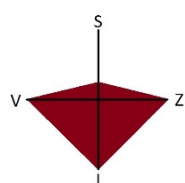
Obr. č. 10

Spirituálně sexuální láska (spiritual-sexual love) je charakteristická svou přitažlivostí, a to nejen fyzickou. Partneri totiž sdílí společnou vizi, ať už v podobě přesvědčení o smyslu života, nebo přímo náboženskou víru. Mohou sdílet pocit, že jsou jeden druhému určeni. Tento typ lásky se může vyskytovat například jako součást života v sektě.

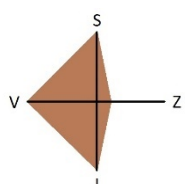
Obr. č. 11

Aspirituální láska (aspiritual love) je tím, co Sternberg považoval za úplnou lásku. V takovém vztahu tedy je přítomna vášně, intimita i závazek, ale partneri nesdílí žádný přesah v podobě podobné životní filozofie, hodnot anebo životního stylu. Může se tedy jednat o kvalitní vztah, který zahrnuje jakési kostlivce ve skříni – téma, o kterém se partneri raději nebaví, protože vědí, že by se neshodli nebo možná dokonce pohádali. Přesto se v této své odlišnosti respektují. V praxi to může vypadat tak, že daný problém bude každý z partnerů řešit po svém.

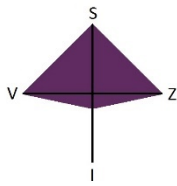

Obr. č. 12

Volná láska (free love) oplývá vzájemnou přitažlivostí, podobností v životní filozofii, hodnotách či životním stylu, hlubokou intimitou a vzájemným pochopením, ale postrádá závazek. Taková láska bývá spontánní, nevázaná a plná touhy užívat si života. Pravděpodobně by se jednalo o styl lásky typický pro hnutí hippies – partneri sdílí názory, vizi, prožívají hluboký vztah plný vášně, ale nenechají se životem spoutat.

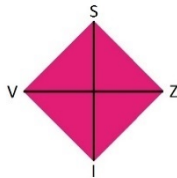

Obr. č. 13

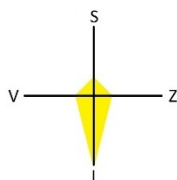
Obr. č. 14

Osudová láska (fateful love) je charakteristická vzájemnou přitažlivostí partnerů, sdíleným životním stylem, hodnotami či životní filozofií. Partneři mají pocit, že byli stvořeni jeden pro druhého a považují vztah za osudový ještě dříve, než se stihne prohloubit intimita vztahu a partneři se dostatečně poznají. Může to být vztah, do kterého vstoupil závazek příliš brzy.

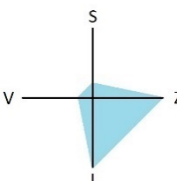
Obr. č. 15

Úplná láska (consummate love) představuje ideální vztah zahrnující všechny čtyři komponenty. Po takové lásce většina lidí touží. Partneři jeden druhého velmi přitahují, sdílí společné hodnoty, podobnou životní filozofii a kompatibilní životní styl, jeden druhého do hloubky znají, přijímají se a jsou připraveni se usadit, nebrání se závazku.

Obr. č. 16

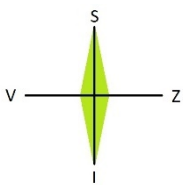
Vztah na bázi „mít rád“ (liking) je založen na hluboké intimitě a je typický spíše pro přátelství. Vyznačuje se prožíváním blízkosti a vřelého vztahu k druhému bez pocíťování vášně či dlouhodobého závazku (Sternberg, 1986). Nutno říci, že tyto přátelé najdou ve svém vztahu mnoho otázek, ve kterých se neshodnou, ale přesto se vzájemně respektují a přijímají. Také k sobě nejsou vázáni závazkem, spíše jeden druhého důvěrně znají a vědí, co od sebe mohou navzájem čekat.

Obr. č. 17

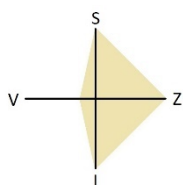
Přátelská láska (companionate love) je často dlouhodobý vztah, ze kterého se vytratila vášeň, ale zůstala intimita a závazek. Často se vyskytuje v manželství, kdy mezi partnery poklesla fyzická atraktivita jako hlavní zdroj vášně (Sternberg, 1986). Společný přesah partneři nikdy nesdíleli. Nemusí to ale vždy být vztah, který dříve zahrnoval více. Může se také jednat o přátelský vztah zahrnující právě intimitu a závazek již od samého počátku. Příkladem takového vztahu může být bratrská láska zahrnující smysl pro odpovědnost, péči, úctu, znalost druhého a napomáhání jeho životu (Fromm, 1996b). Přátelská láska stojí více na společně stráveném čase než na vzájemné atraktivitě. Partneři jsou obvykle schopní vydržet delší časové odloučení od milované osoby bez pocíťování úzkosti ohledně jistoty trvání vztahu (Lee, 1977).

Rozumějící láska (understanding love) je podobná zmiňovanému vztahu „mít rád“ či přátelské lásce. Nejen, že se partneri dobře znají, přijímají a chovají k sobě vzájemnou důvěru, ale jejich vztah zahrnuje také jakýsi společný přesah. Něco podobného vyjádřil Lewis, (2013, 69), když mluvil o přáteli sdílené vizi, kterou může být „*společná víra, společné studium, společné zaměstnání, dokonce i společná zábava. Všichni, kteří s námi sdílejí, budou našimi společníky; ale jeden, dva nebo tři, kteří s námi sdílejí něco navíc, budou našimi přáteli.*“ Oproti vztahu „mít rád“ zahrnuje rozumějící láska společný přesah, ale oproti přátelství postrádá závazek.

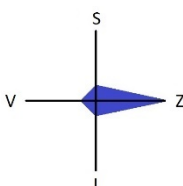
Obr. č. 18

Doprovázející láska (accompanying love) je v jistém smyslu rozšířením rozumějící lásky o rovinu závazku. Partneri sdílí společný přesah, důvěrně se znají a přijímají, a navíc vůči sobě cítí jakousi odpovědnost. Mohou vědět, že jeden s druhým mohou počítat a co od druhého mohou čekat. Tito partneri se pravděpodobně budou pravidelně setkávat, sdílet se a diskutovat společná témata. Může se jednat o vztah vrstevníků, ale stejně tak o vztah staršího s mladším. Mladší z přátel může čerpat z moudrosti staršího, který naopak může být vzorem.

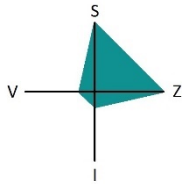
Obr. č. 19

Prázdná láska (empty love) je založena pouze na rozhodnutí. Obvykle jde o stav po delší době trvání vztahu, kdy se z něj vytratila intimita i vášeň. Zajímavé je, že zatímco ve společnostech západního typu se vyskytuje jako závěrečná fáze dlouhodobého vztahu, v některých společnostech východního typu je to fáze počáteční (Sternberg, 1986). Mluvíme-li o manželství v kontextu naší kultury, bude se jednat spíše o závěrečnou fázi vztahu. Prázdná láska jako počáteční fáze vztahu odpovídá Lewisem (2013) popisované náklonnosti, tedy vztahu, který pozvolna vzniká, přestože v něm není přítomna vášeň, intimita ani sdílená spiritualita.

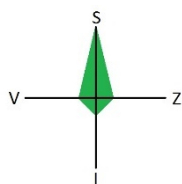
Obr. č. 20

Pragmatická láska (pragmatic love) stojí na sdílení životní filozofie, hodnot a životního stylu spojených závazkem. Může se jednat přímo o lásku mezi mužem a ženou (pragma v pojetí Lee, 1977), anebo vztah založený na sdílení životního přesahu mezi známými. V prvním případě jde o vztah lásky vznikající na základě uvážené volby partnera. Milující se nenechá zmítat vášní, ani nehledá hlubokou intimitu. Usiluje spíše o vzájemnou podobnost a kompatibilitu partnerů. Při volbě partnera tedy zvažuje, zda by se k němu partner hodil a zda by jim to společně dobře fungovalo v kontextu budoucího závazku. Ve druhém případě se jedná o vztah podobný přátelství, jehož náplní je diskutování o hodnotách, názorech či obecně o životním přesahu. Partneři se rádi něco nového dozvědí či naučí. Důležitá je zde zmiňovaná vzájemná podobnost. Pokud by vztah trval delší dobu, pravděpodobně do něj vstoupí rovna intimita.

Obr. č. 21

Spirituální láska (spiritual love) zahrnuje různé sdílení hodnot, názorů či transcendentna, zatímco ve vztahu není vybudovaná hluboká důvěra a poznání. Vášně v takovém vztahu stojí mimo centrum zájmu a tento vztah ani nestojí na závazku. Příkladem takového vztahu může být setkání s duchovním (například kazatelem či dalajlámou), anebo třeba zpověď. Jedná se většinou o jednorázové setkání (nebo opakované, ale bez závazné pravidelnosti). Často jeden z partnerů je druhému vzorem, ačkoli o jeho osobním životě vlastně moc neví. Pokud by takový vztah trval delší dobu, pravděpodobně by do něj vstoupila intimita a stal by se spíše rozumějící láskou, či v případě pravidelného setkávání láskou doprovázející.

Obr. č. 22

2.2. Důvod vzniku Čtyřkomponentové teorie lásky

V předchozích částech této kapitoly jsme se blíže seznámili se Čtyřkomponentovou teorií lásky. Dozvěděli jsme se, co nám o lásce říká, jak vypadají jednotlivé komponenty lásky, v čem se od sebe liší, jak můžeme lásku podle čtyřkomponentové teorie znázornit a na jaké zjednodušující typy lásky můžeme narazit. Ale proč vlastně? Na čem tato nová teorie staví? Vždyť Sternberg (1986) přeci odvedl pěkný kus práce! Dokonce někteří autoři svými výzkumy potvrzují platnost jeho triangulární teorie (např. Aron a Wastbay, 1996).

Jsou to důležité otázky, na které si musíme odpovědět. A tak trochu se vůči čtenáři cítím dlužníkem, že dostane tato vysvětlení až po vyčerpávajícím představení celé nové teorie. Na první pohled by se mohlo zdát smysluplnější nejdříve čtenáře přesvědčit, že čtyřkomponentová teorie má skutečně své opodstatnění, a až pak se pustit do vysvětlování.

A ve své bakalářské práci jsem skutečně tento postup zvolil, protože mým cílem bylo prozkoumat dosavadní poznání a až poté odpovědět na otázku, jestli novou teorii vůbec potřebujeme. V této práci máme ale jiný cíl – ověřit pravdivost této teorie. Již věříme, že tato nová teorie má své opodstatnění, a chceme tento předpoklad ověřit. A proč že by tomu tak mělo být? Začněme tentokrát hezky od začátku.

2.2.1. Vývoj psychologického paradigmatu

Dnes je z psychologického hlediska člověk brán jako bio-psycho-sociálně-spirituální komplex. Ale to trochu předbíháme. Než si vysvětlíme dnešní přístup v psychologii a dáme jej do souvislosti se Sternbergovou triangulární teorií lásky, podíváme se na historický vývoj paradigmatu v psychologii, neboť je zde i časová souslednost důležitá.

Jako první zmíníme **biomedicínský přístup**. Ten vychází z karteziánského rozdělení na duši (res cogitans – věc myslící) a tělo (res extensa – věc rozprostraněná) a chápe medicínu jako aplikovanou biologickou vědu. Podle Rudolfa Virchowa považuje nemoc za zjistitelnou a vymežitelnou poruchu tkání nebo buněk. V době biomedicínského přístupu také vzniklo první systematické utřídění nemocí (18. století). Zdraví je tu bráno jako nepřítomnost nemoci. Tento koncept později začal narážet u chronických a funkčních onemocnění (Baštecká, 2015).

Reakcí na biomedicínský přístup je **přístup psychologický**, který se snaží zrušit nadvládu předešlého přístupu. Spadá sem psychosomatická medicína, behaviorální medicína, lékařská psychologie a psychologie zdraví (Baštecká, 2015).

Koncepce duše a těla je později rozšířena o sociální stránku, mluvíme tedy o **bio-psycho-sociálním přístupu** (jinými slovy o lidské ekologii, sociálně-ekologickém přístupu či ekosociologii). Jde o paradigma zejména v pomáhajících profesích. Vychází ze systémové teorie (jejíž základy položil L. von Bertalanffy) a je ovlivněno holismem (jehož základy položil J. Ch. Smuts). Člověk ve zdraví a nemoci je chápán podle Engela (1977), který sám uvádí, že bio-psycho-sociální pohled má medicínu obohatit, nikoli zrušit obrovské výhody biomedicínského přístupu (Baštecká, 2015).

2.2.2. Nedostatky triangulární teorie lásky

Pro nás je důležité, že právě toto paradigma bylo aktuální v době vzniku Triangulární teorie lásky. Ať už to autor zamýšlel, či nikoli, jeho tři dimenze lásky odpovídají třem složkám paradigmatu. Biologická složka odpovídá ve vztahu vášni, psychická složka odpovídá komponentě intimity, a nakonec sociální rozměr ukazuje na rozhodnutí/závazek.

V dnešní době ale bylo i toto pojetí překonáno. V současnosti je v psychologii akceptován komplexní přístup, který nahlíží na člověka jako na **bio-psycho-sociálně-spirituální komplex**. Na první pohled se zdá jasné, že nové paradigma navazuje na předchozí a pouze jej rozšiřuje. Když jsme se vydali po stopách různých pramenů, byli jsme překvapeni odlišným vývojem. Komplexní přístup je v praxi užíván, přestože jeho počátky jsou velmi obtížně dohledatelné. Nejjasněji o něm mluví Baštecká (2015) a Kebza (2005), kteří hovoří o tom, že je tento přístup v praxi využíván, nicméně jeho kořeny sahají do 90. let minulého století. Jak později uvedla Baštecká (osobní sdělení 16. října 2016), autor myšlenky je pravděpodobně nedohledatelný. Sama se v 90. letech s bio-psycho-sociálně-spirituální různici seznámila prostřednictvím kultury Indiánů, od kterých ji převzala Rita McLeod, která ale nenavazovala na Engela. Údajně existuje i jiné pojetí též pramenící z Indiánské moudrosti, které zahrnuje složek sedm. V naší kultuře se ale ujalo pojetí bio-psycho-sociálně-spirituální, možná právě díky připraveným podmínkám předchozích přístupů. A byla to právě Baštecká, kdo u nás připojil spirituální rozměr k Engelovu pojetí. Nicméně sama konstatuje, že k tomuto kroku mohlo docela klidně dojít již dříve někým jiným.

Pro naše účely je důležitý fakt, že je komplexní přístup v praxi využíván a časový údaj, se kterým je spojen. Z toho lze usoudit, že psychologické paradigma bylo rozšířeno o spirituální rozměr až po vydání Sternbergovy triangulární teorie lásky. Je tedy možné, že Sternberg hledal tehdy aktuální rozměry lidské identity.

V tomto ohledu je triangulární teorie lásky skvělým nástrojem své doby. Jdeme-li ale v této úvaze dál, dojdeme k již zmíněnému pojetí člověka, které je rozšířené v současné době, a to bio-psycho-sociálně-spirituální model. Z toho usuzuji, že kromě Sternbergem zmíněných tří pilířů může existovat ještě další – spiritualita. Tuto domněnku můžeme doplnit zkušeností z praxe. Jak je možné, že ze dvou párů, u kterých jsou všechny tři pilíře Sternbergovy teorie silně rozvinuté, se jeden vztah zhroutí, zatímco druhý prosperuje? Logickou úvahou dojdeme k myšlence, že muselo něco být špatně, a v tomto případě něco jiného než vášně, intimita či závazek.

Pokud například manželé řeší střet hodnot, domnívám se, že nepůjde o složku vášně, závazku, ale ani intimity. V praxi to může vypadat například jako hádka manželů, jak bude jejich dítě vychováváno. Matka veganka tvrdí, že jejich syn nebude jíst maso, zatímco otec si stojí za svým, že syn bude jíst všechno, co bude chtít on sám. Anebo v jiném případě se střetnou zájmy otce katolíka a matky muslimky. Zde je spirituální rozměr ještě patrnější. Troufám si říct, že jde o závažné konflikty ve vztahu, které se vymykají všem třem složkám triangulárního pojetí lásky.

2.2.3. Teoretické podklady Čtyřkomponentové teorie lásky

Ve své bakalářské práci (Kukla, 2017) jsem prostudoval většinu známých a přístupných pojetí lásky. Pravdou je, že psychologie v současné situaci je vlastně stále na začátku poznávání lásky (pomiňme filozofickou otázku, zda lidské poznání vůbec je schopno pochopit podstatu lásky v celé její šíři). Potřebu nové teorie lásky v psychologii vnímám z toho důvodu, že žádná z dosavadních teorií nebyla schopna pojmut a vysvětlit ostatní. Troufám si říci, že každý autor popisuje několik střípků lásky, které měl tu možnost poznat. A abychom lásce lépe porozuměli, můžeme sesbírat jednotlivé střípky a sestavit z nich o něco celistvější obraz lásky. Nejvíce se tomuto úkolu přiblížil Sternberg se svou triangulární teorií lásky, která dokázala pojmut velkou část dosavadního poznání, a přesto ne všechny. Je tomu tak pravděpodobně také kvůli historickému kontextu a vývoji paradigmatu v psychologii. V současné době bylo psychologické paradigma rozšířeno o rovinu spirituality, která doposud nebyla v poznání lásky dostatečně studována. I to je důvod, proč je v psychologii potřeba na lásku nahlížet novým pohledem, který dosud přehlíženou spiritualitu zohlední. A stejně jako Sternberg připustil, že jeho teorie lásky je zjednodušením a může být překonána, tak i já zde zůstávám realistou a nový model lásky pokládám za další z mnoha kroků na cestě za poznáním lásky.

V kontextu prostudované literatury k této problematice (viz Kukla, 2017) se jeví smysluplné přistupovat k lásce skrze Čtyřkomponentovou teorii lásky. Sternbergova triangulární teorie lásky nedokázala pojmut přístupy ostatních autorů. Po rozšíření o rovinu spirituality se to již dařilo lépe.

2.3. Způsob vzniku Čtyřkomponentové teorie lásky

Již jsme pohovořili o lásce, nastínili její dosavadní poznání, uvedli důvody, proč tato oblast potřebuje novou aktuální teorii, představili jsme si Čtyřkomponentovou teorii lásky a popřemýšleli nad tím, k čemu by nám mohla být užitečná. Ale jak vznikla? Na jakých základech vlastně stojí? Můžeme se spolehnout na její pravdivost?

Čtyřkomponentová teorie lásky vychází předně z poznání Sternberga, ale také mnoha dalších autorů (Maslow, Fromm, Rubin, Lee, Lewis, Nakonečný, Feldman, Chapman). Ve své podstatě se jedná o rozšíření rozsáhlé práce zmiňovaného Sternberga, kterým vzniká nový koncept Čtyřkomponentové teorie lásky.

Za vznikem tohoto modelu stojí vývoj psychologického paradigmatu (viz kapitola 2.2.1). Podobně jako mnoho dalších oblastí psychologie reaguje i poznání lásky na

rozšiřování obzorů psychologie. Posledním rozšířením bio-psycho-sociálního přístupu je rovina spirituality zahrnutá v komplexním, tedy bio-psycho-sociálně-spirituálním, přístupu.

Při tvorbě Čtyřkomponentové teorie lásky jsme začali studiem Sternbergovy triangulární teorie lásky. Vzhledem k vývoji psychologického paradigmatu jsme narazili na nedostatky triangulární teorie, tedy že nezohledňuje spirituální rozměr. Dalším krokem bylo rozlišení možných projevů spirituálního souznění v interpersonálních vztazích na základě rozsáhlého studia literatury (viz Kukla, 2017), které by mohly být chybějícím dílkem ve Sternbergově skládačce. To bylo samo o sobě obtížným krokem, jelikož je spiritualita v psychologii doposud málo prozkoumaným fenoménem. Následně jsme prostudovali některé dosavadní teorie a dělení lásky ve snaze zjistit, zda již někteří autoři ve svých teoriích zaznamenali projevy spirituality, anebo skutečně triangulární teorie lásky postihuje celé dosavadní poznání lásky. Jelikož jsme u některých autorů (Fromm, Lee, Lewis, Nakonečný, Feldman) komponentu spirituality skutečně zaznamenali, znamená to, že Sternbergem zmíněné tři komponenty k úplnému (jak jen to zjednodušující model dovoluje) pochopení lásky nepostačí. Abychom nemluvili příliš teoreticky a obecně, uvedeme stručný náhled do této problematiky v následujících částech této kapitoly. Nebudeme čtenáře zatěžovat vyčerpávajícím popisem celého náročného studia příslušné literatury (i proto, že cíl této práce je poněkud odlišný). Uvedeme tedy vybrané poznatky, které se jeví nejrelevantnější pro vznik Čtyřkomponentové teorie lásky. Pro úplnější přehled prostudujte mou bakalářskou práci (Kukla, 2017).

Výstupem tedy je model lásky, který se snaží zohlednit předešlé poznání v této oblasti. Proto z velké části vychází ze Sternbergovy triangulární teorie lásky, kterou doplňuje o nové poznatky.

2.3.1. Spirituální rozměr lásky

Při vzniku Čtyřkomponentové teorie lásky se mnoho otázek točilo právě kolem spirituality. Ostatní pilíře lásky již poměrně dobře popsal v předchozích výzkumech Sternberg (1986). Jak jsem již uvedl, spiritualita je stále v psychologii poměrně novou a neznámou oblastí. K jejímu lepšímu pochopení bylo potřeba prostudovat mnoho novodobé zahraniční literatury.

Již samotné vymezení spirituality se ukázalo být složitější, než by se na první pohled zdálo. Každý si pod pojmem spiritualita něco představí. Ale pravděpodobně ne všichni to samé. Jinak tomu není ani s pojmem religiozita, který se s touto oblastí neodmyslitelně pojí.

Nejlépe můžeme spiritualitu vymezit právě ve vztahu k religiozitě, jakožto jevu často spojeným s náboženstvím a náboženskou praxí, ačkoli je hranice mezi nimi poměrně tenká.

Někteří autoři pracují s pojetím spirituality jakožto podmnožinou religiozity (Pargament, 1999; Zinnbauer et al., 1997; Marty, 1996), zatímco jiní spiritualitu naopak považují za jev širší než religiozitu (Stifoss-Hansen, 1999). U toho však nezůstává a někteří novodobí autoři považují spiritualitu s religiozitou za rozdílné, ale překrývající se konstrukty (Nelson, 2009; Joshanloo, 2012; Demerath, 2000). O krok dál jdou autoři, kteří oba jevy považují za rozdílné, ale související konstrukty (Miller a Thorsen, 2003; Zinnbauer a Pargament, 2005; Piedmont, Ciarrochi, Dy-Liacco a Williams, 2009; Hill a Pargament, 2003). A naprosto odlišný pohled poskytuje Piedmont (1999), který uvádí spiritualitu jako šestou dimenzi osobnosti.

Nabízí se otázka, s jakým pojetím spirituality budeme pracovat my. Nejednota postojů ke spiritualitě se může jevit jako komplikace, ale pro potřeby vzniku Čtyřkomponentové teorie lásky nám to nebude činit výrazný problém. Jak uvádí Belzen (2009, 397): „*Úkolem psychologie není definovat spiritualitu. Psychologie se obrací ke spiritualitě.*“ Nemusí nás tedy trápit nejednota různých pojetí spirituality, i tak ji můžeme pozorovat a studovat. Musíme jen jasně říct, co pozorujeme. Proto se nebudeme příliš vyhraňovat k jednomu z uvedených pojetí (ač na některá budeme odkazovat častěji) a budeme spíše pozorovat možné projevy spirituality (které si blíže vymezíme) v interpersonálních vztazích. Proto se nebudeme vždy nutně zabývat spiritualitou v celé její šíři.

Otázkou měřitelnosti spirituality se zabývá Belzen (2009, 398), který uvádí, že „*protože psychologie studuje lidské jednání, může považovat za spirituální jakýkoli operacionalizovaný oddaný vztah k transcendenci. Účastníci výzkumů se mohou projevovat různým způsobem, ale za spirituální je možno považovat jejich jednání jen v tom případě, když pramení z jejich oddaného vztahu k tomu, co oni sami považují za transcendentní. Je-li tomu tak, pak může psycholog chápat jejich jednání jako spirituální*“. Podobně Reich (2000) mluví o tom, že jev se stává spirituálním, když ho jedinec přijme za transcendentní nebo pro něj má velkou hodnotu. Z toho plyne, že při určování spirituality je důležité subjektivní vnímání, ačkoli si musíme být vědomi jeho limitů, před kterými varuje Slater (2001). Význam subjektivního vnímání přesahu můžeme vidět na následujícím příkladu. Jde o postoj, pokud člověk pracuje pro peníze z čistě pragmatických důvodů, bylo by nejspíš marné za tím hledat spirituální pohnutky. Pokud ale jiný člověk tu samou práci vykonává z přesvědčení, že tak chce sloužit lidstvu, jedná se pak o osobní transcendenci, a tedy spirituální rozměr.

Jelikož chceme odpovědět na otázku, zda a jakou roli hraje ve vztazích spiritualita, musíme mít jasno v tom, co považujeme za spirituální. Za tímto účelem jsme nejprve uvedli široký výčet jevů, které lze označit za spirituální. Následně jsme se pokusili o účelné vymezení spirituality tak, abychom ji mohli dále pozorovat v kontextu interpersonálních vztahů. Sinnott (2001, 199) trefně uvádí, že „*spiritualita je osobní vztah k posvátnu či transcendentnu, vztah, který pak formuje jiné vztahy a smysl života dotyčného. Spiritualita může, ale nemusí zahrnovat pohled na svět, dogmata a praktiky sdílené nějakou subkulturou.*“ Poukazuje jednak na význam spirituality v interpersonálních vztazích, ale také trefně zmiňuje, že spiritualitu může každý prožívat odlišným způsobem.

Není pochyb o tom, že spirituální rozměr jedince ovlivní také jeho interpersonální vztahy. Všechny možné projevy spirituality, na které jsme při hlubokém studiu související literatury narazili, se teď budeme snažit zahrnout do několika klíčových smysluplných celků, které hrají významnou roli v interpersonálních vztazích. Pro velkou rozmanitost spirituálních projevů si musíme být vědomi omezených možností „škatulkování“.

Projevy spirituálního souznění v interpersonálních vztazích:

1. **Podobná životní filosofie** (Piedmont, 1999; Nelson, 2009; Pechová, 2011; Stríženec, 2001; Zinnbauer et. al., 1997; Shahabi et al., 2002; Hlinka, 1991; Pargament, 1999; James, 1930) – stejné náboženské přesvědčení (či jeho absence), názory na náboženské otázky, sdílená víra (včetně neteistické), přesvědčení o smyslu života a podobné filozofické názory.
2. **Podobný systém hodnot** (Stríženec, 2001; Křivohlavý, 2000; Roof, 1999; Jernigan, 2001) – tedy to, že pro oba partnery jsou důležité podobné hodnoty, a naopak důležitá hodnota jednoho z partnerů není druhému lhostejná, blízkost jevů, které oba partnery fascinují, či podobná životní pravidla.
3. **Kompatibilní životní styl** (Říčan, 2007; Zinnbauer et. al., 1997; Stríženec, 2001; Reich, 2000; Elkins et al., 1988) – způsob života, společná aktivita, která oba partnery naplňuje pocitem smysluplnosti, či aktivita, která partnery naopak naplňuje sblížujícím pocitem prázdnoty, podobný způsob hledání smyslu života či odpovědí absolutní platnosti.

Pro lepší představu uvedeme několik příkladů, jak by mohl vypadat interpersonální konflikt na rovině spirituality.

Vcelku očividným příkladem spirituálního konfliktu je dobře fungující manželství katolického páru poté, co jeden z manželů konvertuje k islámu. Může se stát, že pro druhého partnera to bude nepřekonatelný problém, který do vztahu vnese velmi napjatou atmosféru.

Méně očividným, ale též velmi nepříjemným, může být konflikt hodnot dvou partnerů. On, úspěšný podnikatel, naváže známost s úspěšnou ženou v oblasti medicíny. Po stránce intimity si dobře rozumí – jsou sdílní, společně prožívají své úspěchy, jsou k sobě ohleduplní a nevadí jim představa sdílení majetku. Vzájemně se přitahují a ani jeden se nebojí závazku. Svatba je na spadnutí a s ní přijde otázka dětí. Muž v tom má jasno, děti nechce. Pro něj je důležité vybudovat zázemí, postavit dům, zahradu, podnikat, mít stálý příjem peněz a užívat si v životě hojnost, protože peníze vyřeší všechno. Oproti tomu žena po dětech touží, rodina je pro ni na prvním místě, a ačkoli je i pro ni zdroj příjmů důležitý, je to právě proto, aby mohla zabezpečit rodinu.

I životní styl může snadno být tím, co lidi sbližuje, ale i vzdaluje. Pokud bude manžel, otec rodiny chtít vychovat syna hokejistu, který musí být silný a něco vydržet, ale jeho žena, přesvědčená veganka, bude synovi odpírat potřebné bílkoviny v podobě zvířecích produktů, zajisté to způsobí změnu v dynamice vztahu.

2.3.2. Spirituální rozměr v různých teoriích lásky

Za vznikem Čtyřkomponentové teorie lásky stojí hluboký rozbor dostupných teorií lásky. K lásce se i ve vědecké obci vyjádřilo více autorů a můžeme narazit na mnoho typologií lásky. Sternbergovi se pomocí již zmíněné triangulární teorie lásky podařilo řadu pojetí lásky vysvětlit. Vzhledem k cíli této práce si však uvedeme pouze pojetí lásky, která se vymykají triangulární teorii a můžeme na nich vidět opodstatnění vzniku Čtyřkomponentové teorie lásky.

Erich Fromm (1993, 1996a, 1996b) představuje lásku jako umění, kterému se musíme učit. Většina lidí se zabývá spíše problémem, jak být milován, než tím, jak milovat. Tudy ale cesta nevede, protože úsilí o lásku nutně selže, pokud nebude spojená s rozvojem celé osobnosti. Představuje lásku jako odpověď na problém lidské existence. Zmiňuje, že v důsledku nejistoty a vrženosti lidského života, se bytí stává nesnesitelným a člověk se musí spojit s druhým, aby nezešílel. O kus dál zmiňuje, že *„zralá láska je spojení za podmínky zachování vlastní celosti, vlastní individuality...v lásce dochází k paradoxu, že dvě bytosti splynou v jedno, a přece zůstávají dvě“* (Fromm, 1996b, 27).

V jeho dílech najdeme následující typy lásky: bratrskou, mateřskou, erotickou, sebelásku a lásku k bohu. Bratrskou i mateřskou lásku můžeme poměrně snadno vysvětlit

pomocí triangulární teorie lásky. U lásky erotické už to ale není tak snadné. Po hlubším zkoumání příslušné literatury (Vyksalá, 2013; Fromm, 1996b) jsem došel k závěru, že triangulární teorie lásky nepostačuje pro vysvětlení Frommovy erotické lásky, jelikož jsou zde zastoupeny nejen všechny Sternbergem vymezené komponenty lásky, ale i rovina spirituality.

Sebeláska ani láska k bohu nejsou typicky interpersonálním vztahem. V případě sebelásky si netroufám hovořit o jejím dostatečném či nedostatečném vysvětlení pomocí triangulární teorie lásky. Snadné to není ani u Frommova pojetí lásky k bohu. Zde je spirituální rozměr patrný explicitně, ale opět máme v tomto případě problém s vymezením objektu lásky. Ačkoli musím souhlasit, že nejde o typický interpersonální vztah, navrhuji zde brát vztah jako vnitřní dialog člověka. Jinými slovy vztah s bohem bude jednotlivec ve svém nitru prožívat v mnoha ohledech velmi podobně, jako v případě vztahu s člověkem. Například Výrost a Slaměník (2010) považují za osobní vztah takový, který (a) je ovlivněn osobními a sociálními činiteli, (b) má vlastní vnitřní dynamiku a (c) ovlivňuje zpětně osobní i sociální sféru, což platí i pro Frommem vymezenou lásku k Bohu.

Po hlubším zkoumání jsem došel k závěru, že láska k bohu v pojetí Ericha Fromma explicitně zahrnuje roviny spirituality a intimacy, míra prožívaného závazku je více variabilní (v případě náboženského kontextu pravděpodobně vyšší) a přítomnost vášně nemůžeme jednoznačně rozlišit (minimálně ne tak, jak ji vymezuje Sternberg (1986)).

Rubin (1969, 1970) se ve svém výzkumu zabýval rozdílem mezi láskou (loving) a „mít rád“ (liking). Ve svém výzkumu sestavil dvě škály pro oba tyto typy vztahů. V této kapitole na Rubinovo pojetí lásky nahlédneme spíše stručně v souladu s cílem této kapitoly, později se k němu však vrátíme. Rubinův výzkum vychází částečně z autorových úvah a spekulací. Na začátku vytváří poměrně rozsáhlý item pool, se kterým potom dále pracoval a z nějž také získal výsledné oblasti lásky. Ve své práci byl velmi pečlivý. Přesto si však klademe otázku, zda nebyla oblast spirituality opominuta již při tvorbě item poolu, což pak následně ovlivnilo výsledky celého výzkumu. Snadno zde najdeme zastoupeny všechno oblasti Sternbergovy triangulární teorie. Je to právě proto, že z těchto oblastí Sternberg čerpal při tvorbě své teorie lásky (jedná se o oblasti: (a) potřeby přidružení a potřeba závislosti, (b) připravenost pomáhat a (c) exkluzivita a pohlcení. Oblast spirituality Rubin přímo nevymezuje, nicméně některé položky do námi vymezených projevů spirituality v interpersonálních vztazích spadají. Komponenta spirituality se však v Rubinově výzkumu mezi základními složkami lásky neobjevila. S velkou pravděpodobností oblasti zahrnující spiritualitu nebyly do výzkumu zahrnuty, nebo byly odstraněny spolu s faktory s příliš nízkou eigenvalue.

Ačkoli tento výzkum nepotvrzuje existenci spirituální roviny v interpersonálních vztazích, získáváme zde některé důležité informace v této souvislosti. Zajímavým zjištěním je, že Rubin v úplném počátku výzkumu staví na vybraných spekulacích některých autorů a je tedy možné, že ve svém výzkumu nepostihl celou oblast interpersonálních vztahů. Jelikož později Sternberg z tohoto výzkumu při své tvorbě triangulární teorie lásky vychází, musíme připustit, že (jak sám přiznává) možná nepostihl všechny oblasti lásky. Jako podklad pro svůj výzkum totiž bere mimo jiné právě Rubinovy škály loving a liking, kde ve shodě s Rubinovým výzkumem odhaluje komponentu intimacy, jakožto jádro interpersonálních vztahů, a závazek s vášní jako komponenty charakteristické pro lásku. Pokud ale již základ Rubinova výzkumu nebyl úplný, je možné, že ani výsledek Sternbergovy teorie nebude zahrnovat všechny existující komponenty lásky. Tato úvaha však zůstává otázkou, abychom na ni mohli odpovědět s větší jistotou, bylo by třeba ponořit se hlouběji do dalších zdrojů Sternbergovy teorie a provést nový výzkum. A právě o to se v této práci pokusíme.

John Alan Lee (1977) rozlišuje následující typy lásky: eros, ludus, storge, mania, agape a pragma. Většinu z těchto typů lásky lze pomocí Sternbergovy triangulární teorie snadno uchopit a vysvětlit, ale ne všechny. Není překvapivé, že právě u lásky agape jasně narážíme na přítomnost spirituality. Kromě toho můžeme rovinu spirituality najít i v lásce typu pragma. Abychom se však neopírali o pouhé tvrzení, oba typy lásky zde krátce uvedeme.

Agape je altruistická láska způsobená tím, že milující vidí, že je to jeho povinnost milovat bez očekávání reciprocit. Je to styl lásky laskavý, starostlivý a vedený rozumem více než emocemi. Typologicky jde o kombinaci storge a erotu. Agape je mimo jiné oficiálně stylem lásky křesťanské církve od čtvrtého století. V tomto pojetí zahrnuje odůvodnění pro křesťanskou definici manželství, náboženskou praxi či dokonce ekonomické chování. Ideologie agape je opozitem hravé lásky (ludus).

Tento styl lásky existuje spíše jako ideál lásky. Ukazuje se, že nejpravděpodobněji dosahuje svého plného vyjádření v absolutní nesobeckosti v celibátu. Milující je v tomto případě obvykle starší a emocionálně vyspělejší, než je obvyklé u jiných stylů lásky. Cítí, že láska je povinnost, a je veden tímto úmyslem, ne pocitem nebo přitažlivostí. Každý si zaslouží lásku bez ohledu na své kvality, vzhled či hodnoty. Láska agape není nikdy zasloužená či získaná, nýbrž darovaná. Lee uvádí, že tato láska nebyla nikdy lépe definována než slovy svatého Pavla do Korintu (Bible, 1. Kor 13,4–7).

Z pohledu triangulární teorie lásky zde můžeme spatřovat jak rovinu intimacy (v podobě starostlivosti a zájmu o druhého), tak závazku (v podobě rozhodnutí, láska je povinnost).

Naopak rovina vášně je zde explicitně odmítána, jelikož se jedná o specifickou formu vztahu, která se primárně nevztahuje ke vztahu dvou partnerů, potažmo manželů. Kromě toho zde ale můžeme spatřovat také rovinu spirituální. Ať už v základech na křesťanské víře (má základ v Biblickém učení), anebo v hodnotách či životní filozofii (konkrétně jakési poslání milovat).

Pragma je styl lásky zahrnující úmyslné zvážení budoucího potenciálu vhodné milované osoby. Při hledání vhodného partnera je bráno v potaz vzdělání, profese, náboženství, věk a mnoho dalších demografických charakteristik. Jde o kombinaci stylů lásky ludus a storge. Pragmatický partner tedy kombinuje kontrolu a manipulaci ludické lásky s přátelstvím storge. I zde často láska vyrůstá z přátelství. Lee přirovnává pragmatickou lásku k vínu zestárlému chemickými prostředky namísto přirozeného čekání. Partner si tak postupem času vytvoří jakýsi nákupní seznam vytoužených vlastností a poté podle něj hledá partnera. Jde tedy o rozumovou volbu.

Očima triangulární teorie lásky zde poměrně snadno nacházíme rovinu závazku, ale v případě intimity jsme po delším zvážení dospěli k závěru, že je přítomna minimálně. Podobně tomu bude i u rozměru vášně. Kromě Sternbergových dimenzí lásky zde můžeme uvažovat o dalším rozměru, který spatřujeme zejména v důrazu na vzájemnou podobnost (kompatibilitu) partnerů. Zmiňované je zde například vzdělání, profese či věk (které bychom mohli považovat za projev kompatibilního životního stylu jakožto součásti roviny spirituality, viz kapitola 2.3.1), anebo náboženství (jako součást podobné životní filozofie, což můžeme považovat za projev spirituality, viz kapitola 2.3.1).

Lewis (2013) ve svém díle popisuje čtyři typy lásky. Používá pro ně označení storgé (náklonnost), filia (přátelství), erós a agapé (křesťanská láska). Sternbergově triangulární teorii se z nich vymyká přátelství, erós a křesťanská láska.

Přátelství (filia) je více než kamarádství (ze kterého vyrůstá). Je to láska, která nežárli (není-li spojena s láskou erotickou), ale ráda pojme dalšího přítele. Je to láska, ve které dělit neznamená ubírat. Přátelství se rodí, když dobří kamarádi sdílejí svou vizi. *„Může to být společná víra, společné studium, společné zaměstnání, dokonce i společná zábava. Všichni, kteří to s námi sdílejí, budou našimi společníky; ale jeden, dva nebo tři, kteří s námi sdílejí něco navíc, budou našimi přáteli... Přátelé budou dál dělat něco společně, ale něco niternějšího, méně obecně sdíleného a obtížněji vymezitelného“* (Lewis, 2013, 69). Bez toho společného sdílení hodnot či pravdy, by tu *„nebylo nic, o čem by přátelství mohlo být; a přátelství o něčem být musí“* (Lewis, 2013, 70). Z těchto úryvků můžeme poměrně jasně

vidět spirituální rozměr (vymezený v kapitole 3.4.2), který Lewis přátelství připisuje. Přátelství tedy není vztahem nezbytným pro přežití, ale dává přežití smysl. Kromě spirituality tu nejdeme přítomnou také rovinu intimity a závazku, zatímco vášeň zde není přítomna ani v nejmenším.

Erós dle Lewise označuje zamilovanost nebo stav, kdy jsme „zamilovaní až po uši.“ Erós explicitně zahrnuje komponentu vášně v podobě sexuality, touhy a zaujetí druhou osobou. Podobně také intimitu: „*Sexuální touha bez erótu chce to, tu věc samu; erós chce milovanou osobu... Tak tedy erós způsobuje, že muž skutečně touží nikoliv po nějaké ženě, ale po jedné určité ženě.*“ (Lewis, 2013, 96). Přítomna je i rovina závazku, protože „*raději sdílíme s milovanou osobou neštěstí, než abychom byli šťastní v některých jiných vztazích... Raději být ubohý s ní než šťastný bez ní*“ (Lewis, 2013, 108). Tyto tři Sternbergem vymezené roviny ale k vysvětlení lásky erós nestačí. Přítomnost spirituální roviny můžeme ukázat na dalším Lewisově (2013, 39) výroku: „*Můžeme říci, a není to tak úplně nepravdivé, že jsme si své přátele a ženu, kterou milujeme, vybrali pro jejich rozmanité vynikající vlastnosti – pro krásu, upřímnost, dobrosrdečnost, duševní schopnosti, inteligenci a já nevím co ještě. Musel to však být konkrétní typ duševních schopností, konkrétní typ krásy, konkrétní druh dobrosrdečnosti, který máme rádi, a v těchto záležitostech máme každý svůj osobní vkus. Proto si přátelé a milenci připadají, jako by byli stvořeni jeden pro druhého*“.

Křesťanská láska je v Lewisově pojetí láskou velmi specifickou. Při hlubším studiu jsme dospěli k závěru, že se nejedná ani tolik o druh vztahu, jako spíše o „rozšíření“ již existujících vztahů. K vysvětlení nám nejlépe poslouží Lewisův obraz zahrady. Láska (obecně) je jako zahrada, která se sama neoplotí a nevypleje, neprořeže své ovocné stromy ani sama nezválcuje a neposeká trávníky. Zahrada je krásná a cenná, ale své kvality nedosáhne sama o sobě. Zahrada potřebuje zahradníka, který se o ni bude starat a ví, co a proč dělá. „*Když udělal všechno, jen někde povzbudil a jinde potlačil sílu a krásu, která má jiný zdroj. Avšak jeho podíl, byť malý, je nepostradatelný a namáhavý*“ (Lewis, 2013, 118). A křesťanskou se láska stává ve chvíli, kdy má svého zahradníka, který se o ni stará. Kdo je tím zahradníkem? Je to jakási vůle vést a směřovat vztah, budovat ho a dovést ho k plnosti. V jistém slova smyslu se toho Lewisovo pojetí křesťanské lásky podobá námi hledané komponentě spirituality. Je to rozměr lásky, který, je-li přítomen, promění lásku do nové (dle Lewise) dokonalejší podoby.

Nakonečný (1997) vymezuje lásku éros, filia a agape. První dvě odpovídají Sternbergem vymezeným typům lásky. U agape bychom pravděpodobně na spirituální rozměr narazili, nicméně Nakonečný byl ve svém pojetí lásky příliš stručný, abychom mohli dělat nějaké

závěry. Podobně ve svém pojetí přátelství zmiňuje projevy spirituality jako součást interpersonálního vztahu. Opět však poměrně stručně.

Povšimněme si, že Lewis, Lee i Nakonečný pracují s podobnou terminologií. Pokud se tím čtenář nenechá zmást, tak pro nás to není nijak důležitá informace (více viz Kukla, 2017).

3. Dosavadní výzkumy

Dříve, než se budeme zabývat konkrétními výzkumy, si musíme položit otázku, jaké výzkumy vlastně hledáme. Jelikož se zabýváme otázkou pravdivosti nové Čtyřkomponentové teorie lásky (viz Kukla, 2017), není překvapivé, že k této teorii jiná dostupná literatura neexistuje. Koneckonců to je právě důvod vzniku této práce. Naopak uděláme v poznání lásky pár kroků zpět a podíváme se na postupy a poznatky, které vzniku této teorie předcházely, a tak vlastně přispěly k jejímu vzniku. Veškerá předešlá práce má svůj význam a bylo by pošetilé si předchozího poznání nevážit. Zajisté v něm najdeme důležitou inspiraci ať už v tom, co udělat stejně nebo co udělat jinak.

3.1. Výzkumy navazující na triangulární teorii lásky

Láska je široké téma a proběhlo mnoho výzkumů snažících se ji lépe porozumět. Na druhou stranu je to úkol natolik obtížný, že k cíli máme stále daleko. Mezi nejužívanější teorie lásky patří právě triangulární teorie R. J. Sternbega z roku 1986. Od té doby jistě několik návazných výzkumů proběhlo – pochopitelně převážně v zahraničí a jsou obtížně dostupné. Většina výzkumů na triangulární teorii navazuje spíše s cílem srovnání jednotlivých komponent lásky napříč různými vztahy či zkoumání vývoje těchto komponent v čase (Lemieux a Hale, 1999, 2000; Acker a Davis, 1992), anebo ověřují její psychometrické vlastnosti (Louiz de Andrade, Garcia, Cassepp-Borges, 2013). Pro nás je ale důležitější otázka, jestli Sternbergovu triangulární teorii někdo zpochybnil. Proto více pozornosti věnujeme následujícímu výzkumu.

3.1.1. Porovnání několika teorií lásky

Clyde a Susan Hendrickovi (1989) ve svém výzkumu zajímavým způsobem pracovali s pěti teoriemi lásky. Využili k tomu škálu přístupů lásky (the Love Attitudes Scale), škálu triangulární teorie lásky (the Triangular Theory of Love Scale), škálu vášnivé lásky (the Passionate Love Scale), dotazník hodnocení vztahu (the Relationship Rating Form) a škálu lásky a připoutání (a measure of love and attachment). Z celého výzkumu zmíníme fakta pro nás důležitá.

Všechny zmíněné přístupy k lásce se částečně překrývají. Zejména Sternberg a Lee se částečně překrývají, ale částečně pracují s odlišnými prvky. Autoři vytvořili dotazník zahrnující všech pět přístupů k lásce a předložili jej 391 svobodným studentům středních škol. Po následném statistickém zpracování se ukázalo, že Sternbergovy komponenty lásky spolu navzájem korelují (s průměrnou korelací 0,75). Zároveň ale Sternbergovy tři

komponenty vysvětlily 60 % celkového rozptylu (nejvíce z uvedených teorií). Autoři uvádí, že Sternbergovy komponenty mají evidentně společný základ a dalo by se mluvit o jediném faktoru se třemi fasetami (což mimo jiné odpovídá Thomsonianskému modelu lásky viz Sternberg, 1984). Výsledkem faktorové analýzy Hendrickových bylo 5 faktorů s eigenvalue větší než 1: (a) vášnivá láska a související charakteristiky (32% rozptylu), (b) blízkost a absence konfliktu (14% rozptylu), (c) ambivalence-mania (8% rozptylu), (d) bezpečné a nevyhýbavé připoutání (8% rozptylu) a (e) praktická, citlivá láska (7% rozptylu).

Tato zjištění jsou zajímavá. Jednak ukazují Sternbergovu triangulární teorii jako kvalitní model, který ale nevysvětluje vše. Dále pak potvrzují úvahu, že by k lepšímu pochopení lásky mohl sloužit model širší než tříkomponentový. Autoři poukazují na fakt, že láska je velmi komplexní jev, který vždy bude složitý a rozmanitý. Vždy budeme balancovat mezi jednoduchostí a výstižností. V jejich případě se dva z faktorů ukazují jako smysluplnější než zbylé tři. A kde položíme hranici rozdělující důležité komponenty a zbylý šum, je jen na nás.

3.2. Výzkumy stojící za vznikem triangulární teorie lásky

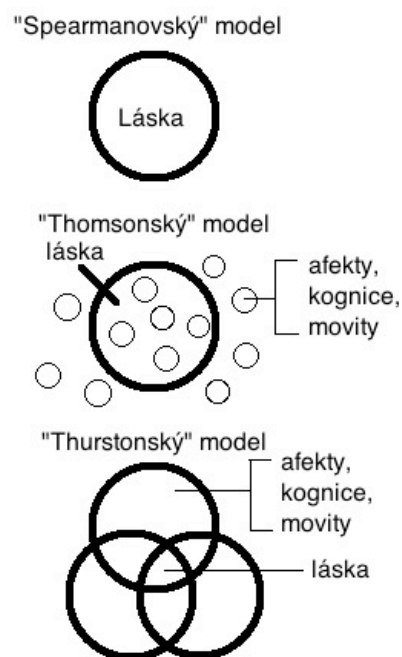
Jelikož Čtyřkomponentová teorie lásky vznikla v návaznosti na Sternbergovu triangulární teorii lásky, pojďme se podívat, jak vlastně triangulární teorie vznikla. V rámci zachování logické návaznosti a pochopitelnosti budeme postupovat spíše tematicky než chronologicky, tedy od aktuálního poznání k jakýmsi kořenům Čtyřkomponentové teorie lásky.

3.2.1. Triangulární teorie lásky

V tomto článku Sternberg (1986) představuje svou triangulární teorii lásky. Postupně popisuje samotný trojúhelník lásky, jednotlivé komponenty (vášeň, intimitu a závazek), jejich odlišnosti, jak se jednotlivé komponenty vyvíjejí v čase, jaké typy lásky s jejich pomocí umíme rozlišit a vysvětlit, jak můžeme lásku pomocí triangulární teorie lásky zobrazit, k čemu nám to může být dobré, co tím vlastně o daném vztahu zjistíme a mnoho dalšího. Naprostou většinu těchto informací jsme však již v této práci uvedli, ať již v souvislosti přímo s triangulární teorií, nebo doplněno novými poznatky v kontextu Čtyřkomponentové teorie lásky. Pokud vás podrobněji zajímá původní triangulární teorie přehledně popsaná v českém jazyce, nahlédněte do mé bakalářské práce (Kukla, 2017). Teď však svou pozornost přesuneme k samotnému vzniku triangulární teorie.

3.2.2. Povaha lásky

V jednom ze svých dřívějších výzkumů se Sternberg a Grajek (1984) zabývají povahou lásky. Jak lásku nejlépe uchopit. Konkrétně představují tři modely povahy lásky: (a) spearmanovský model, (b) thomsonský model a (c) thurstonský model. Vychází přitom ze tří předních psychometrických teorií inteligence. První model vychází ze Spearmanovy teorie inteligence (Spearman, 1927) a říká, že prožívat lásku odpovídá prožitku souhrnu velmi pozitivních pocitů. Druhý model vychází z Thomsonovy teorie svazků inteligence (1939). Tvrdí, že pocit označovaný láskou prožíváme ve chvíli, kdy prožíváme souhrn určitých pocitů, ne obecných. A nakonec thurstonský model vychází z teorie primárních faktorů (Thurston, 1938 in Sternberg, 1986) a odpovídá tezi, že láska je souhrn několika samostatných pocitů.

Obrázek č. 23: Tři modely lásky

Výzkumníci aplikovali faktorovou analýzu na Rubinovy škály Loving a Liking a na Škálu interpersonální angažovanosti autorů Levingera, Randse a Talabera. Data měřili nejen vůči milované osobě (lover), ale také vůči matce, otci, sourozenci a nejlepšímu kamarádovi stejného pohlaví. Studie se zúčastnilo 35 mužů a 50 žen ve věku 18-70 let s průměrem 32 let. Takto dospěli k uchopení lásky skrze komponenty a také k myšlence, že intimita je jakýmsi jádrem většiny vztahů lásky.

Výzkum potvrdil nejvíce thomsonský model díky rozlišitelnosti lásky (oproti spearmanovskému modelu) a obecnému faktoru (oproti thurstonovskému modelu). Z toho plyne, že lásku budeme prožívat tehdy, budeme-li prožívat určité vymezené pocity.

3.2.3. Konstrukt validity triangulární teorie lásky

Když se Sternbergovi podařilo rozpracovat rozsáhlý teoretický konstrukt lásky, prezentuje také výzkum zkoumající platnost triangulární teorie. V celém výzkumu vychází z několika předpokladů. Pokud je jeho teorie správná, můžeme očekávat, že (a) tři komponenty lásky je možné měřit, (b) budou vykazovat nějakou míru korelace, jelikož většina vztahů bude zahrnovat více než jednu komponentu lásky, ale nebudou perfektně korelované, protože ne všechny vztahy budou „úplná láska“, (c) tyto komponenty se ukáží

jako rozdílné, ale korelované faktory ve faktorové analýze a (d) tyto komponenty budou předpovídat spokojenost ve vztahu (Sternberg, 1997).

Za tímto účelem Sternberg prezentuje dvě studie. Představme si nejprve tu první.

Účastnilo se jí 84 dospělých, polovina mužů a polovina žen, kteří odpověděli na inzerát v novinách. Aby se mohli výzkumu zúčastnit, byl vyžadován věk nad 18 let, primárně heterosexuální orientace, aby byl participant ženatý/vdaná nebo právě angažovaný v blízkém vztahu. Věk participantů se pohyboval v intervalu od 19 do 62 let s průměrem 28 let se směrodatnou odchylkou 8 let. Délka blízkého vztahu se pohybovala od 0,1 do 22,0 let s průměrem 4,54 a směrodatnou odchylkou 4,60 let. Za účast ve výzkumu byla participantům vyplacena odměna 10\$ za zhruba 2 hodiny testování.

Sběr dat proběhl skrze dotazníky. Hlavními dotazníky byly první verze Sternbergovy škály lásky (12 položek ke každé ze 3 komponent) a Rubinovy škály loving a liking (Rubin 1970). Začátek testové baterie obsahoval demografické otázky (věk, pohlaví, délku vztahu, rodinný stav, úroveň vzdělání a status manželství rodičů). Dále pak následoval dotazník spokojenosti ve vztahu (několik položek likertova typu o 9 stupních s cílem zmapovat spokojenost v současném vztahu). Následující stránky zahrnovaly Sternbergovu škálu lásky – 72 položek likertova typu o 9 stupních (36 spojených s pocity a 36 s činy). Nakonec následovaly Rubinovy škály. Dotazník vyplňovali vůči 6 různým vztahům lásky (matka, otec, sourozenec věkově nejbližší, partner, nejlepší kamarád stejného pohlaví a ideální partner). Polovina participantů odpovídala, jak moc jsou pro ně jednotlivé body důležité, druhá polovina, jak jsou v jejich vztahu charakteristické.

Hlavními měřenými proměnnými byly skóry ve Sternbergově dotazníku. Rubinovy škály sloužily k posouzení vnější validity Sternbergovy škály.

Ukázalo se, že prožívané pocity a projevované činy korelují průměrně 0,98. Vliv pohlaví se neprojevil jako významný. Nejvyšších hodnot dosahovaly odpovědi vůči ideálnímu partnerovi, dále vůči reálnému partnerovi a nejnižších vztah s otcem. Ostatní jistě hodnoty pro nás teď tolik důležité nejsou.

Vnitřní validita byla zkoumána na třech úrovních: (a) vnitřní konzistence, (b) analýza vzájemné korelace a (c) faktorovou analýzou.

V rámci výzkumu vnitřní validity sehrála důležitou roli korelace jednotlivých položek vůči dané škále (i v porovnání s jinými škálami). Na základě těchto korelací a předpokladu, že položka by měla nejvíce korelovat se škálou, kterou reprezentuje, byly následně některé

položky přesunuty či vyřazeny. Dále triangulární teorie lásky prokázala velmi vysokou reliabilitu přes 0,9. Také korelace mezi jednotlivými škálami se ukázala poměrně velká (větší než 0,65).

Ve faktorové analýze se eigenvalue všech Sternbergem vymezených škál ukázaly větší než 1. Tyto tři faktory vysvětlují přes 60% celkového rozptylu. Získané tři faktory jednoznačně ukazují ke třem komponentám triangulární teorie, ačkoli ne všechny položky sytí faktor, ke kterému byly přiřazeny. Výsledky faktorové analýzy výsledků týkajících se důležitosti jednotlivých položek pro respondenty přinesla podobné výsledky s tím rozdílem, že faktor závazku zde byl rozdělený do dvou faktorů (rozhodnutí a závazek).

Vnější validita byla posuzována na základě korelace s Rubinovými škálami a s celkovou spokojeností ve vztahu. Korelace mezi Sternbergovými a Rubinovými škálami byla ve všech případech větší než 0,6. Zároveň se nedá říct, že by některé ze Sternbergových škál souvisela více s jednou z Rubinových škál více než s druhou. Dále pak Sternbergovy komponenty prokázaly výrazně vyšší korelaci s celkovou spokojeností ve vztahu než kterákoli z Rubinových škál.

V diskuzi Sternberg uvádí jako riziko celého výzkumu, že dotazník byl sestaven již na základě konstruktů triangulární teorie lásky, ne úplně otevřený všem potenciálním komponentám. Také uvádí, že vycházel z poměrně malého vzorku – 84 participantů.

Druhá studie byla v základu stejná jako ta první s několika rozdíly. Této studii se zúčastnilo 101 participantů (50 mužů, 51 žen). Dále za účelem zvýšení efektivity testování byla sbírána data pouze ze vztahů s partnerem, jelikož se jedná o nejvíce cílený vztah. A data byla sbírána jednotně (již nerozlišuje činy a pocity, jelikož se mezi nimi ukázala korelace větší než 0,9). A hlavně byly špatné položky předchozí verze nahrazeny novými. Takto upravená studie ukázala ještě lepší výsledky než studie první. Tato verze Sternbergovy škály vykazovala korelaci 0,65+ s celkovou spokojeností ve vztahu.

3.2.4. Rubinovy škály loving a liking

Ani Sternberg se svým poznáním nestavěl na „zelené louce“, ale navazoval na předchozí poznání. Zmíňme zde výzkum Rubina (1969), který se v této souvislosti jeví jako nejpodstatnější. I když kromě Rubina navazoval Sternberg i na Johna Alana Lee (1977).

Ve svém výzkumu se Rubin zabývá podstatou lásky a rozdílem mezi láskou (loving) a „mít rád“ (liking). Jeho práce je zaměřena více na praktickou část, kterou je metoda měření lásky a „mít rád“. Vychází z předpokladu, že láska je víc než pocit, potřeba či sled určitého

jednání, jak tvrdí někteří předešní autoři. Ale na druhou stranu zaměření lásky na jeden dílčí aspekt vede k příliš omezenému pohledu, než je pohled na lásku jako na aspekt lidské osobnosti či zkušenost přesahující jednotlivou osobu či situaci (např. Fromm, 1996b).

Prvním krokem k sestavení škál měřících lásku a „mít rád“ byla tvorba položek týkajících se vztahu ke konkrétní osobě, se kterými potom Rubin dále pracoval. Polovina položek vychází ze spekulací o podstatě lásky některých autorů (Rougemont, 1956; Freud, 1955; Fromm, 1996b; Goode 1959). Zahrnuje oblasti týkající se fyzické atraktivity, idealizace, připravenosti pomáhat, touhy po sdílení emocí a zkušeností, pocitů výjimečnosti a pohlcení, pocitování potřeby přidružení (afiliace) a závislosti (dependent need), zadržování ambivalentních citů a relativní nedůležitosti obecně platných (univerzalistických) pravidel ve vztahu. Druhá polovina položek obou škál byla navržena podle existujících teoretických a empirických podkladů týkajících se interpersonální atraktivity (Lindzey & Byrne), které zahrnují touhu po přidružení k druhému, oceňování, význačnost pravidel či odpovědnosti a rovnosti, pocity respektu a důvěry a vnímání vzájemné podobnosti s cílovou osobou.

Teoretickým podkladům Rubinova výzkumu jsme se podrobněji zabývali v bakalářské práci (Kukla, 2017). Zde zmiňme část postupu ve Swensenově (1960 in Rubin, 1969) výzkumu, která pro nás může být inspirativní. Swensen ve svém výzkumu požádal 300 studentů středních škol o vyjmenování vyčerpávajícího seznamu projevů odlišujících láskyplné vztahy od méně blízkých vztahů. Takto získal 383 položek, na které potom respondenti odpovídali vzhledem k pěti cílovým osobám – otci, matce, nejbližšímu sourozenci, nejbližšímu kamarádu stejného pohlaví a nejbližšímu kamarádu opačného pohlaví či partnerovi. V této práci navážeme jak na postup Swensenův, tak Rubinův.

Za účelem validace Rubin předložil vytvořené položky studentům práv, kteří dostali za úkol každou položku čistě dle svého uvážení a vnímaných konotací přiřadit buďto ke škále loving nebo liking. Touto pilotní studií byl vytvořen set čítající 70 položek, které byly následně předloženy 198 přípravným studentům psychologie během jejich vyučovacích hodin. Každý z probandů jednou odpovídal na jednotlivé položky vzhledem ke svému příteli či přítelkyni, podruhé vzhledem k příteli opačného pohlaví (s nímž má neromantický vztah). Faktorovou analýzou poté výzkumníci získali data sloužící k vytvoření škály lásky a „mít rád“. V obou případech byl nalezen základní faktor, který způsoboval velkou část rozptylu. Ve výsledné škále byly použity položky, které se nejvíce zakládaly na příslušném základním faktoru.

Nás zde bude zajímat výhradně škála lásky. Ačkoli škála byla vytvářena se snahou být faktoriálně jednotná, ukazuje na tři hlavní komponenty romantické lásky (z čehož také později vychází Sternberg (1984)). Těmito komponentami jsou: 1. potřeba přidružení a potřeba závislosti, 2. připravenost pomáhat a 3. exkluzivita a pohlčení.

Koncepce lásky, která se takto vynořila, má eklektickou příchut'. Potřeba přidružení a potřeba závislosti evokuje jak Freudův (1955) pohled na lásku jako na sublimovanou sexualitu, tak Harlowovo (1958) přirovnání lásky k behaviorálnímu projevu attachmentu. Připravenost k pomoci je v souladu s Frommovou (1996b) analýzou komponent lásky, kterou identifikuje s péčí, odpovědností, respektem a znalostmi. Pohlčení (či zaujetí) jednou osobou je aspekt lásky, který nejvíce ukazuje Slaterova (1963) analýza socio-strukturálních implikací dyadické intimity. Komponenty vztahu „mít rád“ jsou: příznivé oceňování, respekt a vnímání vzájemné podobnosti.

Takto vzniklé škály se jako součást dotazníku dostaly do rukou k vyplnění 158 párům (ve vztahu, ale nezasnoubeným) na Michiganské univerzitě. Ti nejprve odpovídali vzhledem ke svému partnerovi a poté vzhledem k příteli (s nímž má neerotický vztah). Odpovídali ve formě Likertovy škály nabývající hodnot 1-9. Na získaných datech byla provedena korelace, která ukázala vysokou míru vnitřní konzistence přesahující 0,8. Naopak vzájemná korelace loving a liking škál byla poměrně nízká (0,39). Rubin také potvrdil, že se jedná o formu vztahu týkající se pouze specifických lidí, ne obecnou interpersonální orientaci.

Součástí Rubinova výzkumu bylo porovnání výsledný skór párů ve škále lásky s dobou, jak dlouho se při rozhovoru dívají partnerovi do očí. V tomto vztahu skutečně byla nalezena statisticky významná souvislost.

3.3. Shrnutí vzniku triangulární teorie lásky

Na základě dostupné literatury můžeme pro jednodušší orientaci čtenáře shrnout vznik Sternbergovy triangulární teorie lásky takto:

Nejprve se Sternberg a Grajek (1984) zabývali otázkou povahy lásky a dospěli k závěru, že lásku můžeme nejlépe vysvětlit pomocí modelu několika komponent.

Následně Sternberg (1986) představuje svůj teoretický model lásky, který poté ověřuje v praxi a vytváří škálu za účelem měření třech komponent lásky (Sternberg, 1997).

Ve své teorii navazuje na poznání Rubina (1969, 1970) a Johna Alana Lee (1977).

EMPIRICKÁ ČÁST

4. Výzkumný problém a cíle

Mezilidské vztahy jsou v životě každého člověka velmi důležitou součástí a naším cílem je porozumět jim zase o trošku víc. V této oblasti proběhlo již mnoho výzkumů, i když podstata lásky zůstává jakýmsi nepolapitelným motýlem. Velmi kvalitním nástrojem v chápání lásky se ukázala být Sternbergova triangulární teorie lásky, ačkoli máme mnoho důvodů k otázce, zda je nástrojem dostatečným. Z toho důvodu vznikla Čtyřkomponentová teorie lásky, která se pokouší zaplnit mezery dosavadního poznání a posunout tak naše chápání lásky zase o krůček dál.

Výzkumný problémem tedy můžeme pojmut jako otázku: je Čtyřkomponentová teorie lásky kvalitním modelem vysvětlujícím lásku? Když mluvíme o modelu, jsme si vědomi jeho nedokonalosti. Není možné takovým modelem vysvětlit lásku v celé její šíři, naopak model slouží ke zjednodušení složitého a těžko uchopitelného jevu. Jelikož Čtyřkomponentová teorie lásky navazuje na triangulární teorii lásky a snaží se o její zdokonalení, měla by tedy vztahy lásky vysvětlit o něco lépe.

Cílem práce je najít základní pilíře lásky, a tak ověřit platnost či neplatnost Čtyřkomponentové teorie lásky.

Tento cíl budeme ověřovat ve druhé fázi výzkumu pomocí předem učených hypotéz.

5. Výzkumný design

V této práci budeme částečně replikovat předchozí výzkumy, respektive vytvoříme výzkum navazující na předchozí zkoumání lásky. Podobně jako Sternberg máme teoretický konstrukt, který chceme ověřit. V řetězci poznání lásky tak navážeme na práci Sternberga (1984, 1986, 1997) a Rubina (1969, 1970).

Jedná se o smíšený výzkum s postupem rozděleným do dvou fází. První fáze je kvalitativního charakteru, druhá je kvantitativní.

Výzkumný design:

- 1) tvorba item poolu pro druhou fázi výzkumu
 - a) rešerše související literatury
 - b) distribuce dotazníku projevů lásky v interpersonálních vztazích a sběr dat
 - c) analýza dat a tvorba dotazníku zkoumajícího pilíře lásky
- 2) výzkum pilířů lásky
 - a) distribuce dotazníku pilířů lásky a sběr dat
 - b) analýza dat a statistické zpracování
 - c) tvorba Škály čtyřkomponentové teorie lásky

První fáze navazuje na výzkum Rubina (1969) a je inspirována též Swensenem (1960 in Rubin, 1969). Jejím cílem je sestavit široký item pool pro druhou fázi výzkumu tak, aby nebyla vynechána žádná důležitá oblast. Proto zahrnuje nejen studium související literatury (jako tomu bylo v případě Rubina), tak předvýzkum (inspirované Swensenem). Následně všechny kategorie projevů lásky (získané jak studiem literatury, tak předvýzkumem) zpracujeme do podoby položek dotazníku, který použijeme ve druhé (hlavní) fázi výzkumu.

V druhé (hlavní) fázi výzkumu bude respondentům rozdán dotazník zahrnující všechny oblasti projevů lásky v mezilidských vztazích, který vyplní vzhledem k nějaké cílové osobě (inspirováno Rubinem). Získaná data budou následně statisticky zpracována a vyhodnocena.

6. První fáze výzkumu

6.1. Cíle a výzkumné otázky

Cílem první fáze je tvorba item poolu pro druhou fázi výzkumu. Dalo by se říci, že odpovídáme na výzkumnou otázku: „Jaké jsou všechny možné projevy lásky v interpersonálních vztazích?“ Fakticky se však jedná o mezikrok, který přímo nereaguje na celkový cíl výzkumu.

6.2. Výzkumný soubor a sběr dat

Základní soubor je tvořen českou dospělou populací, tedy muži i ženami staršími 18 let. Jelikož se vztahy lásky mohou týkat každého, základní soubor jsme nijak více neomezovali.

Sběr dat proběhl pomocí dotazníku (online i v tištěné podobě). Dotazník byl anonymní a hned v úvodu byly uvedeny všechny podstatné informace o výzkumu a způsobu vyplňování. Dále respondenti vyplnili demografické údaje a následně i hlavní výzkumnou otázku. Ke sběru dat byly využity metody samovýběru, metoda sněhové koule a metoda příležitostného výběru. Dotazník byl umístěn na sociální síť facebook, rozeslán e-maily a distribuován osobně. Jsme si vědomi, že tyto metody jsou nepravděpodobnostní a neposkytují nám reprezentativní výzkumný vzorek. Jelikož se však jedná jen o jeden ze zdrojů výzkumných dat, nepovažujeme to za výrazné omezení výzkumu.

Počet respondentů nebyl předem určený. Naším cílem bylo dosažení saturace dat, proto byl výzkum průběžně vyhodnocován. Ve chvíli, kdy bylo dosaženo saturace dat, byl výzkum zastaven.

Výběrový soubor zahrnuje 51 respondentů starších 18 let a odpovídá výše uvedeným metodám sběru dat, je tedy nereprezentativní a vzhledem k tomu mohlo dojít ke ztrátě dat. Jedná se však pouze o doplňkový zdroj dat vedle kvalitní odborné literatury a předchozím výzkumům, proto tomuto nedostatku nepřikládáme velkou váhu.

6.3. Metody

Data byla sbírána pomocí jediné otevřené otázky: „Jak se projevuje láska v mezilidských vztazích? Napište prosím všechny projevy lásky, které vás napadají. Cílem je nevynechat žádnou důležitou oblast (jako např. sexuální přitažlivost).“ Na tuto otevřenou otázku respondenti odpověděli většinou širokým výčtem projevů lásky v interpersonálních vztazích. Demografické údaje sloužily pouze k informaci o výzkumném vzorku.

6.4. Etické aspekty výzkumu

V úvodu dotazníku byl každý respondent obeznámen s anonymitou a dobrovolností účasti na výzkumu. Jeho vyplněním respondent udělil souhlas se zpracováním údajů pro výzkumné účely.

6.5. Vyhodnocení dat

Všechna data byla zpracována pomocí programu Microsoft Office Excel, ve kterém byla také kódována a čištěna. Dotazníky byly vyhodnocovány postupně až do saturace dat. Saturace dat byla předem určena jako okamžik, kdy 10 nových dotazníků nepřinese žádnou novou informaci. Na základě odpovědí vznikala baterie běžných projevů lásky v interpersonálních vztazích. Pokud se nějaká položka opakovala nebo spadala do již uvedené kategorie, znovu jsme ji neuváděli. Při vyhodnocování páté sady dotazníků jsme již nezískali žádné nové informace a sběr dat byl ukončen. Data byla zpracována anonymně bez možnosti identifikace jednotlivých respondentů.

6.6. Výsledky

6.6.1. výsledky deskriptivní statistiky

Výběrový soubor čítal 51 respondentů, z toho 35 žen, 16 mužů. Věkové rozpětí se pohybovalo v rozmezí 18-80 let s průměrem 29,6 let, mediánem 24 let a směrodatnou odchylkou 14 let. Jeden z respondentů věk nevedl, jelikož ale dokončil středoškolské vzdělání, jistě byl starší 18 let a není důvod jeho odpovědi z dotazníku vyřazovat.

Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů můžeme vidět v tabulce č. 2. Ačkoli Vyšší odborná škola nebyla původně mezi možnostmi, respondenti ji uvedli u položky „jiné“. Rozložení náboženského vyznání výběrového souboru pak ukazuje tabulka č. 3, rodinný stav tabulka č. 4.

Nejvyšší dosažené vzdělání	počet	%
bez vzdělání nebo neúplné základní vzdělání	0	0
základní	5	9,8
středoškolské	23	45,1
vyšší odborné	2	3,9
vysokoškolské	21	41,2

Tabulka č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání

Náboženské vyznání	počet	%
křesťanství	27	52,9
judaismus	0	0
hinduismus	0	0
budhismus	0	0
islám	0	0
jiné neteistické – obecný princip	6	11,8
věřím, že je něco nad námi, ale nevím co	6	11,8
ateismus	5	9,8
žádné	7	13,7
jiné	0	0

Tabulka č. 3: Náboženské vyznání

Rodinný stav	počet	%
svobodný/á a nezadaný/á	24	47,1
zadaný/á či zasnoubený/á	12	23,5
ženatý/vdaná	13	25,5
rozvedený/á	0	0
ovdovělý/á	2	3,9

Tabulka č. 4: Rodinný stav

Z 51 respondentů jich bylo 50 české či slovenské národnosti a 1 respondent národnosti americké. Zde jsme zvažovali jeho vyřazení z výzkumu, jelikož nespadá do základní populace celého výzkumu. Jelikož cílem první fáze výzkumu je tvorba co nejširšího item poolu pro druhou fázi, zohlednění respondenta jiné národnosti výzkumu nemůže nijak uškodit a saturace dat bylo dosaženo i bez zohlednění tohoto dotazníku. Zohledněno bylo všech 51 dotazníků.

Dále 3 respondenti běžně nepoužívají internet, zbylých 48 ano.

6.6.2. Výsledky dotazníku projevů lásky

Výstupem dotazníku byla následující baterie běžných projevů lásky v interpersonálních vztazích:

- objetí
- líbání
- ochota tolerovat některé chyby druhého, zaslepenost
- snaha o kreativitu ve vztahu
- sexuální přitažlivost
- fyzický kontakt, doteky
- sex
- touha vidět toho druhého
- společný čas
- být s danou osobou neustále v kontaktu
- nedokázat se druhého nabažít
- rád mu dělám překvapení
- hladit ho bez důvodu
- pohledy na druhého, do očí
- SMS, dopisy, volat si – komunikace na dálku
- dárky
- myslíte na ni, myšlenky na něj vám vykouzlí úsměv na tváři
- přitažlivost vnitřní krásou, líbí se mi její chování
- očekávání opětování citů
- snaha potěšit druhého (dárkem, činností, gestem), iniciativa
- společné usínání
- je mi s ní dobře
- koupit zmrzlinu
- příprava společného programu (pozvat na jídlo, do kina apod.)
- hodit holku do vody
- sleduje ji na sociálních sítích
- žárlí
- tělesné projevy, když na ni myslí (zčervená, "motýli v břiše")
- udělat čin lásky před lidmi (kytka)
- chybí mi, když spolu nejsme
- držet se za ruce, držet se za pas, za ramena, ruka na noze
- upravit se pro druhého
- společná koupel, sprcha
- ochota připustit si druhého blíže k tělu než jiné lidi
- společná dovolená
- pusa na rozloučenou / přivítání
- rodinné výlety
- spaní pod jednou společnou peřinou
- společné procházky
- ochota investovat peníze
- ochota praktické pomoci, bez očekávání odměny
- ochota investovat sílu

- ochota přizpůsobit se, kompromisy
- sebezapírání ve prospěch druhého, obětovat se (udělat něco, co nemusím a co se mi nechce)
- čas na druhé
- strach nepřijít o danou osobu
- považovat druhého za přednějšího než sebe
- dávat druhému pocit bezpečí, jistoty, překonat zkoušky a těžké chvíle, vztah s ní mi dává vnitřní klid
- být oddaný, věrnost, odevzdání se milovanému člověku
- umět odpustit a znovu začít věřit
- důvěra, dát mu svobodu
- snaha neublížit druhému
- umět se omluvit, ustoupit
- společná pomoc rodině jednoho nebo druhého
- společná práce na udržování domácnosti
- společné řešení financí
- mateřské tendence (chci s ní mít děti, být rodina)
- umytí nádobí
- vynesení odpadků
- příprava jídla
- nezanedbávat své povinnosti
- neskákat si do řeči
- rozhodnutí začít rozvíjet vztah
- starat se o něj, když je nemocný
- doprovodit ji, aby nemusela jít sama
- udělat za něj něco, co dělat nechce
- nezanevřít na druhého
- trpělivost s druhým
- rozhodnutí lásky udržet i přes těžkosti a ztrátu motivace
- snažím se vycházet s její rodinou
- slova povzbuzení, lichotky, pochvala, vyzdvihovat její vlastnosti
- věnování pozornosti, zajímat se o druhého (aktivity a názory, city); přemýšlení nad maličkostmi, které druhému vadí či naopak mu dělají radost
- naslouchání, poskytnutí možnosti svěřit se
- snaha pochopit druhého, jeho názory
- jistá přetvářka
- starostlivost, záleží mu na mě, strach o druhého, ráda se o něj starám, starat se o jeho zdravotní stav
- zlepšování nálady
- otevřenost
- chuť sdílet vše pěkné; radovat se z jeho úspěchu
- v těžkostech nadnášet druhého, být oporou
- nesobeckost, ohlížet se na potřeby druhého
- upřímnost, nepřetvařovat se, nelhat
- umět nahlas projevit city
- už jen to, že tam ten člověk je; není potřeba mluvit
- možnost sdílet cokoli
- řešit problémy společně

- dobrá komunikace
- společná aktivita (proces)
- jen tak spolu mluvit
- chtít pro druhého to nejlepší, podpora
- pěkně a často o něm mluvím, vážím si ho
- bráním ho před kritikou ostatních
- důvěra v radu druhého
- poskytnutí rady
- přátelské pokárání
- humor ve vztahu, dělat si z druhého trošku legraci
- snažit se být milý, něžný
- umím se do druhého vcítit; trápí mě, když se trápí
- mám potřebu s ním sdílet (např. když jsme se nějakou dobu neviděli)
- společné koníčky, sdílení zájmů
- respekt (názory, zájmy), úcta, uznání
- nové společné zážitky, zkušenosti
- přijetí jeho jako celku, nesoudím jej
- modlitba
- mluví se mnou o mém vztahu s Bohem
- dlouhé hluboké rozhovory
- znát se do hloubky
- vnitřní přitažlivost (vnitřní krása), líbí se vám charakter a chování
- emoční souznění
- intelektuální souznění
- rozhovor o víře, sdílet vztah s Bohem
- sdílet důležité hodnoty a postoje
- sdílet společné životní cíle (ochota a chuť společně sdílet sny a plány)
- objevování nových věcí v životě
- vědomí přirozené sounáležitosti
- navzájem se potřebujeme
- vzájemné porozumění
- vzájemná odlišnost
- vzájemné doplňování
- pracovat na svých slabých stránkách, které druhému vadí
- společné hraní stolních či karetních her

Tento přehled možných projevů lásky (121 položek) může působit značně „neučesaně“. Data získaná výzkumem z první fáze sloužila společně se studiem související literatury jako jeden ze zdrojů pro hlavní výzkum realizovaný ve druhé fázi výzkumu. Přehledně zpracovaná data získaná dotazníkem uvedeme v kapitole 6.7.1 a literaturou v kapitole 6.7.2.

6.7. Tvorba dotazníku zkoumajícího pilíře lásky

Na základě výše uvedené baterie projevů lásky a studia související literatury vznikl dotazník zkoumající pilíře lásky, který byl následně použit ve druhé fázi výzkumu. Naším cílem zde bylo rozumně skloubit přesnost a jednoduchost. Jinak řečeno snažili jsme se

vytvořit nejkratší možný dotazník, který bude zahrnovat všechny důležité oblasti projevů lásky.

6.7.1. Data získaná dotazníkem projevů lásky

Výstupem dotazníku projevů lásky z první fáze výzkumu je následující baterie projevů lásky. Tato položky jsou označeny písmenem D a pořadovým číslem.

- D1 objetí
- D2 líbání
- D3 ochota tolerovat některé chyby druhého, zaslepenost
- D4 snaha o kreativitu ve vztahu
- D5 fyzický kontakt, doteky
- D6 sex
- D7 touha vidět toho druhého
- D8 společný čas (množství společného času)
- D9 být s danou osobou neustále v kontaktu
- D10 nedokázat se druhého nabažít
- D11 rád dělat druhému překvapení (např. lístečky na stole)
- D12 hladit ho bez důvodu
- D13 pohledy na druhého, do očí
- D14 SMS, dopisy, volat si (komunikace na dálku)
- D15 dávání dárků
- D16 myslet na druhého, myšlenky na něj vám vykouzlí úsměv na tváři
- D17 přitažlivost vnitřní krásou
- D18 líbí se vám její chování
- D19 očekávání opětování citů
- D20 snaha potěšit druhého (dárkem, činností, gestem), iniciativa
- D21 společné usínání
- D22 je vám s ní dobře
- D23 koupit zmrzlinu
- D24 příprava společného programu (pozvat na jídlo, do kina apod.)
- D25 hodit holku do vody
- D26 sledovat druhého na sociálních sítích
- D27 žárlení
- D28 tělesné projevy při pomyšlení na druhého (zčervená, "motýli v břiše")
- D29 udělat čin lásky před lidmi (květina)
- D30 chybí vám, když spolu nejste
- D31 držet se za ruce, držet se za pas, za ramena, ruka na noze
- D32 chcete se mu líbit (upravit se pro druhého)
- D33 společná koupel, sprcha
- D34 ochota připustit si druhého blíže k tělu než jiné lidi
- D35 společná dovolená
- D36 pusa na rozloučenou / přivítání
- D37 spaní pod jednou společnou peřinou

- D38 umět druhého rozesmát
- D39 ochota za druhého položit život
- D40 společné procházky
- D41 ochota sdílet peníze
- D42 ochota praktické pomoci, bez očekávání odměny
- D43 ochota investovat sílu
- D44 ochota přizpůsobit se, kompromisy
- D45 sebezapírání ve prospěch druhého, obětovat se
- D46 čas na druhé
- D47 strach nepřijít o danou osobu
- D48 dotyčný je pro vás důležitější než ostatní
- D49 dávat druhému pocit bezpečí, jistoty, překonat překážky
- D50 být oddaný, věrnost, odevzdání se milovanému člověku
- D51 ochota odpustit a znovu druhému věřit
- D52 důvěra, dát druhému svobodu
- D53 snaha neublížit druhému
- D54 umět se omluvit, ustoupit
- D55 společná pomoc rodině jednoho nebo druhého
- D56 společná práce na udržování domácnosti
- D57 společné řešení financí
- D58 touha být s druhým rodina
- D59 umýt nádobí
- D60 vynesení odpadků
- D61 příprava jídla
- D62 nezanedbávat své povinnosti
- D63 neskákat si do řeči
- D64 rozhodnutí začít rozvíjet vztah
- D65 starat se o druhého, když je nemocný
- D66 doprovodit druhého, aby nemusel jít sám
- D67 udělat za druhého něco, co dělat nechce
- D68 nezanevřít na druhého
- D69 trpělivost s druhým
- D70 rozhodnutí lásku udržet i přes těžkosti a ztrátu motivace
- D71 snaha vycházet s rodinou druhého
- D72 rodinné výlety
- D73 slova povzbuzení, lichotky, pochvala, vyzdvihovat její vlastnosti
- D74 věnování pozornosti, zajímat se o druhého (aktivity a názory, city); přemýšlení nad maličkostmi, které druhému vadí či naopak mu dělají radost
- D75 naslouchání, poskytnutí možnosti svěřit se
- D76 snaha pochopit druhého, jeho názory
- D77 jistá přetvářka
- D78 starostlivost, záleží mu na vás, strach o druhého, rádi se o něj staráte, starat se o jeho zdravotní stav
- D79 zlepšování nálady
- D80 otevřenost

- D81 chuť sdílet vše pěkné; radovat se z jeho úspěchu
- D82 v těžkostech nadnášet druhého, být oporou
- D83 nesobeckost, ohlížet se na potřeby druhého
- D84 upřímnost, nepřetvařovat se, nelhat
- D85 umět nahlas projevit city
- D86 už jen to, že tam ten člověk je; není potřeba mluvit
- D87 možnost sdílet cokoliv
- D88 řešit problémy společně
- D89 dobrá komunikace
- D90 společná aktivita (proces, konkrétní činnost)
- D91 jen tak spolu mluvit
- D92 chtít pro druhého to nejlepší, podpora
- D93 pěkně a často o druhém mluvit, vážit si ho
- D94 bránit druhého před kritikou ostatních
- D95 důvěra v radu druhého
- D96 poskytnutí rady
- D97 přátelské pokárání
- D98 humor ve vztahu, dělat si z druhého trošku legraci
- D99 snažit se být milý, něžný
- D100 umět se do druhého vcítit; trápí vás, když se trápí; sdílíte s ním radost
- D101 máte potřebu s ním sdílet (např. když jste se nějakou dobu neviděli)
- D102 umět druhého rozesmát
- D103 společné koníčky, sdílení zájmů
- D104 respekt (názory, zájmy), úcta, uznání
- D105 nové společné zážitky, zkušenosti
- D106 přijetí druhého jako celku, nesoudit jej
- D107 modlitba (náboženská praxe)
- D108 mluví s vámi o vašem vztahu s Bohem
- D109 dlouhé hluboké rozhovory
- D110 znát se do hloubky
- D111 vnitřní přitažlivost (vnitřní krása), líbí se vám jeho charakter a chování
- D112 emoční souznění
- D113 intelektuální souznění
- D114 rozhovor o víře, sdílet vztah s Bohem
- D115 sdílet důležité hodnoty a postoj
- D116 sdílet společné životní cíle (ochota a chuť společně sdílet sny a plány)
- D117 objevování nových věcí v životě
- D118 vědomí přirozené sounáležitosti
- D119 navzájem se potřebujete
- D120 vzájemné porozumění
- D121 vzájemná odlišnost
- D122 vzájemné doplňování
- D123 pracovat na svých slabých stránkách, které druhému vadí
- D124 společné hraní stolních či karetních her

6.7.2. Data získaná na základě literatury

Jelikož nás kořeny výzkumů lásky dovedly až k výzkumu Rubina (1969), zařadili jsme do baterie projevů lásky také všechny položky jeho výzkumu (ne pouze výsledných 26 položek jeho dvou škál *loving* a *liking*, ale všechny původní otázky, abychom nic nepřehlédli). Ve výzkumu pracujeme s vlastním překladem položek z originálu. Tyto položky jsou označeny písmenem R a pořadovým číslem.

- R1 Obecně vzato, jak moc máš ___ rád/a?
- R2 Jak moc zábavné je být s ___?
- R3 Jak moc je ___ sympatický člověk?
- R4 Jak často ti ___ jde na nervy?
- R5 Jak moc příznivě by na ___ reagovala většina lidí po krátkém seznámení?
- R6 Jak moc tě baví si s ___ povídat?
- R7 Jak moc tě baví si s ___ dělat společně legraci?
- R8 Jak moc tě baví být s ___ ve společném kolektivu?
- R9 Jak moc by sis užil/a jít s ___ na jídlo?
- R10 Jak moc by tě bavilo s ___ sledovat televizi?
- R11 Jak moc by tě bavilo jít s ___ do muzea?
- R12 Jak moc by tě bavilo se společně s ___ účastnit nějakého experimentu?
- R13 Jak snadno si ___ získá obdiv druhých?
- R14 Jak moc je ___ inteligentní člověk?
- R15 Jak moc má ___ dobrou povahu?
- R16 Jak moc je ___ vyrovnaný člověk?
- R17 Jak moc je ___ vyspělý?
- R18 Jak moc bys doporučil/a ___ ke zodpovědné práci?
- R19 Jaká je šance, že bys pro ___ hlasoval/a při nějakém skupinovém rozhodování?
- R20 Jak moc bys byl/a ochotný/á půjčit ___ peníze, kdyby byl/a v průšvihů?
- R21 Jak dobrý/á je ___ kamarád/ka?
- R22 Jak moc jsi vůči ___ férový/á, když něco řešíte?
- R23 Jak je pravděpodobné, že by ses postavil/a na ___ stranu v hádce?
- R24 Pokud by ti ___ udělal/a laskavost, jaká je šance, že mu/jí to oplatíš?
- R25 Kdyby ses s ___ účastnil/a experimentu a vyhrál/a bys víc peněz, jaká je šance, že by ses o ten rozdíl rozdělil/a?
- R26 Jak snadno si ___ získá respekt druhých?
- R27 Jak moc respektuješ názory ___?
- R28 Jaká je šance, že bys byl/a ovlivněn/a názory ___ na nějaké téma?
- R29 Jak moc si jsi jistý/á dobrým úsudkem ___?
- R30 Jak moc by se ti líbilo přijmout kompliment od ___?
- R31 Jak moc máš rád/a ___ kamarády?
- R32 Jak moc bys řekl/a, že si jste s ___ podobní?
- R33 Jak moc máte s ___ společné zájmy?
- R34 Do jaké míry máte s ___ společné politické názory?
- R35 Jak moc si myslíš, že tě ___ má rád/a?
- R36 Jak moc bys řekl/a, že ___ miluješ?

- R37 Do jaké míry tě ___ fyzicky přitahuje?
R38 Jak moc si myslíš, že je ___ sexuálně přitažlivý/á?
R39 Jak moc je ___ svůdný/á?
R40 Jak dobře ___ vypadá?
R41 Jak moc má ___ blízko k tomu být dokonalý/á?
R42 Jak moc je ___ výjimečný člověk?
R43 Do jaké míry je ___ člověk, jaký bys ty sám/a chtěl/a být?
R44 Jak moc jsi na ___ hrdý/á?
R45 Jak moc bys toho byl/a ochotný/á pro ___ udělat?
R46 Jak moc si děláš starost o ___ dobro?
R47 Do jaké míry se cítíš zodpovědný/á za ___ štěstí?
R48 Kdyby se ___ cítil/a špatně, jak moc by pro tebe bylo důležité ho/jí rozveselit?
R49 Jak moc si užíváš dávat ___ dárky?
R50 Jak moc rád máš kolem sebe další lidi, když jsi s ___?
R51 Jak moc si užíváš dívat se na ___?
R52 Jak často se začneš nudit, když jsi s ___?
R53 Když se cítíš osamocení/á, jak pravděpodobně budeš hledat ___?
R54 Jak moc majetnický se vůči ___ cítíš?
R55 Jak moc s ti líbí, když se ti ___ svěřuje?
R56 Jak moc ___ věříš?
R57 Jak moc je pro tebe důležitý názor ___?
R58 Jak moc jsi na ___ závislý/á?
R59 Jak moc špatně by ses cítil, kdybys nikdy nemohl/a být s ___?
R60 Obecně vzato, jak moc se cítíš šťastný/á, když jsi s ___?
R61 Do jaké míry si myslíš, že se s ___ navzájem doplňujete?
R62 Když jsi s ___, jak často si uvědomíš, že máte stejnou náladu?
R63 Jak moc špatně by ses cítil/a při pohledu na ztrapnění ___?
R64 Jak moc by tě bavilo se společně s ___ dívat na film v jazyce, který neznáš?
R65 Do jaké míry máte s ___ v životě stejné cíle?
R66 Do jaké míry cítíš, že je tvé chování k ___ iracionální?
R67 Jak často máš pocit, že si tvé pocity vůči ___ odporují?
R68 Jak moc by tě bavilo dělat něco, co by ___ překvapilo?
R69 Kdybys způsobil/a faux pas v přítomnosti ___, jak trapně by ses cítil/a?
R70 Jak ochotně bys s ___ dělal/a něco, co tví kamarádi neschvalují?

Kromě toho jsme do baterie zařadili i projevy lásky zmiňované jinými autory (Sternberg, 1986; Fromm, 1996b; Lewis, 2013; Kukla, 2017; Křivohlavý, 2000; Maslow, 2014; Rougemont, 1956; Lee, 1977; Chapman 2012). Tyto rozšiřující projevy jsou označeny písmenem L a pořadovým číslem.

- L1 Jak moc toužíš ___ zajistit blahobyt?
L2 Jak moc toužíš s ___ prožívat radost?
L3 Jak moc bereš na ___ ohled?
L4 Jak moc se na ___ můžeš spolehnout v čase potřeby?
L5 Jak moc pro sebe máte s ___ vzájemné pochopení?

- L6 Jak moc jsi ochotný/á s ___ sdílet sebe i svůj majetek?
- L7 Jak moc od ___ přijímáš emocionální podporu?
- L8 Jak moc ___ poskytuješ emocionální podporu?
- L9 Jak moc mezi vámi s ___ probíhá důvěrná komunikace?
- L10 Jak moc oceňuješ ___ ve svém životě?
- L11 Jak moc tě ___ vzrušuje?
- L12 Jak moc toužíš po intenzivním spojení s druhým?
- L13 Jak moc jsi rozhodnutý/á ___ milovat?
- L14 Jak moc jsi rozhodnutý/á lásku k ___ udržet?
- L15 Jak moc s ___ sdílíte stejné náboženské přesvědčení (či jeho absenci)?
- L16 Jak moc s ___ sdílíte názory na náboženské otázky?
- L17 Jak moc s ___ sdílíte společnou víru?
- L18 Jak moc máte s ___ podobné přesvědčení o smyslu života?
- L19 Jak moc máte s ___ podobné názory?
- L20 Jak moc jsou pro vás oba důležité stejné hodnoty?
- L21 Jak moc je ti lhostejné něco, co je důležité pro ___?
- L22 Jak moc tě fascinuje to, co fascinuje ___?
- L23 Jak moc máte s ___ podobný životní styl?
- L24 Jak moc máte s ___ společné aktivity, které vás oba naplňují pocitem smysluplnosti?
- L25 Jak moc je podobný způsob, jakým smysl života hledáš ty a ___?
- L26 Jak moc chceš ___ pomoci dosáhnout jeho/jejích cílů?
- L27 Jak moc je tu ___ od toho, aby naplňoval/a tvoje potřeby?
- L28 Jak moc cítíš vůči ___ odpovědnost?
- L29 Jak moc o ___ pečuješ?
- L30 Jak velkou chováš k ___ úctu?
- L31 Jak moc do hloubky ___ znáš?
- L32 Jak moc velkou pomocí pro ___ jsi?
- L33 Jak moc je tvá láska k ___ bezpodmínečná?
- L34 Jak moc toužíš po úplném splnutí s ___?
- L35 Jak moc s ___ sdílíš radost i smutek?
- L36 Jak moc jsi pro ___ ochotný/á obětovat svůj čas, své pohodlí a úsilí?
- L37 Jak moc ___ odpovídá tvému ideálu krásy?
- L38 Jak často se chceš s ___ vídat?
- L39 Jak moc se snažíš s ___ vybudovat rozsáhlý a hluboký vztah?
- L40 Jak moc máte s ___ společné zájmy?
- L41 Jak moc pociťuješ úzkost a nejistotu ohledně trvání tvého vztahu s ___, když jste od sebe odloučení?
- L42 Jak moc potřebuješ od ___ opakované ujištění o jeho/její lásce k tobě?
- L43 Jak moc miluješ ___, aniž bys čekal/a něco nazpátek?
- L44 Je tvůj vztah k ___ veden víc rozumem než emocemi?
- L45 Jak moc při ses při vstupu do vztahu s ___ rozhodoval/a podle toho, jaký má ten vztah budoucí potenciál?
- L46 Jak moc tě naplňují pouhá přítomnost ___?
- L47 Jak moc si ___ vážíš?

- L48 Jak moc s ___ sdílíte společnou vizi?
- L49 Jak moc máš pocit, že jste s ___ byli stvořeni jeden pro druhého?
- L50 Usiluješ o vedení a směřování tvého vztahu s ___?
- L51 dávání dárků
- L52 pozornost
- L53 skutky služby
- L54 fyzický kontakt
- L55 slova ujištění

6.7.3. Redukce item poolu

Z různých zdrojů jsme získali 249 položek týkajících se projevů lásky (124 z dotazníku, 70 z Rubinova výzkumu a 55 z doplňující literatury). Tyto položky se ale mnohdy překrývají, proto došlo k jejich redukci. V rámci redukce jsme se snažili o zachování co nejširšího záběru zahrnutých témat a zároveň o co nejnižší počet položek (vysoký počet položek by byl překážkou při získávání dat ve druhé fázi výzkumu). V následující tabulce uvádíme přehled redukováných položek. První dva sloupce obsahují redukovanou položku a ve třetím sloupci najdeme související položky. Tučně jsou znázorněné položky, které se nachází ve výsledné baterii otázek pro druhou fázi výzkumu.

V případě, že se některá z Rubinových položek shodovala s obsahem jiné položky, jsme většinou dali přednost položce získané z našeho dotazníku, jelikož je pravděpodobně aktuálnější (např. Rubinova položka „Jak moc by tě bavilo jít s ___ do muzea?“ dnes pravděpodobně nebude mít stejné vlastnosti jako v době Rubinova výzkumu).

Redukce položek proběhla pod dohledem PhDr. Marka Kolaříka, Ph.D. Výsledná baterie položek pro druhou fázi výzkumu čítala 88 položek, které pro přehlednost uvedeme v kapitole 6.7.4. Některé položky byly svým obsahem příliš široké, a proto byly při sestavování dotazníku rozděleny do dvou otázek (D74, D93 a D100).

ozn.	znění redukované položky	související položky
R2	Jak moc zábavné je být s ___?	R7, R8, R52, D25, D98
R3	Jak moc je ___ sympatický člověk?	D111
R4	Jak často ti ___ jde na nervy?	D16*
R5	Jak moc příznivě by na ___ reagovala většina lidí po krátkém seznámení?	D111
R6	Jak moc tě baví si s ___ povídat?	D38, D109
R7	Jak moc tě baví si s ___ dělat společně legraci?	R2, R8, R52, D52, D98
R9	Jak moc by sis užil/a jít s ___ na jídlo?	D24
R10	Jak moc by tě bavilo s ___ sledovat televizi?	D24, D103, D90
R11	Jak moc by tě bavilo jít s ___ do muzea?	D24, D103, D90
R12	Jak moc by tě bavilo se společně s ___ účastnit nějakého experimentu?	D24, D103, D90
R13	Jak snadno si ___ získá obdiv druhých?	D93, D111
R14	Jak moc je ___ inteligentní člověk?	D93, D111
R15	Jak moc má ___ dobrou povahu?	D93, D111
R16	Jak moc je ___ vyrovnaný člověk?	D93, D111
R17	Jak moc je ___ vyspělý?	D93, D111
R19	Jaká je šance, že bys pro ___ hlasoval/a při nějakém skupinovém rozhodování?	D93, D111, L19
R20	Jak moc bys byl/a ochotný/á půjčit ___ peníze, kdyby byl/a v průšvih?	D41
R23	Jak je pravděpodobné, že by ses postavil/a na ___ stranu v hádce?	D49, L14, D93
R24	Pokud by ti ___ udělal/a laskavost, jaká je šance, že mu/jí to oplátíš?	D48, D93, D119, L36
R25	Kdyby ses s ___ účastnil/a experimentu a vyhrál/a bys víc peněz, jaká je šance, že by ses o ten rozdíl rozdělil/a?	D41
R28	Jaká je šance, že bys byl/a ovlivněn/a názory ___ na nějaké téma	D95
R29	Jak moc si jsi jistý/á dobrým úsudkem ___?	D95
R30	Jak moc by se ti líbilo přijmout kompliment od ___?	D32

R32	Jak moc bys řekl/a, že si jste s ___ podobní?	D103, D116, D122, L17, L18, L19, L20, L23
R33	Jak moc máte s ___ společné zájmy?	D103
R34	Do jaké míry máte s ___ společné politické názory?	L19
R38	Jak moc si myslíš, že je ___ sexuálně přitažlivý/á?	R37
R39	Jak moc je ___ svůdný/á?	R37
R40	Jak dobře ___ vypadá?	R37
R41	Jak moc má ___ blízko k tomu být dokonalý/á?	R37, D111
R44	Jak moc jsi na ___ hrdý/á?	D93
R45	Jak moc bys toho byl/a ochotný/á pro ___ udělat?	D43, L36
R46	Jak moc si děláš starost o ___ dobro?	D42, L33, L36
R47	Do jaké míry se cítíš zodpovědný/á za ___ štěstí?	D78
R48	Kdyby se ___ cítil/a špatně, jak moc by pro tebe bylo důležité ho/jí rozveselit?	L8
R51	Jak moc si užíváš dívat se na ___?	R37
R53	Když se cítíš osamocený/á, jak pravděpodobně budeš hledat ___?	L7
R55	Jak moc se ti líbí, když se ti ___ svěřuje?	L8
R56	Jak moc ___ věříš?	D51
R57	Jak moc je pro tebe důležitý názor ___?	D93, L19
R58	Jak moc jsi na ___ závislý/á?	D119
R62	Když jsi s ___, jak často si uvědomíš, že máte stejnou náladu?	D100
R63	Jak moc špatně by ses cítil/a při pohledu na ztrapnění ___?	D100
R64	Jak moc by tě bavilo se společně s ___ dívat na film v jazyce, který neznáš?	D8, D90
R65	Do jaké míry máte s ___ v životě stejné cíle?	D116
R69	Kdybys způsobil/a faux pas v přítomnosti ___, jak trapně by ses cítil/a?	D53, D110
D3	ochota tolerovat některé chyby druhého, zaslepenost	D44, L33
D4	snaha o kreativitu ve vztahu	R68, D24, D117
D9	být s danou osobou neustále v kontaktu	D30

D10	nedokázat se druhého nabažit	D8, D9, D30
D11	rád dělat druhému překvapení (např. lístečky na stole)	D29, R68
D15	dávání dárků	R49, D15, L51
D17	přitažlivost vnitřní krásou	D111
D18	líbí se vám její chování	D111
D21	společné usínání	D5, D37
D22	je vám s ní dobře	R60
D23	koupit zmrzlinu	R49, D15, L51
D25	hodit holku do vody	R2, R7, R8, R52, D98
D26	sledovat druhého na sociálních sítích	D9, D30
D34	ochota připustit si druhého blíže k tělu než jiné lidi	D5
D35	společná dovolená	D8
D36	pusa na rozloučenou / přivítání	D2, D5
D38	umět druhého rozesmát	R2, R7, R8, R52, R68, D25, D98
D39	ochota za druhého položit život	D48, D78
D40	společné procházky	D8
D42	ochota praktické pomoci, bez očekávání odměny	L33, L36
D43	ochota investovat sílu	L36
D45	sebezapírání ve prospěch druhého, obětovat se	D44
D46	čas na druhé	D8
D47	strach nepřijít o danou osobu	R59, D70
D49	dávat druhému pocit bezpečí, jistoty, překonat překážky	R59, D70, L14
D50	být oddaný, věrnost, odevzdání se milovanému člověku	R59, D48, D70, L14
D52	důvěra, dát druhému svobodu	D51
D54	umět se omluvit, ustoupit	D44, D53
D55	společná pomoc rodině jednoho nebo druhého	L36
D56	společná práce na udržování domácnosti	L36
D57	společné řešení financí	D41
D59	umýt nádobí	L36
D60	vynesení odpadků	L36

D61	příprava jídla	L36
D62	nezanedbávat své povinnosti	L36
D63	neskákat si do řeči	D93, D48, D104
D65	starat se o druhého, když je nemocný	L36
D66	doprovodit druhého, aby nemusel jít sám	L36
D67	udělat za druhého něco, co dělat nechce	L36
D68	nezanevřít na druhého	D51
D69	trpělivost s druhým	D51
D71	snaha vycházet s rodinou druhého	D58
D72	rodinné výlety	D8, D58
D73	slova povzbuzení, lichotky, pochvala, vyzdvihovat její vlastnosti	L8
D75	naslouchání, poskytnutí možnosti svěřit se	L7
D76	snaha pochopit druhého, jeho názory	L5
D77	jistá přetvářka	D84*, L9*
D79	zlepšování nálady	L7
D80	otevřenost	L9
D81	chuť sdílet vše pěkné; radovat se z jeho úspěchu	L35
D82	v těžkostech nadnášet druhého, být oporou	L7, L36
D83	nesobeckost, ohlížet se na potřeby druhého	D48, D78
D84	upřímnost, nepřetvařovat se, nelhat	L9
D85	umět nahlas projevit city	L9
D86	už jen to, že tam ten člověk je; není potřeba mluvit	L46
D87	možnost sdílet cokoli	L9
D88	řešit problémy společně	L9, L35
D89	dobrá komunikace	L9
D91	jen tak spolu mluvit	L9
D92	chtít pro druhého to nejlepší, podpora	D78, D48
D96	poskytnutí rady	D78, L9
D97	přátelské pokárání	L9
D98	humor ve vztahu, dělat si z druhého trošku legraci	R2, R7, R8, R52, D25
D99	snažit se být milý, něžný	D53, D93
D101	máte potřebu s ním sdílet (např. když jste se nějakou dobu neviděli)	L35

D102	umět druhého rozesmát	R48, D98, L8, R52
D104	respekt (názory, zájmy), úcta, uznání	D48, D93, L5
D105	nové společné zážitky, zkušenosti	D8, D90, D103, D117
D106	přijetí druhého jako celku, nesoudit jej	L33
D108	mluví s vámi o vašem vztahu s Bohem	L17
D110	znát se do hloubky	L9, D109
D112	emoční souznění	R62, D100, L7
D113	intelektuální souznění	R14, D111, L5, L19
D114	rozhovor o víře, sdílet vztah s Bohem	D109, L17
D115	sdílet důležité hodnoty a postoj	L20
D118	vědomí přirozené sounáležitosti	L49
D120	vzájemné porozumění	L5
D121	vzájemná odlišnost	R43*, R61*, D122*
D122	vzájemné doplňování	R61
D124	společné hraní stolních či karetních her	D103
L1	Jak moc toužíš ___ zajistit blahobyt?	D74, D78, L36
L2	Jak moc toužíš s ___ prožívat radost?	D100, L35
L3	Jak moc bereš na ___ ohled?	D44, L36
L4	Jak moc se na ___ můžeš spolehnout v čase potřeby?	R18, D119
L6	Jak moc jsi ochotný/á s ___ sdílet sebe i svůj majetek?	D41, L36
L10	Jak moc oceňuješ ___ ve svém životě?	D119, L49
L11	Jak moc tě ___ vzrušuje?	R37, D28
L12	Jak moc toužíš po intenzivním spojení s druhým?	D58, L34, L49
L13	Jak moc jsi rozhodnutý/á ___ milovat?	R36
L14	Jak moc jsi rozhodnutý/á lásku k ___ udržet?	D70
L15	Jak moc s ___ sdílíte stejné náboženské přesvědčení (či jeho absenci)?	L17
L16	Jak moc s ___ sdílíte názory na náboženské otázky?	L19
L21	Jak moc je ti lhostejné něco, co je důležité pro ___?	L20
L22	Jak moc tě fascinuje to, co fascinuje ___?	L20, L40
L24	Jak moc máte s ___ společné aktivity, které vás oba naplňují pocitem smysluplnosti?	L40, D103

L25	Jak moc je podobný způsob, jakým smysl života hledáš ty a ___?	L18
L26	Jak moc chceš ___ pomoci dosáhnout jeho/jejích cílů?	D116
L27	Jak moc je tu ___ od toho, aby naplňoval/a tvoje potřeby?	R54, D19, L33*
L28	Jak moc cítíš vůči ___ odpovědnost?	D70, D78
L29	Jak moc o ___ pečuješ?	D78
L30	Jak velkou chováš k ___ úctu?	D93, L47
L31	Jak moc do hloubky ___ znáš?	D109, L9
L32	Jak moc velkou pomocí pro ___ jsi?	D48, D78, L36
L34	Jak moc toužíš po úplném splnutí s ___?	D58, L12, L49
L37	Jak moc ___ odpovídá tvému ideálu krásy?	R37, R40, D28
L38	Jak často se chceš s ___ vídat?	D8, D30
L40	Jak moc máte s ___ společné zájmy?	R33, D103
L41	Jak moc pociťuješ úzkost a nejistotu ohledně trvání tvého vztahu s ___, když jste od sebe odloučeni?	L42
L43	Jak moc miluješ ___, aniž bys čekal/a něco nazpátek?	L33
L44	Je tvůj vztah k ___ veden víc rozumem než emocemi?	R67, L45
L47	Jak moc si ___ vážíš?	D93
L48	Jak moc s ___ sdílíte společnou vizi?	R65, D116, L18,
L50	Usiluješ o vedení a směřování tvého vztahu s ___?	L39
L51	dávání dárků	R49
L52	pozornost	D74
L53	skutky služby	L36
L54	fyzický kontakt	D5
L55	slova ujištění	L8

* pracujeme s reverzní položkou

Tabulka č. 5: Vyřazené položky

6.7.4. Výsledná baterie položek pro druhou fázi výzkumu

OT1	(R1)	Obecně vzato ho/ji mám rád/a.
OT 2	(R8)	Baví mě s ním/ní být ve společném kolektivu.
OT 3	(R18)	Doporučil/a bych ho/ji ke zodpovědné práci.
OT 4	(R21)	Je to dobrý/á kamarád/ka.
OT 5	(R22)	Když něco řešíme, jsem vůči němu/ní férový/á.
OT 6	(R26)	Snadno si získá respekt druhých.
OT 7	(R27)	Respektuji jeho/její názory.
OT 8	(R31)	Mám rád/a jeho/její kamarády.
OT 9	(R35)	Myslím, že mě má rád/a.
OT 10	(R36)	Miluju ho/ji.
OT 11	(R37)	Přitahuje mě.
OT 12	(R42)	Je to výjimečný člověk.
OT 13	(R43)	Je to člověk, jaký bych já sám/sama chtěl/a být.
OT 14	(R49)	Užívám si dávat mu/jí dárky.
OT 15	(R50)	Když jsem s ním/ní, rád kolem sebe mám další lidi.
OT 16	(R52)	Když jsem s ním/ní, často se začnu nudit.
OT 17	(R54)	Cítím se vůči němu/ní majetnický.
OT 18	(R59)	Kdyby s ním/ní nikdy nemohl/a být, cítil/a bych se špatně.
OT 19	(R60)	Obecně vzato se cítím šťastný/á, když jsem s ní/ním.
OT 20	(R61)	Myslím si, že se navzájem doplňujeme.
OT 21	(R66)	Mé chování k němu/ní je iracionální.
OT 22	(R67)	Často mám pocit, že si mé pocity k němu/ní odporují.
OT 23	(R68)	Bavilo by mě dělat něco, co by ho/jí překvapilo.
OT 24	(R70)	S ním/ s ní bych klidně dělal/a něco, co mí kamarádi neschvalují.
OT 25	(D1)	Rád ho/ji objímám.
OT 26	(D2)	Rád bych se s ním/ s ní líbal/a.
OT 27	(D5)	Je mi příjemná jeho/její fyzická blízkost.
OT 28	(D8)	Chci s ním/ s ní trávit čas.
OT 29	(D13)	Líbí se mi pohled do jeho/jejích očí.
OT 30	(D16)	Vzpomínka na něj/ni mi vykouzlí úsměv na tváři.
OT 31	(D19)	Očekávám, že bude opětovat moje city.
OT 32	(D24)	Často pro nás dva připravuji společný program.
OT 33	(D27)	Často na něj/ni žárlím.
OT 34	(D28)	Často cítím "motýly v břiše" nebo zčervenám, když na něj/ni myslím.
OT 35	(D29)	Líbí se mi představa udělat pro něj/ni nějaký čin lásky před ostatními.
OT 36	(D30)	On/ona mi chybí, když spolu nejsme.
OT 37	(D32)	Chci se mu/jí líbit.
OT 38	(D41)	Jsem ochotný/á s ní/ním sdílet své peníze.
OT 39	(D44)	Jsem ochotný/á se mu/jí přizpůsobit a dělat kompromisy.
OT 40	(D48)	On/ona je pro mě důležitější než ostatní.
OT 41	(D51)	Je pro mě těžké mu/jí odpustit a znovu mu/jí začít věřit.
OT 42	(D53)	Snažím se mu/jí neublížit.
OT 43	(D58)	Chci s ním/ní být jedna rodina.
OT 44	(D64)	Jsem rozhodnutý/á začít s ním/ní rozvíjet vztah.
OT 45	(D70)	Jsem rozhodnutý/á svůj vztah s ním/ní udržet i přes těžkosti a ztrátu motivace.
OT 46	(D74a)	Zajímám se o něj/ni.
OT 47	(D74b)	Věnuji mu/jí svou pozornost.
OT 48	(D78)	Dělám si o něj/ni starosti.
OT 49	(D90)	Často spolu děláme nějakou společnou aktivitu.

- OT 50 (D93a) Mluvím o něm/ní často a pěkně.
- OT 51 (D93b) Vážím si ho/jí
- OT 52 (D94) Bráním ho/ji před kritikou ostatních.
- OT 53 (D95) Mám velkou důvěru v jeho/její radu.
- OT 54 (D100a) Trápí mě, když se trápí.
- OT 55 (D100b) Mám radost, když má radost.
- OT 56 (D103) Máme podobné zájmy.
- OT 57 (D107) Praktikujeme společně svou víru (konkrétní činnost).
- OT 58 (D109) Často vedeme dlouhé hluboké rozhovory.
- OT 59 (D111) Přitahuje mě tím, jaký/á je.
- OT 60 (D116) Sdílíme společné životní cíle.
- OT 61 (D117) Často spolu objevujeme nové věci v životě.
- OT 62 (D119) Navzájem se potřebujeme.
- OT 63 (D123) Chci pracovat na svých slabých stránkách, které mu/jí vadí.
- OT 64 (L5) Máme pro sebe vzájemné pochopení.
- OT 65 (L8) Poskytuji mu/jí emocionální podporu.
- OT 66 (L7) Přijímám od něj/ní emocionální podporu.
- OT 67 (L9) Probíhá mezi námi důvěrná komunikace.
- OT 68 (L17) Sdílíme společnou víru (ne nutně náboženství).
- OT 69 (L18) Máme podobné přesvědčení o smyslu života.
- OT 70 (L19) Máme podobné názory.
- OT 71 (L20) Jsou pro nás oba důležité stejné hodnoty.
- OT 72 (L23) Máme podobný životní styl.
- OT 73 (L33) Moje láska k němu/ní je bezpodmínečná.
- OT 74 (L35) Chci s ním/ní sdílet radost i smutek.
- OT 75 (L36) Jsem pro něj/ni ochotný/á obětovat svůj čas, své pohodlí a úsilí.
- OT 76 (L39) Snažím se s ním/ní vybudovat rozsáhlý a hluboký vztah.
- OT 77 (L42) Potřebuji od něj/ní opakované ujištění o jeho/její lásce ke mně.
- OT 78 (L45) Při vstupu do vztahu s ním/ní jsem se rozhodoval/a podle toho, jaký má ten vztah budoucí potenciál.
- OT 79 (L46) Naplňuje mě jeho/její pouhá přítomnost.
- OT 80 (L49) Mám pocit, že jsme byli stvořeni jeden pro druhého.
- OT 81 (D6) Láká mě společný sex.
- OT 82 (D7) Toužím ho/ji vidět.
- OT 83 (D14) Často si píšeme.
- OT 84 (D20) Snažím se ho/ji potěšit něčím, co udělám.
- OT 85 (D12) Líbí se mi představa bez důvodu ho/ji hladit.
- OT 86 (D31) Líbí se mi, když se držíme za ruce.
- OT 87 (D33) Chtěla/a bych s ním/ní mít společnou koupel.
- OT 88 (D37) Rád/a bych s ním/ní spal/a pod jednou peřinou.

7. Druhá fáze

7.1. Cíle výzkumu

Ve druhé fázi budeme usilovat o naplnění celkového cíle práce, kterým je najít základní pilíře lásky, a tak ověřit platnost či neplatnost Čtyřkomponentové teorie lásky.

7.2. Výzkumný soubor a sběr dat

Základní soubor je tvořen českou dospělou populací, tedy muži i ženami staršími 18 let. Jelikož se vztahy lásky mohou týkat každého, základní soubor jsme nijak více neomezovali.

Sběr dat proběhl pomocí dotazníku (online i v tištěné podobě). Dotazník byl anonymní a hned v úvodu byly uvedeny všechny podstatné informace o výzkumu a způsobu vyplňování. Dále respondenti odpověděli na baterii otázek ohledně prožívání konkrétních projevů lásky ve vztahu (viz první fáze výzkumu) a vyplnili demografické údaje. Ke sběru dat byly využity metody samovýběru, metoda sněhové koule a metoda příležitostného výběru. Dotazník byl umístěn na sociální síť facebook (kde byl opakovaně sdílen), rozeslán e-maily a distribuován osobně (jednotlivcům i institucím). Ačkoli jsme volili tyto nepravděpodobnostní metody a snažili se získat co nejvíce odpovědí, distribuci dotazníku jsme se pokoušeli zaměřit na obtížně dostupné respondenty (zejména muže, respondenty vyššího věku a respondenty nevyužívající internet). Z toho důvodu jsme oslovili několik institucí (několik internetových mužských časopisů, Azylový dům pro muže, Dům na půli cesty, klub seniorů a domov důchodců). Tento postup a metody byly zvoleny tak, abychom získali vzorek co největší a zároveň ne příliš homogenní (Ferjenčík, 2000). Počet respondentů nebyl předem určený (pouze stanovené minimum 200).

Výběrový soubor odpovídá výše uvedeným metodám sběru dat, je tedy nereprezentativní a vzhledem k tomu mohlo dojít ke ztrátě dat. Více výběrový soubor popíšeme v kapitole 8.1.

7.3. Metody

Ve druhé fázi výzkumu byl respondentům předložen dotazník s názvem Výzkum pilířů lásky. Zahrnoval úvodní informace k výzkumu, baterii projevů lásky a demografické údaje. Respondent si nejprve zvolil osobu, vůči které bude celý dotazník vyplňovat (partner, kamarád opačného pohlaví, kamarád stejného pohlaví, člen rodiny či známý), a následně odpověděl na 88 otázek, které projevy lásky vůči zvolené osobě prožívá. V závěru dotazníku uvedl několik demografických údajů. Poté měl prostor doplnit, zda ho napadají nějaké další

projevy lásky, které by v dotazníku mohly být opomenuty. Kdo chtěl, mohl v závěru dobrovolně uvést emailovou adresu, na kterou chce zaslat výstup tohoto výzkumu.

Při vyplňování dotazníku přes internet byla většina položek označena jako povinná, čímž bylo zabráněno přehlédnutí některé položky a respondenti tak byli tlačeni do povinné volby i tam, kde pro ně odpověď nebyla snadná. Zároveň jsme tím však mohli přijít o část respondentů. Při vyplňování dotazníků v papírové podobě (především při distribuci seniorům) tomu tak nebylo a poměrně často došlo k vynechání položky respondentem.

7.4. Etické aspekty výzkumu

V úvodu dotazníku byl každý respondent obeznámen s anonymitou a dobrovolností účasti na výzkumu. Vyplněním dotazníku respondent udělil souhlas se zpracováním údajů pro výzkumné účely.

Jako poděkování byla respondentům nabídnuta možnost uvést emailovou adresu, na kterou jim bude po dokončení práce zaslán výstup tohoto výzkumu. Vyplnění této položky bylo dobrovolné a v případě zájmu zachování anonymity mohl respondent uvést adresu neobsahující identifikovatelnou adresu. Pokud respondent vyplňoval dotazník v rámci nějaké instituce, bude výstup této práce poskytnut dané instituci tak, aby jej respondenti měli v případě zájmu k dispozici.

7.5. Vyhodnocení dat

Všechna data byla zpracována pomocí programu Microsoft Office Excel a následně Statistica 13. Ke zjištění popisných statistik výzkumného vzorku byl použit program Office Excel. Zpracování dat vzhledem k celkovému cíli práce proběhlo v obou použitých programech, zejména pomocí faktorové analýzy (metoda hlavních komponent, rotace varimax normalizovaná). Pro potřeby faktorové analýzy jsme pracovali s dichotomickými položkami převedenými do matice tetrachorických korelací (v tabulce tetrachorických korelací respondentů, kteří vyplnili dotazník vůči partnerovi, chybí první otázka, protože na ni respondenti odpověděli kladně ve 100 % případů). Tuto operaci program Statistica 13 neumožňuje. Převedení matice a konzultace vyhodnocování dat proběhly ve spolupráci s PhDr. Danielem Dostálem, Ph.D.

Z celého vzorku jsme se rozhodli pro vyřazení jednoho respondenta kvůli podezření z nahodilého vyplňování dotazníku (vzorec A B A B).

Data byla zpracována anonymně, bez možnosti identifikace jednotlivých respondentů.

8. Výsledky výzkumu

8.1. Výsledky deskriptivní statistiky

V rámci druhé fáze výzkumu jsme z důvodu náročnosti získávání respondentů byli nuceni opět sáhnout po nepravděpodobnostních metodách sběru dat. Naším hlavním cílem bylo získat co nejvíce vyplněných dotazníků, ale zároveň jsme se pokusili alespoň přiblížit rozdělení základní populace. Za tímto účelem jsme od Českého Statistického Úřadu získali co nejaktuálnější data o rozložení klíčových demografických proměnných našeho výzkumu. Námi sledované proměnné tvoří takovou kombinaci různých oborů statistiky, že tato data není možné stavět přímo vedle sebe z důvodu metodické odlišnosti jejich jednotlivých zdrojů (O. Košata, osobní sdělení 6. února 2019). Pro přehled uvedeme rozložení našeho vzorku respondentů v porovnání s rozložením populace České republiky.

Celkem se nám podařilo získat 528 vyplněných dotazníků. Jeden dotazník jsme museli vyřadit kvůli podezření nepravdivých odpovědí (vzorec odpovědí a, b, a, b, a, b...). U níže uvedených demografických údajů budeme vždy pracovat se sumou dotazníků, ve kterých byly uvedeny všechny relevantní údaje (například pohlaví nebylo uvedeno ve 3 dotaznících, budeme tedy pracovat s 524 dotazníky, 100 % výskytu daného stupně proměnné tedy nemusí vždy znamenat 527).

Pohlaví, rodinný stav a věk – tato data jsou zpracována 1x ročně, vždy po zpracování údajů za uplynulý kalendářní rok. Údaje za rok 2018 nebyly v době výzkumu dostupné, proto budeme pracovat s daty z roku 2017 (Český Statistický Úřad, 2019a). V tabulkách č. 7 a 9 jsou uvedené údaje o základní populaci v procentech (jelikož i my ve výzkumném vzorku usilujeme o odpovídající procentuální rozložení daných proměnných). Není nutné usilovat o odpovídající procentuální rozložení výzkumného vzorku pro každý rok života, pro výzkumné účely můžeme pracovat s věkem rozděleným do kategorií. Zde se nabízí otázka, s jakými věkovými kategoriemi pracovat. Jelikož nás zajímá prožívání lásky jakožto projev lidské osobnosti, jeví se smysluplné využít Eriksonovo (2002, 2015) rozdělení věku do určitých stádií. Pokud by se odpovědi respondentů měly lišit na základě věku, pravděpodobně by tomu tak mohlo být napříč různými vývojovými stádií, ve kterých člověk řeší jiný vývojový úkol. V tabulkách č. 8 a 10 jsou uvedena data o výzkumném vzorku, vždy konkrétní počet respondentů a v závorce údaj v procentech pro srovnání se základní populací. Jelikož poměr mužů a žen v našem vzorku neodpovídá populaci (muži se méně účastní dotazníkových šetření), nebylo by směřodlatné porovnávat data k celkové populaci.

Raději zobrazíme rozložení věku a rodinného stavu v oddělené skupině pro každé pohlaví zvlášť.

	vzorek	populace
muži	188 (36 %)	48 %
ženy	336 (64 %)	52 %

Tabulka č. 6: Pohlaví výzkumného vzorku v porovnání s populací

věk	muži				
	svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí	
18-21	5 %	0 %	0 %	0 %	5 %
22-35	18 %	5 %	1 %	0 %	23 %
36-55	10 %	21 %	7 %	0 %	39 %
56+	2 %	24 %	5 %	3 %	34 %
	35 %	50 %	13 %	3 %	

Tabulka č. 7: Rodinný stav a věk mužů základní populace

věk	muži				
	svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí	
18-21	55 (29 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	55 (29 %)
22-35	93 (49 %)	9 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	102 (54 %)
36-55	4 (2 %)	14 (7 %)	3 (2 %)	0 (0 %)	21 (11 %)
56+	2 (1 %)	27 (2 %)	2 (1 %)	1 (1 %)	9 (5 %)
	154 (81 %)	27 (14 %)	5 (3 %)	1 (1 %)	

Tabulka č. 8: Rodinný stav a věk mužů výzkumného souboru

věk	ženy				
	svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé	
18-21	4 %	0 %	0 %	0 %	4 %
22-35	13 %	7 %	1 %	0 %	21 %
36-55	5 %	21 %	8 %	1 %	35 %
56+	1 %	20 %	7 %	13 %	40 %
	24 %	47 %	15 %	14 %	

Tabulka č. 9: Rodinný stav a věk žen základní populace

věk	ženy				
	svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé	
18-21	113 (33 %)	1 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	114 (34 %)
22-35	120 (36 %)	17 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	137 (41 %)
36-55	7 (2 %)	41 (12 %)	7 (2 %)	0 (0 %)	55 (16 %)
56+	1 (0 %)	14 (4 %)	3 (1 %)	8 (2 %)	26 (8 %)
	241 (72 %)	73 (22 %)	10 (3 %)	8 (2 %)	

Tabulka č. 10: Rodinný stav a věk žen výzkumného souboru

Věk respondentů se pohyboval v rozpětí od 18 do 89 let s průměrem 29 let a mediánem 24 let.

Nejvyšší dosažené vzdělání – tato data pochází z jiného zdroje (Výběrového šetření pracovních sil), proto není možné je kombinovat s daty o rodinném stavu a věku. Tato data však byla získávána společně s údaji o pohlaví, takže tyto dvě proměnné můžeme vidět ve vzájemné souvislosti. K dispozici máme data ze třetího čtvrtletí roku 2018 a z celého roku 2017. Data se od sebe liší jen velmi málo. Vycházet budeme z dat aktuálnějších, tedy z 3. čtvrtletí roku 2018 (Český Statistický Úřad, 2019b). V tabulce č. 11 Můžeme vidět údaje o výzkumném vzorku v porovnání se základní populací.

dosažené vzdělání	muži		ženy	
	výzk. soub.	populace	výzk. soub.	populace
bez vzdělání a nezjištěno	3 (2 %)	0 %	2 (1 %)	0 %
základní	13 (7 %)	10 %	34 (10 %)	16 %
střední	113 (60 %)	70 %	155 (46 %)	64 %
VOŠ a VŠ	59 (31 %)	19 %	145 (43 %)	20 %

Tabulka č. 11: Nejvyšší dosažené vzdělání a pohlaví

Náboženské vyznání – se sleduje pouze v rámci pravidelného Sčítání lidu, domů a bytů, které se v naší zemi koná každých cca 10 let, naposledy v březnu roku 2011. Toto sčítání probíhalo formou sebesčítání – obyvatelé sami vyplňovali sčítací formuláře. Otázka na náboženské vyznání je ovšem specifická v tom, že spolu s dotazem na národnost jde o jediné dvě položky sčítacího formuláře, které jsou dobrovolné – tj. sčítání obyvatel je mohli nechat i nevyplněné, nebo si do nich zvolit náboženství zcela podle sebe a svých představ a víry (O. Košata, osobní sdělení 6. února 2019). Proto tyto údaje berme jako orientační. Vycházet tedy budeme z dat ze sčítání lidu k 26. 3. 2011 (Český Statistický Úřad, 2019d). V tabulce č. 12 můžeme vidět rozložení proměnných pohlaví a náboženské víry ve výzkumném souboru v porovnání s českou populací.

náboženské vyznání	muži		ženy	
	výzk. soub.	populace	výzk. soub.	populace
křesťanství	81 (43 %)	20 %	101 (30 %)	25 %
judaismus	0 (0 %)	0 %	2 (1 %)	0 %
hinduismus	0 (0 %)	0 %	0 (0 %)	0 %
budhismus	0 (0 %)	0 %	4 (1 %)	0 %
islám	0 (0 %)	0 %	2 (1 %)	0 %
jiné neteistické	17 (9 %)	1 %	48 (14 %)	1 %
věřím, že je něco nade mnou	30 (16 %)	11 %	88 (26 %)	13 %
ateismus	20 (11 %)	0 %	20 (6 %)	0 %
žádné	34 (18 %)	66 %	66 (20 %)	59 %
jiné	5 (3 %)	1 %	5 (1 %)	1 %
neuvedeno	1		0	

Tabulka č. 12: Náboženské vyznání a pohlaví

V datech ze sčítání lidu byl výčet náboženských vyznání širší. Proto jsme je pro potřeby této práce seskupili do kategorií odpovídajícím námi zvoleným stupňům této proměnné. Vycházeli jsme při tom ze seznamu oficiálně uznaných církví ČR. Na základě seskupování do kategorií pravděpodobně nejsme schopni správně rozlišit kategorie „jiné neteistické“ a „žádné“, což způsobilo velký rozdíl v procentuálním rozložení těchto proměnných.

Mezi jiné uvedené náboženské vyznání patří: „atrologie“; „wicca“; „vesmír“; „Bůh jsme my“; „věřím v Boha a anděly“; „hledám“; „deismus“; „pagnismus“; „věda – vše se dá dokázat, nebo logicky vysvětlit, i když ne teď, to neznamená, že později to nepůjde“ a „agnosticismus“. Položka „ateismus – nevěřím v nic, ale netvrdím, že žádný bůh nemůže být. To by byl antiteismus“ byla vyhodnocena jako „žádné“ náboženství.

Využívání internetu – k dispozici jsou data za rok 2018. Jsou získávána opět jinou cestou než ostatní a není možné je uvést v souvislosti s jinými proměnnými tak, jak bychom pro naše účely potřebovali. Máme k dispozici údaje o jednotlivcích v ČR, kteří v roce 2018 používali internet (a) denně nebo téměř denně, (b) alespoň jednou v posledních 3 měsících, (c) alespoň jednou v životě a (d) nikdy nepoužili. Pro naše účely jsme zvolili údaje o jednotlivcích, kteří v roce 2018 použili internet alespoň jednou v posledních 3 měsících, v souvislosti s věkovou skupinou (Český Statistický Úřad, 2019c).

věková skupina	výzk. soubor	populace
18–24 let	100 % (1)	99 %
25–34 let	100 %	99 %
35–44 let	100 %	98 %
45–55 let	97 % (1)	93 %
55–64 let	77 % (3)	77 %
65+	79 % (5)	38 %

Tabulka č. 13: Využívání internetu a věk

Typ vztahu s cílovou osobou – zde uvádíme přehled počtu získaných dotazníků vyplněných vůči různým osobám.

typ vztahu	
partner	257
kamarád op. pohl.	104
kamarád st. pohl.	81
člen rodiny	72
známý	6
jiný	6
nevyplněno	1

Tabulka č. 14: Typ vztahu s cílovou osobou

Zhodnocení výzkumného vzorku – námi získaný výzkumný vzorek není reprezentativní. Výzkumu se zúčastnilo podstatně více žen (64 %), přestože distribuce dotazníku byla cílena spíše na muže. Necelá třetina (32 %) respondentů bylo svobodných a aktuálně bez vztahu. Přesto se nám podařilo získat respondenty všech věkových kategorií v různých životních situacích (včetně rozvedených a ovdovělých respondentů). Výzkumný vzorek je rozmanitý, co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání, zatímco v případě náboženského vyznání je zatíženější volbou křesťanství. To může být způsobeno volbou metod sběru dat (zejména metodou sněhové koule) či větší ochotou křesťanů odpovídat na podobné dotazníky (či pravděpodobně obojím). Také se nám podařilo sehnat odpovědi od respondentů, kteří běžně nepoužívají internet (kterých bylo překvapivě málo i ve spolupráci s domovem pro seniory).

Respondenti nejčastěji dotazník vyplňovali vůči partnerovi (49 %) i přes žádost o vyplnění vůči jiné osobě. Pravděpodobně je to proto, že si lidé lásku nejčastěji spojí právě s partnerem.

8.2. Opomenuté projevy lásky

V rámci dotazníku měli respondenti možnost uvést projev lásky, který si myslí, že byl v dotazníku opomenut. V následující tabulce si přehledně uvedeme jednotlivé odpovědi včetně posouzení, zda byl daný projev lásky skutečně opomenut, nebo byl zahrnut v některé otázce.

projev lásky	zhodnocení
naslouchání (4x)	podkategorie OT 65
věnování soustředěné pozornosti	identické s OT 47
upřímná komunikace (2x)	zahrnuto v OT 67
poslouchání hudby	podkategorie OT 56
výměna názorů a debatování o nich (2x)	zahrnuto v OT 67 a OT 58
humor (2x)	reverzní OT 16
plány do budoucna (2x)	zahrnuto v OT 43, OT45, OT 60 a OT 76
věrnost (2x)	zahrnuto v OT 45
společné bydlení (2x)	podobně v OT 18
umývání nohou	podkategorie OT 75, částečně v OT 84
dávání dáreků	totožné s OT 14
výchova dětí (2x)	částečně OT 43
5 jazyků lásky (viz Chapman, 2012)	byly zahrnuty již v první fázi; nyní OT 14, OT46, OT47, OT75, OT27 a OT65
Věci, které mě obvykle nebaví, jsou s ní mnohem příjemnější a snesitelnější (například ranní vstávání)	obtížněji uchopitelný projev lásky, nejvíce zahrnut v OT49, ale spíše se jedná o obecnější proces sdílení
pochválit ji, když rozbije auto	obtížně uchopitelný projev lásky, možná zahrnutý v OT73
připravování snídaní (2x)	podkategorie OT75
společné cestovní (2x)	podkategorie OT49, částečně navíc OT61
zdali na mou polovičku žárlím	totožné s OT33
důvěra (4x)	zahrnuto v OT53 a OT67
slova	podkategorie OT65 či OT58

sado-maso	podkategorie OT81
často nosím jeho oblečení, jelikož miluju jeho vůni (2x)	specifická podkategorie OT27
byla bych pro něj ochotná schytat kulku	součástí již první fáze, viz OT 40 a OT48
jít posedět společně do restaurace (3x)	podkategorie OT32
focení společných fotek	částečně specifická podkategorie OT56
sdílení	příliš obecný pojem, zahrnutý v mnoha položkách
jestli jsem ochotna kvůli němu porušit svoje zcela zásadní přesvědčení či princip	částečně podobné s OT24 a OT39
jak dlouho ho znám	nejedná se o projev lásky
zda se mé názory na něj mění nebo jsou konstantní	nejedná se přímo o projev lásky, částečně zahrnuto v OT50
přitahuje mě svou osobností	totožné s OT59
přitahuje mě svým bohatstvím	specifická podkategorie OT38
společný názor na uspořádání světa	zahrnuto v OT69
láska k Bohu	podkategorie OT68
mateřská láska (2x)	nejedná se o projev lásky, ale o typ lásky
dokážeme spolu mlčet a je nám dobře (2x)	zahrnuto v OT79
souznění	příliš obecný pojem, zahrnutý v mnoha položkách
tolerance (2x)	zahrnuto v položkách OT39 a OT73
respekt (2x)	zahrnuto v OT7 a OT39
akceptace chyb druhého	zahrnuto v OT73
skutky služby	zahrnuto v OT75
modlitba za druhého	podkategorie OT57
masáž	konkrétní projev OT84
nahodilé doteky	totožně s OT85
společné prdy	velmi specifický projev důvěry zahrnuté v OT67
zásnuby	zahrnuto v OT43 a OT60
jak často jste v kontaktu s danou osobou	zahrnuto v OT28 a OT83
překonání těžkostí, které cítí protějšek	zahrnuto v OT45
vřelé úsměvy	specifický projev zahrnutý v OT55

pusa na čelo/nos	specifický projev, částečně zahrnut v OT26
hlazení	zahrnuto v OT85
anální sex	podkategorie OT81
podpora při psychických potížích	zahrnuto v OT65
myslím na něj, když se mnou není	zahrnuto v OT36 a OT30
když se něco stane, těším se, až mu o tom povím	zahrnuto v OT74 a OT67
koukat na jeho fotky, když spolu nejste	podkategorie OT36
práce, úkoly, které člověk nedělá kvůli sobě, ale kvůli druhému	zahrnuto v OT75
nechat dotyčného, aby byl šťastný s někým jiným, i když to bolí	konkrétní projev OT73
nevnucovat se	projev OT73 a reverzní k OT17
svěřovat se druhému se svými problémy	zahrnuto v OT74
květiny	podkategorie OT14
kupování jídla, které má osoba ráda	konkrétní projev OT84
bojím se, jak budu žít, až zemře	zahrnuto v OT18
přátelství	nejedná se o projev lásky, ale typ lásky
prázdný sex	podkategorie OT81

Tabulka č. 15: potenciálně opomenuté projevy lásky

Nenarazili jsme zde na žádnou kategorii, která by v dotazníku nebyla zahrnuta. Některé specifické projevy lásky by ještě bylo možné doplnit (např. „často nosím jeho oblečení, jelikož miluju jeho vůni“ či „přitahuje mě svým bohatstvím“), ačkoli se nám pravděpodobně dobře podařilo zachovat jednoduchost a zároveň neopomenout žádnou důležitou kategorii.

8.3. Výsledky pro celkový cíl práce

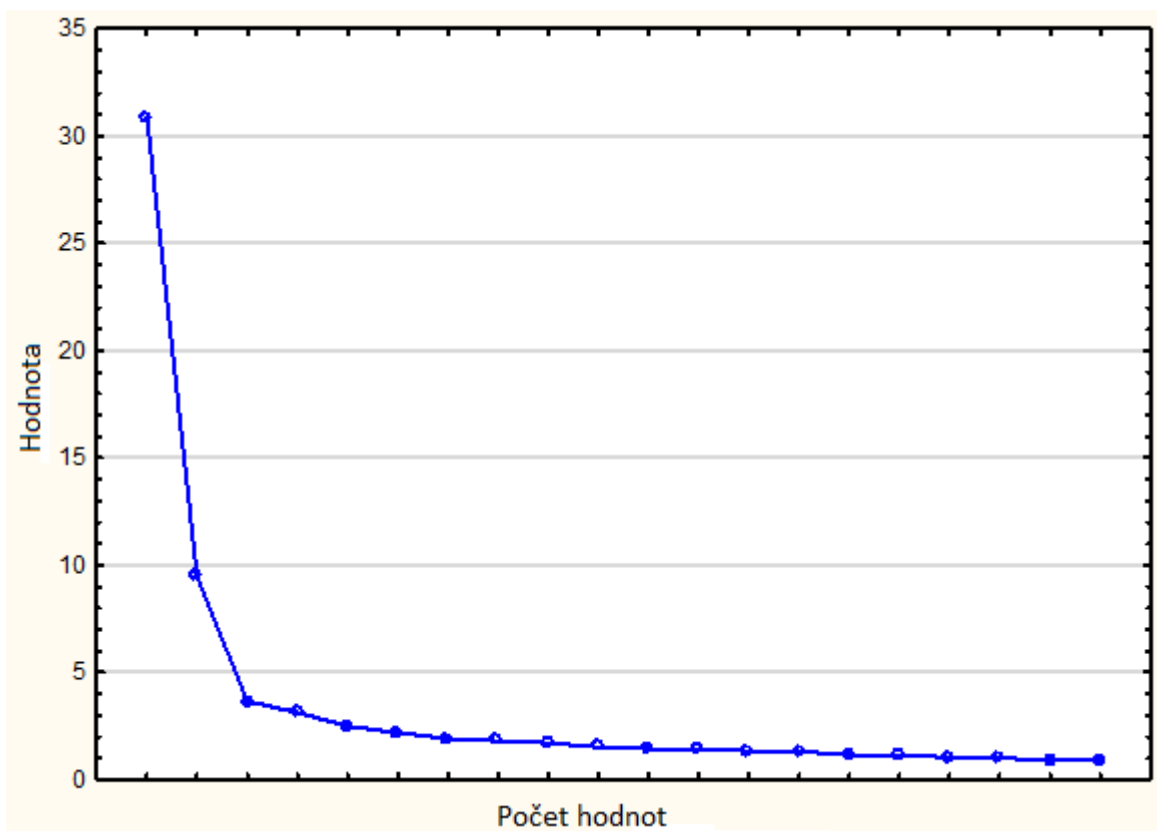
Cílem této práce je najít základní pilíře lásky, a tak ověřit platnost či neplatnost Čtyřkomponentové teorie lásky. Ačkoli bychom rádi slyšeli jednoduchou odpověď, že tato teorie buď platí, nebo neplatí, nebude to tak snadné. A abychom získané odpovědi co nejlépe porozuměli, je třeba se ponořit hlouběji do získaných dat.

Členění následujících kapitol se může zdát poněkud matoucí – nejprve se věnujeme faktorové analýze celku, potom přejdeme k faktorové analýze některých částí, abychom se nakonec zase vrátili k celkovému vzorku. Je tomu tak proto, že si nejprve odpovídáme na

otázku, jak se naše data chovají, abychom pak lépe porozuměli tomu, co ukazují. Pro lepší orientaci na to čtenáře upozorníme předem. Na konci vše přehledně shrneme.

8.3.1. Faktorová analýza celého vzorku

Abychom mohli na datech získaných naším dotazníkem provést faktorovou analýzu, museli jsme z nich nejprve získat tabulku tetrachorických korelací. Faktorová analýza celého vzorku poté odhalila 18 faktorů s eigenvalue větší než 1. První dva faktory výrazně silnější než ostatní (eigenvalue 31 a 9), po nich nastal zlom a eigenvalue zbylých 16 faktorů se pohybovala v rozmezí 3,7 – 1,0. Zlom v síle faktorů můžeme vidět na následujícím sutinovém grafu.

Obrázek č. 24: Sutinový graf FA celého vzorku

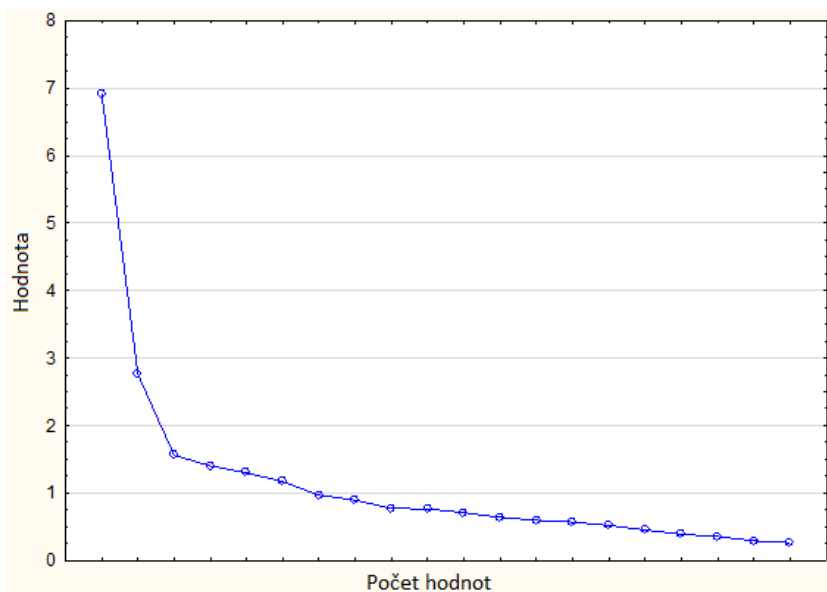
Nejlogičtější se tedy jeví zabývat se výhradně prvním či prvními dvěma faktory, což neodpovídá nejen Čtyřkomponentové teorii lásky, ale ani původní Sternbergově triangulární teorii lásky. Pravděpodobně námi měřený výsledek neodpovídá skutečnosti – nejspíše kvůli přes veškerou snahu nereprezentativnímu vzorku, nevyváženosti vybíraných vztahů a formě dotazníku. Vhodnější by bylo dotazník sestavit jinak (o tom budeme diskutovat později), což by ale bylo náročné v jiných ohledech.

Při bližším pohledu na jednotlivé faktory můžeme vidět množství společného rozptylu vysvětleného jednotlivými faktory (viz příloha č. 3). Nejvíce rozptylu vysvětluje první (16,9 %) a třetí faktor (11,9 %), dále pak druhý, čtvrtý a pátý (4,8 %, 4,8% a 3,4 %), po kterém nastává další zlom.

Na první pohled se nám nepodařilo potvrdit platnost Čtyřkomponentové teorie lásky, ale pojďme se na získaná data podívat blíže. Vzhledem k tomu, že námi získané výsledky na první pohled neodpovídají ani Sternbergově triangulární teorii lásky (jejíž platnost již mnozí autoři ověřovali), může se jednat „pouze“ o chybu ve způsobu provedení výzkumu. Z toho důvodu jsme se rozhodli do získaných dat ponořit hlouběji. Nejprve jsme provedli faktorovou analýzu části vzorku a podrobněji pracovali s faktorovými náboji jednotlivých položek. Poté se opět vrátíme k celému vzorku.

8.3.2. FA Rubinových položek

Při provedení faktorové analýzy pouze na položkách původní Rubinovy sady, které v našem dotazníku zůstaly v původním znění (tedy otázek 1 – 24), jsme odhalili méně faktorů přesahujících eigenvalue 1, tedy 6 faktorů, opět s velkým zlomem po prvním a druhém faktoru. První faktor je jakýmsi ústředním faktorem vysvětlujícím 2,7 % společného rozptylu s eigenvalue 6,9. Druhý má již eigenvalue výrazně nižší (2,8) vysvětluje 3,4 % rozptylu. Zbylé 4 faktory mají nižší eigenvalue, ale stále vysvětlují podobně rozptylu (3,0 – 1,8 %). Nejedná se však o celou baterii původních Rubinových položek, protože některé byly nahrazeny aktuálnějšími. Podobně ani položky Sternbergovy škály jsme nepoužili v původním znění. Proto ani není možné provést faktorovou analýzu čistě na jejich položkách. Jelikož jsme použili jen část Rubinových položek, musíme tomu přizpůsobit také naše očekávání a spíše pozorovat chování dat, než klást příliš velký důraz na interpretaci dat.

Obrázek č. 25: Sutinový graf FA Rubinových položek

Otázka	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 4	Faktor 5	Faktor 6
OT1	0,31	0,24	-0,19	0,23	0,66	0,23
OT2	0,30	0,10	-0,30	0,11	0,33	0,55
OT3	0,14	0,07	0,13	0,65	0,41	0,08
OT4	0,17	0,08	0,21	0,28	0,51	0,52
OT5	0,05	0,02	0,32	0,01	0,64	0,21
OT6	0,33	0,05	0,08	0,74	0,06	0,05
OT7	0,63	0,16	0,13	0,24	0,32	0,22
OT8	0,57	0,02	-0,06	0,25	0,25	0,20
OT9	0,09	0,03	0,11	0,08	0,83	-0,03
OT10	0,23	0,83	0,01	-0,09	0,14	0,03
OT11	-0,10	0,78	-0,17	0,13	0,03	0,15
OT12	0,50	0,33	0,01	0,12	0,12	0,47
OT13	0,70	0,12	0,21	0,18	-0,10	0,15
OT14	0,53	0,42	0,05	-0,30	0,31	0,18
OT15	0,49	-0,38	-0,28	0,01	0,26	-0,38
OT16	-0,23	0,07	-0,16	0,03	-0,08	-0,72
OT17	0,03	0,59	-0,34	0,14	-0,10	-0,30
OT18	0,38	0,66	0,24	-0,07	0,11	0,01
OT19	0,28	0,41	0,28	0,04	0,41	0,35
OT20	0,09	0,43	0,11	0,37	0,43	0,22
OT21	-0,06	0,03	-0,72	-0,01	-0,15	0,03
OT22	-0,14	0,08	-0,67	-0,25	-0,17	-0,13
OT23	0,20	0,32	-0,37	-0,36	0,29	0,30
OT24	0,00	0,50	-0,20	0,15	0,14	0,47
Vysv. rozp.	2,74	3,35	1,93	1,79	2,99	2,30

Tabulka č. 16: faktorový náboj položek 1 – 24

Na základě faktorového náboje se nám původních 24 otázek rozdělilo mezi následujících 6 faktorů:

Faktor 1 – vzájemná podobnost

- Respektuji jeho/její názory (OT 7)
- Mám rád/a jeho/její kamarády (OT8)
- Je to člověk, jaký bych já sám/sama chtěl/a být (OT13)

Faktor 2 - vášeň

- Miluju ho/ji (OT10)
- Přitahuje mě (OT11)
- Cítím se vůči němu/ní majetnický (OT17)
- Kdyby s ním/ní nikdy nemohl/a být, cítil/a bych se špatně (OT18)

Faktor 3 – pobláznění (iracionální chování)

- Mé chování k němu/ní je iracionální (OT21)
- Často mám pocit, že si mé pocity k němu/ní odporují (OT22)

Faktor 4 - uznání

- Doporučil/a bych ho/ji ke zodpovědné práci (OT3)
- Snadno si získá respekt druhých (OT6)

Faktor 5 - výjimečnost

- Obecně vzato ho/ji mám rád/a (OT1)
- Když něco řešíme, jsem vůči němu/ní férový/á (OT5)
- Myslím, že mě má rád/a (OT9)

Faktor 6 – radost z jeho přítomnosti

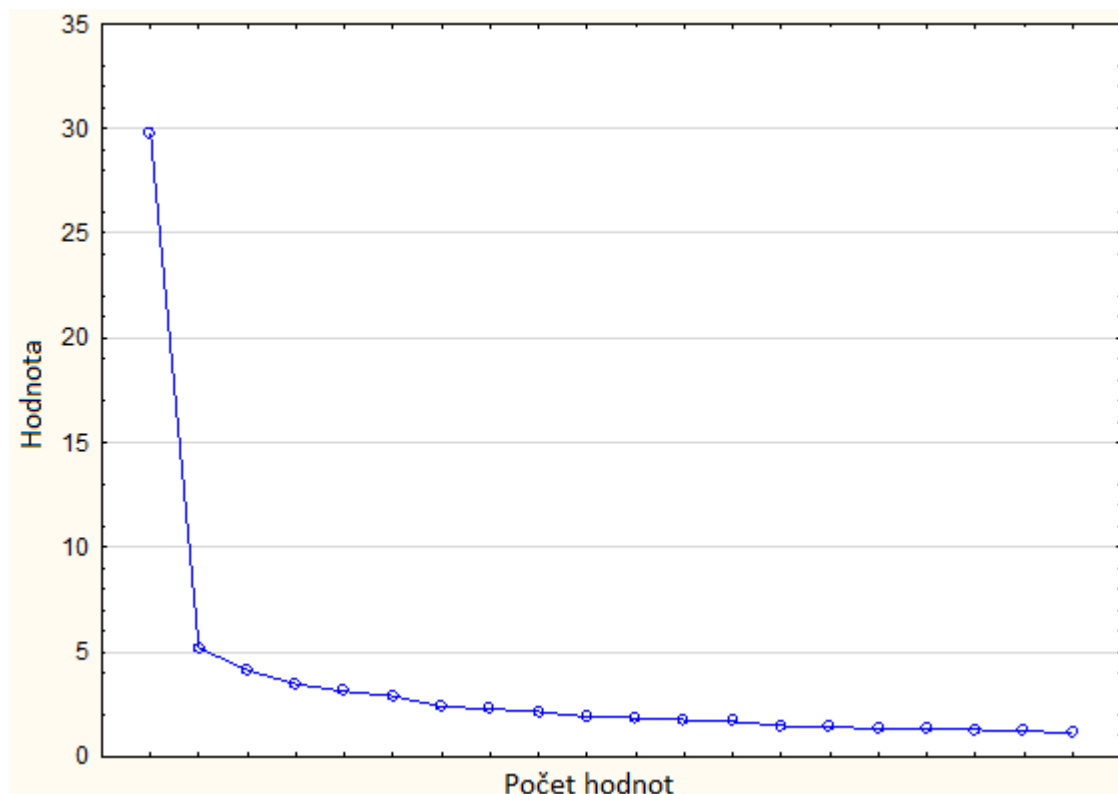
- Baví mě s ním/ní být ve společném kolektivu (OT2)
- Je to dobrý/á kamarád/ka (OT4)
- Když jsem s ním/ní, často se začnu nudit (OT16)

Položka „bavilo by mě dělat něco, co by ho/jí překvapilo“ sytí poměrně rovnoměrně více faktorů. Podobně položky „obecně vzato se cítím šťastný/á, když jsem s ní/ním“, „myslím si, že se navzájem doplňujeme“ a „s ním/ s ní bych klidně dělal/a něco, co mí kamarádi neschvalují“ nepomáhají rozlišit mezi faktory.

Z tohoto pokusu se zdá, že významnou roli hrají i faktory vysvětlující poměrně malé procento společného rozptylu, ačkoli jejich eigenvalue je oproti prvním dvěma nižší. Potvrzuje se tak předpoklad, že podstatné faktory odpovídající skutečnosti jsou tak trochu skryté za mlhou nedostatečně kvalitních dat.

8.3.3. Bližší pohled na faktorovou analýzu vztahu k partnerovi

Pokud bychom se podobně podívali na určitý segment dat, a to odpovědí vyplněných vůči partnerovi, nalezneme jeden velmi silný faktor (eigenvalue 29,8) a mnoho dalších faktorů, u kterých již na výrazný zlom nenarazíme (eigenvalue klesá velmi rovnoměrně od 5,2 do 1,1).

Obrázek č. 26: Sutinový graf faktorů ve vztahu k partnerovi

Takto získaná data jsou poměrně těžko čitelná. Zde si k jednotlivým faktorům uvedeme relevantní položky. U nich mám uvedené dva údaje – nejprve o kolik víc daná položky sytí „svůj“ faktor oproti druhému nejvíc syčenému, dále pak v hranaté závorce samotnou váhu položky pro daný faktor (jak moc jej skutečně sytí). Kromě toho jsou na základě literatury (Sternberg, 1986; Kukla, 2017) položky označeny začínajícím písmenem příslušné komponenty.

Faktor 1

- Rád/a bych s ním/ní spal/a pod jednou peřinou (V) (0,62) [0,82]
- Láká mě společný sex (V) (0,60) [0,84]
- Rád bych se s ním/ s ní líbal/a (V) (0,56) [0,80]
- Chtěla/a bych s ním/ní mít společnou koupel (V) (0,48) [0,78]
- Líbí se mi představa bez důvodu ho/ji hladit (V) (0,45) [0,77]

- Přitahuje mě (V) (0,43) [0,72]
- Trápí mě, když se trápí (I) (0,42) [0,71]
- Toužím ho/ji vidět (V) (0,34) [0,54]
- Rád ho/ji objímám (V) (0,34) [0,69]
- Je mi příjemná jeho/její fyzická blízkost (V) (0,34) [0,71]
- Líbí se mi pohled do jeho/jejích očí (V) (0,32) [0,59]
- Naplňuje mě jeho/její pouhá přítomnost (V/I) (0,27) [0,56]
- Líbí se mi, když se držíme za ruce (V) (0,26) [0,63]
- Je to dobrý/á kamarád/ka (I) (0,26) [0,61]
- Obecně vzato se cítím šťastný/á, když jsem s ní/ním (I) (0,25) [0,65]
- Chci s ním/ s ní trávit čas (V) (0,22) [0,56]
- Vážím si ho/jí (I) (0,21) [0,53]
- S ním bych klidně dělal/a něco, co mí kamarádi neschvalují (V) (0,20) [0,53]
- Zajímám se o něj/ni (I) (0,20) [0,57]

Faktor 2

- Jsou pro nás oba důležité stejné hodnoty (S) (0,58) [0,80]
- Máme podobné přesvědčení o smyslu života (S) (0,52) [0,74]
- Máme podobné názory (S) (0,41) [0,67]
- Sdílíme společné životní cíle (S) (0,28) [0,58]

Faktor 3

- Dělán si o něj/ni starosti (I) (0,48) [0,74]
- Snažím se ho/ji potěšit něčím, co udělám (I) (0,42) [0,76]

Faktor 4

- Často na něj/ni žárlím (V) (0,53) [0,82]
- Cítím se vůči němu/ní majetnický (V) (0,17) [0,55]
- Je pro mě těžké mu/jí odpustit a znovu mu/jí začít věřit (zde V*) (0,12) [0,44]

* zde nejspíš nejde o projev (ne)důvěry, ale o potřebu dominance

Faktor 5

- Při vstupu do vztahu s ním/ní jsem se rozhodoval/a podle toho, jaký má ten vztah budoucí potenciál (Z) (0,77) [0,88]

Faktor 6

- Navzájem se potřebujeme (Z) (0,48) [0,79]
- Mám pocit, že jsme byli stvořeni jeden pro druhého (Z/S) (0,22) [0,51]

Dále již uvedeme jen faktory, které smysluplně spojují neméně 2 položky.

Faktor 9

- Často pro nás dva připravuji společný program (V/S) (0,69) [0,83]
- Často spolu děláme nějakou společnou aktivitu (V/S) (0,29) [0,59]
- Často spolu objevujeme nové věci v životě (V/S) (0,26) [0,59]

Faktor 11

- Mé chování k němu/ní je iracionální (V) (0,38) [0,68]
- Často mám pocit, že si mé pocity k němu/ní odporují (V) (0,37) [0,73]

Faktor 15

- Máme podobný životní styl (S) (0,47) [0,78]
- Máme podobné zájmy (S) (0,39) [0,67]

Faktor 20

- Praktikujeme společně svou víru (konkrétní činnost) (S) (0,34) [0,66]
- Sdílíme společnou víru - ne nutně náboženství (S) (0,52 pro f. 2) (0,00) [0,52]

První faktor nejvíce odpovídá vášni, ačkoli se v něm mísí položky vášně a intimity, které výpočet faktorové analýzy na našem vzorku pravděpodobně nebyl schopný dostatečně rozlišit. Druhý faktor jasně ukazuje rovinu spirituality. Zajímavé je, že projevy spirituality nalezneme i ve faktoru 20, který s faktorem 2 spojuje společná položka „Sdílíme společnou víru (ne nutně náboženství)“. Spiritualitu pak můžeme vidět také v rámci faktoru 15. To jsou významné signály upozorňující, že spiritualita pravděpodobně skutečně tvoří významný a rozlišitelný celek v chápání lásky.

Třetí faktor pak náleží intimitě. Na závazek narážíme až u faktoru 5 a 6.

Pokud budeme Sternbergovy tři pilíře lásky brát jako ověřené (ačkoli v našich datech nejsou tak patrné), pak je zajímavé, že se zde faktor spirituality jeví jako poměrně konzistentní a lépe rozlišitelný.

8.3.4. Bližší pohled na faktorové náboje celého vzorku

Faktorovou analýzou celého souboru jsme získali 18 faktorů s eigenvalue větší než 1. Pojdme se na ně blíže podívat. Z tabulky faktorových nábojů můžeme vidět, která položka jakou měrou sytí který faktor. Pokud bychom se zabývali všemi položkami, nedošlo by k žádnému zjednodušení. Proto jsme pro každou položku spočítali hodnotu, jakou měrou sytí „svůj“ faktor v porovnání s druhým nejvíce syceným faktorem, a budeme teď pracovat pouze s položkami, pro něž je tato hodnota větší než 0,2 (tuto hodnotu uvádíme u každé položky v kulaté závorce). Na základě této operace jsme došli k následujícímu rozdělení faktorů. Ke každé položce uvádíme ještě v hranaté závorce míru, jakou daný faktor sytí.

Faktor 1 – vášně

- Přitahuje mě (V) (0,82) [0,93]
- Rád/a bych s ním/ní spal/a pod jednou peřinou (V) (0,81) [0,91]
- Láká mě společný sex (V) (0,79) [0,91]
- Rád bych se s ním/ s ní líbal/a (V) (0,76) [0,92]
- Líbí se mi představa bez důvodu ho/ji hladit (V) (0,72) [0,90]
- Chtěla/a bych s ním/ní mít společnou koupel (V) (0,71) [0,88]
- Chci se mu/jí líbit (V) (0,70) [0,86]
- Je mi příjemná jeho/její fyzická blízkost (V) (0,64) [0,83]
- Líbí se mi, když se držíme za ruce (V) (0,60) [0,87]
- Přitahuje mě tím, jaký/á je (V) (0,57) [0,81]
- Líbí se mi pohled do jeho/jejích očí (V) (0,55) [0,81]
- Toužím ho/ji vidět (V) (0,46) [0,74]
- Často cítím "motýly v břiše" nebo zčervenám, když na něj myslím (V) (0,46) [0,73]
- Rád ho/ji objímám (V) (0,31) [0,54]
- Často na něj/ni žárlím (V) (0,25) [0,67]
- Jsem rozhodnutý/á začít s ním/ní rozvíjet vztah (Z) (0,22) [0,67]

Faktor 2 – zájem

- Mám rád/a jeho/její kamarády (I) (0,55) [0,78]
- Věnuji mu/jí svou pozornost (I) (0,24) [0,56]
- Zajímám se o něj/ni (I) (0,24) [0,62]

Faktor 3 – potřeba mít druhého ve svém životě

- Chci s ním/ní sdílet radost i smutek (I) (0,60) [0,79]
- Dělán si o něj/ni starosti (I) (0,52) [0,74]
- Navzájem se potřebujeme (Z) (0,37) [0,75]
- Kdyby s ním/ní nikdy nemohl/a být, cítil/a bych se špatně (Z) (0,34) [0,64]
- On/ona je pro mě důležitější než ostatní (Z) (0,29) [0,62]
- Očekávám, že bude opětovat moje city (Z) (0,28) [0,61]
- Vážím si ho/ji (I) (0,22) [0,55]
- Jsem ochotný/á se mu/jí přizpůsobit a dělat kompromisy (I) (0,21) [0,55]

Faktor 4 – spiritualita

- Máme podobné přesvědčení o smyslu života (S) (0,59) [0,78]
- Sdílíme společnou víru (ne nutně náboženství) (S) (0,57) [0,77]
- Praktikujeme společně svou víru (konkrétní činnost) (S) (0,50) [0,72]
- Jsou pro nás oba důležité stejné hodnoty (S) (0,25) [0,58]

Faktor 5 – společná aktivita

- Často spolu děláme nějakou společnou aktivitu (V) (0,48) [0,74]
- Často pro nás dva připravuji společný program (V) (0,26) [0,63]

Faktor 6 – iracionální chování

- Mé chování k němu/ní je iracionální (V) (0,60) [0,76]

Faktor 7 – férovost

- Když něco řešíme, jsem vůči němu/ní férový/á (I) (0,54) [0,75]
- Máme pro sebe vzájemné pochopení (I) (0,33) [0,59]

Faktor 8 – důvěra

- Je pro mě těžké mu/jí odpustit a znovu mu/jí začít věřit (I) (0,40) [-0,70]

Faktor 9 – dobré mínění

- Doporučil/a bych ho/ji ke zodpovědné práci (0,49) [0,73]

Faktor 10 – touha druhého vlastnit

- Cítím se vůči němu/ní majetnický (V) (0,32) [0,68]

Faktor 11 – hluboká komunikace

- Často vedeme dlouhé hluboké rozhovory (I) (0,44) [0,70]

Faktor 12 – smysl pro humor

- Když jsem s ním/ní, často se začnu nudit (I) (0,70) [-0,87]

Faktor 13 – touha překvapit

- Bavilo by mě dělat něco, co by ho/jí překvapilo (0,43) [0,75]

Faktor 14 – potřeba častého kontaktu

- Často si píšeme (0,39) [0,68]

Faktor 15 – vzhlížení k druhému

- Je to člověk, jaký bych já sám/sama chtěl/a být (0,48) [0,70]

Faktor 16 – společenskost

- Když jsem s ním/ní, rád kolem sebe mám další lidi (0,64) [0,86]

Faktor 17 a Faktor 18 takto signifikantní položky neukazují a spíše se prolínají s jinými faktory.

Dimenze Čtyřkomponentové teorie lásky

Vášeň zahrnuje motivační a jiné zdroje nabuzení (arousal), které vedou k prožitku vášně. Jinými slovy vášeň stojí za vzrušením, které prožíváme vzhledem k milované osobě (více viz kapitola 2.1.1). Vášeň velmi jasně odpovídá faktoru 1. Dále pak pravděpodobně faktoru 5 (potřeba přidružování) a 10 (potřeba dominance či submise). Dále pak v podobě přehlížení těžkostí a neperspektivnosti vztahu ještě faktor 6.

Intimita ve Sternbergově pojetí odpovídá pocitům, které do vztahu přinášejí blízkost a spojení. Konkrétně uvádí: touhu zajistit blahobyt milované osobě, prožívání radosti s druhým, velký ohled na druhou osobu, dále pak možnost spolehnout se na druhého a vzájemné pochopení, sdílení sebe a svého majetku, přijímání a poskytování emocionální podpory, intimní komunikaci a ocenění druhého ve svém životě (Sternberg, 1986). Z toho lze usoudit, že Sternbergem vymezená intimita explicitně prostupuje námi zjištěné faktory 3, 7 a 11. V podobě snahy o blízkost a spojení také faktor 2.

Kromě Sternbergem vymezených projevů intimity jsme při studiu různých pojetí lásky (viz Kukla, 2017) narazili na další možné projevy intimity. Jsou jimi například: sebeodhalení (otevřenost, dovolit druhému, aby mě poznal), důvěra, humor (jako projev důvěry, viz Kolařík, 2011), znalost druhého, úcta, přátelskost či laskavost. Takto doplněné projevy intimity můžeme vidět i v dalších faktorech, a to ve faktorech 8 a 12.

Závazek zahrnuje dva aspekty: krátkodobý aspekt rozhodnutí/závazku odpovídá rozhodnutí milovat, zatímco dlouhodobý aspekt odpovídá rozhodnutí již vzniklou lásku udržet. Oba tyto aspekty ale nutně nemusí následovat pospolu. Hlavní úlohou závazku ve vztahu je přečkání těžkých časů (Sternberg, 1986). Závazek prostupuje faktor 3, ve kterém se mísí s projevy intimity, a jednu položku zastoupenou ve faktoru 1. To pravděpodobně souvisí se způsobem získávání dat – je možné, že si respondenti prakticky pokaždé vybrali osobu, vůči které nějakou formu závazku prožívají, a proto se závazek nepodařilo jasněji rozlišit.

Spiritualitě jsme jakožto ústřednímu tématu předešlé práce již dali prostoru mnoho, proto zde nebudeme všechno opakovat (více viz kapitola 2.1.1). **Spiritualita** se ve vztahu může projevovat hlavně ve třech oblastech, kterými jsou: (a) podobná životní filozofie, (b) podobný systém hodnot a (c) kompatibilní životní styl. V našem výzkumu je spiritualita spolu s vášní nejsnáze viditelnou komponentou. Velmi jasně se jedná o faktor 4.

8.3.5. Shrnutí výsledků

Faktorová analýza námi získaných dat neukázala jako jasně nejlepší řešení vysvětlovat lásku pomocí 3 nebo 4 dimenzí, ale ani neukázala jiné faktory v rozporu se Čtyřkomponentovou teorií lásky. Eigenvalue jednotlivých faktorů a sutinové grafy ukazují více na jeden až dva obecné faktory. Pokud bychom však tento zlom v eigenvalue nepřijali (kvůli zkreslení dat) a zastavili se až u dalšího, zastavili bychom se patrně na 5 faktorech, které dohromady vysvětlí 41,5 % společného rozptylu. Navíc by těchto pět faktorů

odpovídalo základním dimenzím Čtyřkomponentové teorie lásky, přičemž komponenta vášně se projevila podruhé v pátém faktoru.

Nejsilnější je jednoznačně faktor vášně (u vzorku, který z pěti možných typů vztahu ve 49 % zahrnuje vztah partnerský; u jiného vzorku by tomu mohlo být jinak). Druhým velmi konzistentním a významným faktorem se zdá být spiritualita. Intimita již byla mnohem více roztržštěná a závazek byl celkově hůř pozorovatelný (dost možná také kvůli volbě specifických vztahů – faktorová analýza nejlépe pracuje s vyváženým vzorkem a přiřkládá menší váhu proměnným méně zastoupeným. Vezmeme-li vášně jakožto nejčastější součást partnerských vztahů a závazek jakožto méně proměnlivý a důležitější spíše v jiných typech vztahu, stávají se námi pozorované výsledky pochopitelnější).

Závěrem tohoto výzkumu tedy není jasné a přesvědčivé potvrzení Čtyřkomponentové teorie lásky, ale potvrzení smysluplnosti jejího zkoumání. Na základě získaných dat máme další podklady pro tvrzení, že lásku prožíváme na rovně vášně, spirituality, intimity a závazku. Abychom mohli bezpečně říct, jestli jsou to jen a právě tyto komponenty, bylo by nutné provést další a rozsáhlejší výzkum.

Pro zajímavost si ještě uvedeme několik nejsilnějších položek ke každé komponentě.

Vášně

- Přitahuje mě
- Rád/a bych s ním/ní spal/a pod jednou peřinou
- Láká mě společný sex
- Rád/a bych se s ním/ s ní líbal/a
- Líbí se mi představa bez důvodu ho/ji hladit
- Chtěla/a bych s ním/ní mít společnou koupel
- Chci se mu/jí líbit

Spiritualita

- Máme podobné přesvědčení o smyslu života.
- Sdílíme společnou víru (ne nutně náboženství).
- Praktikujeme společně svou víru (konkrétní činnost).
- Jsou pro nás oba důležité stejné hodnoty.
- Máme podobný životní styl.
- Sdílíme společné životní cíle.
- Máme podobné názory.

Intimita

Zájem o druhého

- Mám rád/a jeho/její kamarády
- Věnuji mu/jí svou pozornost
- Zajímám se o něj/ni

Potřeba mít druhého ve svém životě

- Chci s ním/ní sdílet radost i smutek
- Dělán si o něj/ni starosti
- Vážím si ho/ji
- Jsem ochotný/á se mu/jí přizpůsobit a dělat kompromisy

Závazek

Rozhodnutí milovat (nasedá na vášně)

- Jsem rozhodnutý/á začít s ním/ní rozvíjet vztah

Rozhodnutí lásku udržet (jako potřeba mít druhého ve svém životě)

- Navzájem se potřebujeme
- Kdyby s ním/ní nikdy nemohl/a být, cítil/a bych se špatně
- On/ona je pro mě důležitější než ostatní
- Očekávám, že bude opětovat moje city

9. Diskuze

Cílem této práce je najít základní pilíře lásky, a tak ověřit platnost či neplatnost Čtyřkomponentové teorie lásky. V rámci hledání pilířů lásky jsme narazili na následujících 16 faktorů: vášně, zájem, potřeba mít druhého ve svém životě, spiritualita, společná aktivita, iracionální chování, férovost, důvěra, dobré mínění, touha druhého vlastnit, hluboká komunikace, smysl pro humor, touha překvapit, potřeba častého kontaktu, vzhlížení k druhému, společenskost. V těchto faktorech se podařilo odhalit faktor vášně a spirituality, zatímco komponenta intimity byla roztržena mezi několik faktorů a závazek byl rozdělen na dvě části (což odpovídá Sternbergově teorii), ale obě části byly částí jiného širšího faktoru. Pokud bychom si položili otázku, zda je Čtyřkomponentové teorie lásky pravdivá, odpověď našeho výzkumu by byla v duchu „ano, ale...“. Výsledky výzkumu neukazují, že nejvhodnější způsob vykládání lásky je pomocí čtyř komponent. Ale ukazují, že komponenta spirituality je konzistentní a smysluplná a hraje v chápání lásky velmi významnou roli (z našich dat bychom mohli říct druhou největší). Proč nám výsledky neodhalily jasnější výsledky? Důvodů může být více.

V našem výzkumu výsledky faktorové analýzy ukazují na jeden až dva velmi silné faktory. Proč čísla neodpovídají teorii? Možná už právě kvůli tomu, jak byl dotazník sestavený. Pravděpodobně nebude chyba ve znění položek, ty se zdají být v pořádku. Problémy nejspíš pramení jinde. Naše data žádoucí informace zahrnují, ale nejsme schopni je dostatečně jasně rozlišit. Nedostatečná rozlišovací schopnost může být způsobena tím, že jsme v našem dotazníku pracovali s dichotomickými položkami. Lepší by patrně bylo použít položky Likertova typu o několika stupních (čím více stupňů, tím lepší rozlišovací schopnost položek, ale tím obtížnější shánění respondentů. Vhodné by mohlo být použít 5 - 7 stupňů). Pokud by k realizaci takového výzkumu došlo, doporučujeme znovu zvážit počet položek a způsob sběru a zpracování dat. V ideálním případě by se podařilo sehnat dostatek respondentů pro celý dotazník s položkami Likertova typu. Pokud by ale účast na takovém výzkumu nebyla odměňována, pravděpodobně by bylo potřeba jednotlivci předložit pouze část položek, aby nebyl dotazník příliš náročný na vyplňování a podařilo se sehnat dostatek respondentů. To by následně vedlo k obtížnějšímu zpracování dat, což ale není problém nezvládnutelný.

Nepřítelem faktorové analýzy je také nerovnováha výzkumného vzorku, v našem případě nejvíce u typu vztahu k osobě, vůči které respondent dotazník vyplňoval. Nejlepší by bylo mít od každého respondenta vyplněný dotazník pro všechny typy vztahů. Což by se

opět nejspíš bez finanční odměny nepodařilo. Tato zatíženost na partnerský vztah mohla vést k tomu, že faktorová analýza kladla větší důraz na faktory, které prožívají lidé ve vztahu partnerském, zatímco faktory důležité v jiných typech vztahu byly upozaděny.

Část nepřesností jistě mohla také být způsobena nereprezentativností našeho vzorku. Vzhledem k metodám sběru dat zahrnoval výzkumný vzorek více křesťanů než populace, a také se výzkumu účastnilo více žen a mladých lidí. Může tomu být proto, že křesťané jsou ochotnější k účasti ve výzkumu podobného typu, anebo tím, že sběr dat pomocí metody sněhové koule tuto nerovnováhu podpořil. Pravděpodobně obojím. V případě pohlaví není neobvyklé, že výzkumný vzorek tvoří z větší části ženy. Je to přirozený jev, kterému bychom mohli zamezit například cíleným kvótním výběrem či použitím pravděpodobnostních metod. Větší účast mladých lidí pak bude pravděpodobně způsobena jejich nejsnazší dostupností a metodami sběru dat.

Je zajímavé, že nejlépe viditelnými faktory byla právě vášeň a spiritualita. Vášeň se ukázala být nejsilnějším faktorem a někdy k sobě jakožto nejsilnější faktor přitáhla jiné položky související s obecnou blízkostí v interpersonálních vztazích. Důvod, proč nejsilnějším faktorem byla právě vášeň, může spočívat opět ve výběru vztahu k cílové osobě. Respondenti mají ve většině případů tendenci vybírat si cílovou osobu, ke které mají blízký vztah. Jen minimum dotazníků bylo vyplněno vůči známému či členu rodiny. V takovém případě hrozí riziko, že faktorová analýza spojí více faktorů, které hrají roli ve vztazích méně zastoupených, do jednoho silnějšího faktoru. V našem případě takto souhrnný faktor tvořila vášeň – kdokoli zvolil jako cílovou osobu známého, člena rodiny či kamaráda stejného pohlaví, v naprosté většině případů svými odpověďmi jasně ukázal existenci vášně. Naopak faktor velmi často prožívaný ve vztahu k partnerovi mohl být roztržštěn do více konkrétních faktorů – v našem případě byla intimita roztržštěna do více kategorií (zájem, potřeba mít druhého ve svém životě, férovost, důvěř, hluboká komunikace, smysl pro humor).

Pokud byl poslední odstavec vyjádřen příliš složitě a chaoticky, dovolím si jej shrnout jednodušeji přirovnáním: kvůli nerovnováze v typu vztahu k cílové osobě v našem výzkumném vzorku se výpočet faktorové analýzy na faktory méně častých vztahů díval běžným okem, zatímco faktory prožívané partnery zkoumal mikroskopem.

Ačkoli máme za to, že chyby v měření mají primárně jiné příčiny, pojďme se přeci jen ještě krátce podívat na znění položek našeho dotazníku. Na otázku, zde byly v dotazníku nějaké projevy lásky opomenuty, odpověděla řada respondentů různými návrhy. Máme za to, že všechny zmíněné projevy či oblasti projevů v dotazníku nějakým způsobem byly

zahrnutý, ale máme tu dva body k zamyšlení. Zaprvé, někteří respondenti uváděli projevy lásky přesně nebo velmi blízce odpovídající některé konkrétní položce dotazníku, na kterou odpovídali. To je pravděpodobně signál, že náš dotazník byl dlouhý a možná se v něm někteří respondenti během vyplňování ztráceli (někteří respondenti vyššího věku například při vyplňování přeskočili celou stránku). Proto bychom pro další výzkum doporučili pracovat s kratším dotazníkem, pokud to situace umožní. Zadruhé, některé zmíněné projevy lásky byly konkrétním specifickým projevem kategorie, která v našem dotazníku byla zahrnutá. Zde je otázkou, jestli by nebylo lepší do baterie otázek zahrnout i podrobnější specifické projevy lásky (např. „sado-maso“ je velmi specifický projev). Tím by ale pravděpodobně dotazník nabyl obřích rozměrů. Z toho důvodu si troufám říct, že je nutné se smířit s použitím kategorií.

Při samotném výběru konkrétních položek použitých pro náš výzkum mohlo dojít ke zkreslení vlivem osoby výzkumníka. Tomu jsme se snažili zamezit triangulací dat (studiem příslušné literatury, dotazníkovým šetřením a odbornou konzultací s PhDr. Markem Kolaříkem, Ph.D.). Pro případný budoucí výzkum doporučujeme zvážit použití přesného znění položek předchozích výzkumů, zejména Sternbergovy škály lásky.

Nepodařilo se nám tedy zjistit ideální počet faktorů, které by měla zahrnovat teorie lásky. Naše výsledky otevírají otázku, zda by nebylo vhodné faktorů použít víc a zda nejsou faktory Čtyřkomponentové teorie lásky příliš obecné. Například komponentu intimity by jistě bylo možné smysluplně rozdělit do více celků. V tomto případě dáme vzhledem k povaze dat přednost poznatkům vědecké literatury před výsledky našeho výzkumu, avšak otázka nejvhodnějšího počtu faktorů zůstává otevřená. Za přínos našeho výzkumu můžeme považovat přidání komponenty spirituality mezi zbylé tři podložené složky lásky.

10. Závěry

Na základě výsledků našeho výzkumu v kontextu s poznatky související odborné literatury můžeme konstatovat následující:

1. Nejvhodnější počet základních pilířů pro aktuální teorii lásky zůstává otázkou a k jeho odhalení doporučujeme provést další výzkum.
2. Spiritualita je jednou z klíčových komponent lásky a významně přispívá k jejímu chápání.
3. V partnerských vztazích hraje obvykle největší roli vášně.

Tyto poznatky mohou nalézt uplatnění zejména v oblasti vztahového poradenství. Konkrétně rozšíření chápání lásky o rovinu spirituality může pomoci pochopit některé interpersonální konflikty. Užitečným nástrojem by mohla být zejména metoda měřící intenzitu jednotlivých komponent lásky ve vztahu klienta. Právě tvorba takové metody by byla vhodným výzkumem navazujícím na tuto práci.

Souhrn

V této práci se autor zabývá Čtyřkomponentovou teorií lásky a snaží se výzkumem ověřit a prozkoumat její platnost. Dle Čtyřkomponentové teorie lásky (Kukla, 2017) se láska skládá ze čtyř komponent, kterými jsou vášeň, intimita, závazek a spiritualita. Tato teorie navazuje na triangulární teorii lásky (Sternberg, 1986), která zahrnuje původní tři komponenty lásky (vášeň, intimitu a závazek), kterou Kukla (2017) rozšířil o rovinu spirituality. Kromě toho ve své práci Kukla (2017) doplňuje některé další možné projevy jednotlivých komponent a vymezuje tři základní oblasti projevů spirituality v interpersonálních vztazích: (a) podobná životní filozofie, (b) podobný systém hodnot a (c) kompatibilní životní styl. Vychází tak z potřeby reagovat na aktuální vědecké poznání (více viz Kukla, 2017).

V teoretické části se nejprve seznamujeme se Čtyřkomponentovou teorií lásky, jednotlivými komponentami, důvodem a způsobem vzniku této teorie. V této práci uvádíme informace důležité vzhledem k cíli našeho výzkumu.

Čtyřkomponentová teorie lásky vznikla jako reakce na rozšíření psychologického paradigmatu ve vnímání člověka a rozšiřuje Sternbergovy tři komponenty lásky o čtvrtou – spiritualitu. V době vzniku triangulární teorie lásky bylo v psychologii uplatňováno paradigma bio-psycho-sociální, což také odpovídá jejím třem komponentám lásky. Od 90. let minulého století je v psychologii užíváno paradigma bio-psycho-sociálně-spirituální. Po hlubokém studiu příslušné literatury se ukázalo smysluplné čtvrtý rozměr nového paradigmatu zahrnout také do chápání lásky.

V empirické části autor provedl výzkum s cílem najít základní pilíře lásky, a tak ověřit platnost či neplatnost Čtyřkomponentové teorie lásky. Tento výzkum navazoval na předchozí výzkumy a byl jimi značně inspirován (zejm. Sternberg, 1986 a Rubin, 1969).

Cílem první fáze výzkumu byla tvorba baterie možných projevů lásky v interpersonálních vztazích. Ta byla vytvořena na základě studia příslušné literatury a dotazníkového šetření. Ve snaze o eliminaci zkreslení osobou výzkumníka bylo využito více zdrojů s cílem triangulace dat a odborné konzultace s PhDr. Markem Kolaříkem, Ph.D. Výstupem první fáze výzkumu byla baterie otázek, které byla následně použita ve druhé fázi výzkumu.

V rámci druhé fáze výzkumu byla shromážděna data, jaké projevy lásky respondent prožívá ve vztahu ke konkrétní osobě ve svém životě. Takto se nám podařilo získat 528

vyplněných dotazníků. Výzkumný vzorek zahrnoval respondenty ve věku 18-89 let s průměrem 29 let. 36% respondentů byli muži. Sběr dat proběhl pomocí nepravděpodobnostních metod (metoda sněhové koule, samovýběru a příležitostný výběr) a je tedy nereprezentativní.

Výsledky výzkumu neprokázaly, že je nejvhodnější lásku vykládat pomocí čtyř komponent. Ale prokázaly, že kromě Sternbergem vymezených tří komponent hraje v chápání lásky významnou roli komponenta spirituality. Faktor spirituality je významně sycen následujícími položkami: „máme podobné přesvědčení o smyslu života“, „sdílíme společnou víru (ne nutně náboženství)“, „praktikujeme společně svou víru (konkrétní činnost)“, „jsou pro nás oba důležité stejné hodnoty“, „máme podobný životní styl“, „sdílíme společné životní cíle“ a „máme podobné názory“. Z nich první čtyři položky prokázaly dobrou schopnost rozlišit faktor spirituality od jiných faktorů. Obecně nejsilněji prožívanou komponentou v partnerském vztahu se ukázala být vášeň.

Tyto poznatky mohou nalézt uplatnění zejména v oblasti vztahového poradenství. Konkrétně rozšíření chápání lásky o rovinu spirituality může pomoci pochopit některé interpersonální konflikty. Užitečným nástrojem by mohla být zejména metoda měřící intenzitu jednotlivých komponent lásky ve vztahu klienta. Právě tvorba takové metody by byla vhodným výzkumem navazujícím na tuto práci.

Seznam použitých zdrojů a literatury

1. Acker, M., Davis, M. H. (1992). *Intimacy, passion and commitment in adult romantic relationships: A test of the triangular theory of love*. Journal of Social and Personal Relationships, 9, 1, 21-50.
2. Aron, A., Wastbay, L. (1996). *Dimensions of the prototype of love*. Journal of personality and social psychology, 70, 535–551.
3. Baštecká B., Mach, J. (2015). *Klinická psychologie*. Praha: Portál.
4. Belzen, J. A. (2009). *Některé podmínky, možnosti a hranice psychologických studií spirituality*. Československá psychologie, 53, 4, 396–407.
5. Bible: Český ekumenický překlad. (2006). Praha: Česká biblická společnost.
6. Chapman, G. (2012). *Pět jazyků lásky*. Praha: Návrat domů.
7. Český Statistický Úřad. (2019a). *Věkové složení obyvatelstva – 2017*. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2017>
8. Český Statistický úřad. (2019b). *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – čtvrtletní údaje – 3. čtvrtletí 2018*. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-ctvrtletni-udaje-3-ctvrtleti-2018>.
9. Český Statistický úřad. (2019c). *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci – 2018*. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/vyuzivani-informacnich-a-komunikacnich-technologie-v-domacnostech-a-mezi-jednotlivci>
10. Český Statistický úřad. (2019d). *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu – 2011*. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>
11. Demerath, N. J. (2000). *The varieties of sacred experience: Finding the sacred in a secular grove*. Journal for the Scientific Study of Religion, 39, 1–11.
12. Elkins, D. N., Hedstrom, L. J., Hughes, L. L., Leaf, J. A., Saunders, Ch. (1988). *Toward a humanistic-phenomenological spirituality*. Journal of Humanistic Psychology, 28, 4, 5–18.
13. Engel, G. L. (1977). *The need for a new medical model A challenge for biomedicine*. Science, 196, 129-136.
14. Erikson, E. H. (2002). *Dětství a společnost*. Praha: Argo.
15. Erikson, E. H. (2015). *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Portál, s. r. o.

16. Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál.
17. Freud, S. (1955). *Group psychology and the analysis of the ego*. London: The international psycho-analytical press.
18. Fromm, E. (1993). *Strach ze svobody*. Praha: Naše vojsko.
19. Fromm, E. (1996a). *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona.
20. Fromm, E. (1996b). *Umění milovat*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona.
21. Goode, W. J. (1959). The theoretical importance of love. *American Sociological Review*, 24, 38–47.
22. Harlow, H. F. (1958). *The nature of love*. *American psychologist*, 13, 12, 673–685.
23. Hendrick, C., Hendrick, S. S. (1989). *Research on Love: Does It Measure Up?* *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 5, 784-794.
24. Hill, P. C., Pargament, K. I. (2003). *Advances in the Conceptualization and Measurement of Religion and Spirituality: Implications for Physical and Mental Health Research*. *American Psychologist*, 58, 1, 64–74.
25. Hlinka, A. (1991). *K širším obzorom*. Bratislava: Alfa.
26. James, W. (1930). *Druhy náboženské zkušenosti*. Praha: Melantrich.
27. Jernigan, H. L. (2001). *Spirituality in older adults: A cross-cultural and interfaith perspective*. *Pastoral Psychology*, 49, 413–437.
28. Joshanloo, M. (2012). *Investigation of the factor structure of spirituality and religiosity in Iranian Shiite university students*. *International Journal of Psychology*, 47, 3, 211–221.
29. Kebza, V. (2005). *Psychosociální determinanty zdraví*. Praha: Academia.
30. Kolařík, M. (2011). *Interakční psychologický výcvik*. Praha: Grada Publishing.
31. Křivohlavý, J. (2000). *Pastorální péče*. Praha: Oliva.
32. Kukla, V. (2017). *Triangulární teorie lásky a spiritualita*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
33. Lee, J. A. (1977). *A typology of styles of loving*. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3, 173–182.
34. Lemieux, R., Hale, J. L. (1999). *Intimacy, passion, and commitment in young romantic relationships: Successfully measuring the triangular theory of love*. *Psychological Reports*, 85, 2, 497-503.
35. Lemieux, R., Hale, J. L. (2000). *Intimacy, passion, and commitment among married individuals: Further testing of the Triangular Theory of Love*. *Psychological Reports*, 87, 3, 941-948.

36. Lewis, C. S. (2013). *Čtyři lásky*. Praha: Návrat domů.
37. Luiz de Andrade, A., Garcia, A., Cassepp-Borges, V. (2013). *Evidências de validade da Escala Triangular do Amor de Sternberg – Reduzida (ETAS-R)*. Psico-USF, Braganca Paulista, 18, 3, 501-510.
38. Marty, M. E. (1996). *Getting organized*. The Christian Century, 113, 13, 439.
39. Maslow, A. H. (2014). *O psychologii bytí*. Praha: Portál.
40. Miller, W. R., Thoresen, C. E. (2003). *Spirituality, Religion, and Health: An Emerging Research Field*. American Psychologist, 58, 1, 24–35.
41. Nakonečný, M. (1997). *Motivace lidského chování*. Praha: Academia.
42. Nelson, J. M. (2009). *Psychology, Religion, and Spirituality*. New York: Springer.
43. Pargament, K. I. (1999). *The Psychology of Religion and Spirituality? Yes and No*. The International Journal for the Psychology of Religion, 9, 1, 3–16.
44. Pechová, O. (2011). *Psychologie náboženství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
45. Piedmont, R. L. (1999). *Does spirituality represent the sixth factor of Personality? Spiritual Transcendence and the Five-Factor Model*. Journal of Personality, 67, 6, 985–1013.
46. Piedmont, R. L., Ciarrochi, J. W., Dy-Liacco, G. S., Williams, J. E. G. (2009). *The Empirical and Conceptual Value of the Spiritual Transcendence and Religious Involvement Scales for Personality Research*. Psychology of Religion and Spirituality, 1, 3, 162–179.
47. Reich, K. H. (2000). *What Characterises Spirituality? A Comment on Pargament, Emmons and Crumpler, and Stifoss-Hansen*. The International Journal for the Psychology of Religion, 10, 2, 125–128.
48. Roof, W. C. (1999). *Spiritual marketplace: Baby boomers and the remaking of American religion*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
49. Rougemont, D. (1956). *Love in the western world*. New York: Pantheon.
50. Rubin, Z. (1969). *The social psychology of romantic love*. Michigan: University Microfilms.
51. Rubin, Z. (1970). *Measurement of romantic love*. Journal of Personality and Social Psychology, 16, 265-273.
52. Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.
53. Shahabi, L., Powell, L. H., Musick, M. A., Pargament, K. I., Thoresen, C. E., Williams, D., ... Ory, M. A. (2002). *Correlates of self-perceptions of spirituality in American adults*. Annals of Behavioral Medicine, 24, 59–68.

54. Sinnott, J. D. (2001). *Introduction: Special issue on spirituality and adult development, Part I*. *Journal of Adult Development*, 8, 199–200.
55. Slater, P. E. (1963). *On social regression*. *American Sociological Review*, 28, 3, 339–364.
56. Slater, W., Hall, T. W., Edwards, K. J. (2001). *Measuring religion and spirituality: Where are we and where are we going?* *Journal of Psychology and Theology*, 29, 1, 4–21.
57. Spearman, C. (1927). *The abilities of man*. New York: Macmillan.
58. Sternberg, R. J. (1986). *A triangular theory of love*. *Psychological Review*, 93, 119–135.
59. Sternberg, R. J. (1997). *Construct validation of a triangular love scale*. *European Journal of Social Psychology*, 27, 313–335.
60. Sternberg, R. J., Barnes, M. (1985). *Real and ideal others in romantic relationships: Is four a crowd?* *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 49, No. 6, 1586–1608.
61. Sternberg, R. J., Grajek, S. (1984). *The nature of love*. *Journal of Personality and Social psychology*, 47, 312–329.
62. Stifoss-Hanssen, H. (1999). *Religion and Spirituality: What a European Ear Hears*. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 9, 1, 25–33.
63. Stříženeč, M. (2001). *Psychologické aspekty spirituality*. *Československá psychologie*, 45, 2, 118–125.
64. Thomson, G. H. (1939). *The factorial analysis of human ability*. London: University of London Press.
65. Vykysalá, R. (2013). *Pojetí lasky v dile Ericha Fromma*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
66. Výrost, J., Slaměnik, I., (2010). *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s.
67. Zinnbauer, B. J., Pargament, K. I. (2005). *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality*. London: The Guilford Press.
68. Zinnbauer, B. J., Pargament, K. I., Cole, B., Rye, M. S., Butter, E. M., Belavich, T. G., ... Kadar, J. L. (1997). *Religion and Spirituality: Unfuzzifying the Fuzzy*. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 36, 4, 549–564.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Český a cizojazyčný abstrakt

Příloha č. 2: Ukázka dotazníku pro druhou fázi výzkumu

Příloha č. 3: Tabulka faktorových nábojů pro celý výzk. soubor

Příloha č. 4: Tabulka faktorových nábojů pro vztah s partnerem

Příloha 1: Český a cizojazyčný abstrakt

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Ověření Čtyřkomponentové teorie lásky

Autor práce: Vojtěch Kukla

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Počet stran a znaků: 101 stran (178 602 znaků)

Počet příloh: 4

Počet titulů použité literatury: 68

Abstrakt: Tato práce se zabývá Čtyřkomponentovou teorií lásky a ověřením jejích poznatků v praxi. Jejím cílem je najít základní pilíře lásky, a tak ověřit platnost či neplatnost Čtyřkomponentové teorie lásky. Při jejím ověřování vycházíme z dosavadních výzkumů v této oblasti získaných z literatury přístupné zejména z portálu elektronických informačních zdrojů UP (nejčastěji z databáze EBSCO), případně prostřednictvím výpůjčních služeb dostupných knihoven České Republiky. Výzkumu se účastnilo 528 respondentů a byl rozdělen do dvou fází. Výsledkem první fáze byla tvorba dotazníku pro druhou fázi. Ve druhé fázi jsme se pomocí faktorové analýzy pokusili ověřit pravdivost Čtyřkomponentové teorie lásky. Na základě výzkumu jsme dospěli k závěru, že spiritualita skutečně je jednou z klíčových komponent lásky a významně přispívá k jejímu chápání, ačkoli nejvhodnější počet základních pilířů lásky zůstává otázkou a k jeho odhalení doporučujeme provést další výzkum.

Klíčová slova: Čtyřkomponentová teorie lásky, spiritualita, láska, ověření

ABSTRACT OF THESIS

Title: Verification of the Four-Component Theory of Love

Author: Vojtěch Kukla

Supervisor: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Number of pages and characters: 101 pages (178 602 characters)

Number of appendices: 4

Number of references: 68

Abstract: This thesis deals with the Four-Component Theory of Love and its validation. Its aim is to find the main components of love and verify the validity or invalidity of the Four-Component Theory of Love. Necessary scientific articles were obtained mainly through the portal of electronic information resources of Palacky University in Olomouc (mostly from EBSCO), or from other libraries in the Czech Republic. The research included 528 participants and it was split into two phases. The outcome of the first phase was constructing the questionnaire used in the second phase. In the second phase the validity of the Four-Component Theory of Love was tested. Based on the conducted research, the thesis comes to the conclusion that spirituality is indeed one of the main components of love and that it significantly helps to understand love. The exact number of main components of love, however, still remains questionable and more research will need to be conducted in order to determine them.

Key words: the Four-Component Theory of Love, spirituality, love, verification

Příloha 2: Ukázka dotazníku pro druhou fázi výzkumu

Výzkum pilířů lásky (18+)

Dobrý den, jmenuji se Bc. Vojtěch Kukla a nabízím Vám teď možnost zúčastnit se vědeckého výzkumu lásky. V tomto výzkumu Vás nečekají žádné otevřené otázky, budete pouze zaškrtnávat možnosti, které platí (ano/ne). Hlavním cílem výzkumu je ověření nové teorie, která by měla pomoci lépe chápat lásku.

Jako odměnu za Váš čas nabízím možnost zaslání výstupního dotazníku měření pilířů lásky na váš e-mail, který můžete uvést na konci dotazníku.

Vyplnění celého dotazníku trvá okolo 5 minut.

Kontakt na realizátora výzkumu: vojtech.kukla@gmail.com

Co vás čeká?

Máte před sebou 88 výzkumných otázek ohledně projevů lásky. Ale nelekňte se, vždy jen zaškrtnete políčko a jdete dál. Vždy jen "ano" nebo "ne". Jednoduché, že?

Jak odpovídat?

V celém dotazníku budete odpovídat vůči jedné reálné osobě, kterou znáte (například přítelkyně Hanka, kamarád Honza, kamarádka Jana, mamka nebo kolegyně Petra).

Čeká vás seznam výroků (např. "Obecně vzato ho/ji mám rád."), na který odpovíte "ano" (platí) nebo "ne" (neplatí) vůči osobě, kterou jste si pro tento dotazník vybrali.

Jaký vztah máte k osobě, kterou jste si vybrali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- partner (přítel/přítelkyně, manžel/manželka, snoubenec/snoubenka, druh/družka...)
- kamarád opačného pohlaví
- kamarád stejného pohlaví
- člen rodiny
- známý
- Jiný:

Celý dotazník vyplňujte vůči osobě, kterou jste si právě zvolili. Dotazník můžete vyplnit vícekrát (pokaždé vzhledem k jiné osobě), za což Vám budu velmi vděčný!

Který z výroků pro Vámi zvolenou osobu platí?

Nápověda k otázce: *Vybraná osoba zůstává pro celý dotazník stejná.*

	ano	ne
Obecně vzato ho/ji mám rád/a.	☐	☐
Baví mě s ním/ní být ve společném kolektivu.	☐	☐
Doporučil/a bych ho/ji ke zodpovědné práci.	☐	☐
Je to dobrý/á kamarád/ka.	☐	☐
Když něco řešíme, jsem vůči němu/ní férový/á.	☐	☐
Snadno si získá respekt druhých.	☐	☐
Respektuji jeho/její názory.	☐	☐
Mám rád/a jeho/její kamarády.	☐	☐
Myslím, že mě má rád/a.	☐	☐
Miluju ho/ji.	☐	☐
Přitahuje mě.	☐	☐
Je to výjimečný člověk.	☐	☐
Je to člověk, jaký bych já sám/sama chtěl/a být.	☐	☐
Užívám si dávat mu/jí dárky.	☐	☐
Když jsem s ním/ní, rád kolem sebe mám další lidi.	☐	☐
Když jsem s ním/ní, často se začnu nudit.	☐	☐
Cítím se vůči němu/ní majetnický.	☐	☐
Kdyby s ním/ní nikdy nemohl/a být, cítil/a bych se špatně.	☐	☐
Obecně vzato se cítím šťastný/á, když jsem s ní/ním.	☐	☐
Myslím si, že se navzájem doplňujeme.	☐	☐

Který z výroků pro Vámi zvolenou osobu platí?

Nápověda k otázce: *Vybraná osoba zůstává pro celý dotazník stejná.*

	ano	ne
Mé chování k němu/ní je iracionální.	☐	☐
Často mám pocit, že si mé pocity k němu/ní odporuji.	☐	☐
Bavilo by mě dělat něco, co by ho/jí překvapilo.	☐	☐
S ním/ s ní bych klidně dělal/a něco, co mí kamarádi neschvalují.	☐	☐
Rád ho/jí objímám.	☐	☐
Rád bych se s ním/ s ní líbal/a.	☐	☐
Je mi příjemná jeho/její fyzická blízkost.	☐	☐
Chci s ním/ s ní trávit čas.	☐	☐
Líbí se mi pohled do jeho/jejích očí.	☐	☐
Vzpomínka na něj/ni mi vykouzlí úsměv na tváři.	☐	☐
Očekávám, že bude opětovat moje city.	☐	☐
Často pro nás dva připravuji společný program.	☐	☐
Často na něj/ni žárlím.	☐	☐
Často cítím "motýly v břiše" nebo zčervenám, když na něj/ni myslím.	☐	☐
Líbí se mi představa udělat pro něj/ni nějaký čin lásky před ostatními.	☐	☐
On/ona mi chybí, když spolu nejsme.	☐	☐
Chci se mu/jí líbit.	☐	☐
Jsem ochotný/á s ní/ním sdílet své peníze.	☐	☐
Jsem ochotný/á se mu/jí přizpůsobit a dělat kompromisy.	☐	☐
On/ona je pro mě důležitější než ostatní.	☐	☐

Který z výroků pro Vámi zvolenou osobu platí?

Nápověda k otázce: *Vybraná osoba zůstává pro celý dotazník stejná.*

	ano	ne
Je pro mě těžké mu/jí odpustit a znovu mu/jí začít věřit.	☐	☐
Snažím se mu/jí neublížit.	☐	☐
Chci s ním/ní být jedna rodina.	☐	☐
Jsem rozhodnutý/á začít s ním/ní rozvíjet vztah.	☐	☐
Jsem rozhodnutý/á svůj vztah s ním/ní udržet i přes těžkosti a ztrátu motivace.	☐	☐
Zajímám se o něj/ni.	☐	☐
Věnuji mu/jí svou pozornost.	☐	☐
Dělám si o něj/ni starosti.	☐	☐
Často spolu děláme nějakou společnou aktivitu.	☐	☐
Mluvíme o něm/ní často a pěkně.	☐	☐
Vážíme si ho/jí	☐	☐
Bráním ho/ji před kritikou ostatních.	☐	☐
Mám velkou důvěru v jeho/její radu.	☐	☐
Trápí mě, když se trápí.	☐	☐
Mám radost, když má radost.	☐	☐
Máme podobné zájmy.	☐	☐
Praktikujeme společně svou víru (konkrétní činnost).	☐	☐
Často vedeme dlouhé hluboké rozhovory.	☐	☐
Přitahuje mě tím, jaký/á je.	☐	☐
Sdílíme společné životní cíle.	☐	☐

Který z výroků pro Vámi zvolenou osobu platí?

Nápověda k otázce: *Vybraná osoba zůstává pro celý dotazník stejná.*

	ano	ne
Často spolu objevujeme nové věci v životě.	☐	☐
Navzájem se potřebujeme.	☐	☐
Chci pracovat na svých slabých stránkách, které mu/jí vadí.	☐	☐
Máme pro sebe vzájemné pochopení.	☐	☐
Poskytují mi/jí emocionální podporu.	☐	☐
Přijímám od něj/ní emocionální podporu.	☐	☐
Probíhá mezi námi důvěrná komunikace.	☐	☐
Sdílíme společnou víru (ne nutně náboženství).	☐	☐
Máme podobné přesvědčení o smyslu života.	☐	☐
Máme podobné názory.	☐	☐
Jsou pro nás oba důležité stejné hodnoty.	☐	☐
Máme podobný životní styl.	☐	☐
Moje láska k němu/ní je bezpodmínečná.	☐	☐
Chci s ním/ní sdílet radost i smutek.	☐	☐
Jsem pro něj/ní ochotný/á obětovat svůj čas, své pohodlí a úsilí.	☐	☐
Snažím se s ním/ní vybudovat rozsáhlý a hluboký vztah.	☐	☐
Potřebuji od něj/ní opakované ujištění o jeho/její lásce ke mně.	☐	☐
Při vstupu do vztahu s ním/ní jsem se rozhodoval/a podle toho, jaký má ten vztah budoucí potenciál.	☐	☐
Naplňuje mě jeho/její pouhá přítomnost.	☐	☐
Mám pocit, že jsme byli stvořeni jeden pro druhého.	☐	☐

Který z výroků pro Vámi zvolenou osobu platí?

Nápověda k otázce: *Vybraná osoba zůstává pro celý dotazník stejná.*

	ano	ne
Láká mě společný sex.	☐	☐
Toužím ho/ji vidět.	☐	☐
Často si píšeme.	☐	☐
Snažím se ho/ji potěšit něčím, co udělám.	☐	☐
Líbí se mi představa bez důvodu ho/ji hladit.	☐	☐
Líbí se mi, když se držíme za ruce.	☐	☐
Chtěla/a bych s ním/ní mít společnou koupel.	☐	☐
Rád/a bych s ním/ní spal/a pod jednou peřinou.	☐	☐

Pár informací o vás, jestli dovolíte. Nikdo vás dohledávat nebude. Potřebuji jen vědět, jestli mám všechny odpovědi od lidí v podobné životní situaci, nebo je vzorek odpovědí rozmanitý :)

Vaše pohlaví

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- muž
 žena

Váš věk

Nápověda k otázce: *Nebojte se, nikdo vás hledat nebude :)*

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- bez vzdělání nebo neúplné základní vzdělání
- základní
- střední (s vyučením/bez vyučení, s maturitou/bez maturity, odborné i neodborné)
- vyšší odborné
- vysokoškolské
- Jiné:

Jaké je vaše náboženské vyznání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- křesťanství
- judaismus
- hinduismus
- budhismus
- islám
- jiné neteistické - věřím v obecný princip, ne osobu boha
- věřím, že je něco nad námi, ale nevím co
- ateismus - jsem přesvědčen, že bůh ani převyšující princip neexistuje
- žádné
- Jiné:

Vaše národnost

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- česká či slovenská
- Jiná:

Váš rodinný stav

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- svobodný/á a nezadaný/á
- zadaný/á či zasnoubený/á
- ženatý / vdaná
- rozvedený/á
- ovdovělý/á

Používáte běžně internet?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

Napadá vás nějaký projev lásky, který v dotazníku nebyl zahrnutý?

Nápověda k otázce: *pokud ano, napište jej zde*

Váš e-mail (dobrovolně)

Nápověda k otázce: *Pokud si přejete po ukončení výzkumu zaslat výstup této práce na e-mail, uveďte ho zde.*

Příloha 3: Tabulka faktorových nábojů pro celý výzk. soubor

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (matice) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)																	
	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	
OT1	0,20	0,55	0,21	0,26	0,10	0,00	0,24	-0,01	0,37	0,05	0,17	-0,04	0,25	0,07	-0,18	0,14	0,10	0,17
OT2	0,22	0,52	0,07	0,20	0,20	0,18	0,03	0,11	-0,01	-0,16	0,26	0,35	0,16	0,01	-0,07	0,17	-0,21	0,08
OT3	0,10	0,12	0,03	0,14	0,03	-0,07	0,24	-0,02	0,73	0,12	0,00	0,12	-0,08	0,06	0,22	0,12	0,03	-0,07
OT4	0,06	0,31	0,25	0,06	0,09	-0,07	0,34	0,05	0,52	-0,24	0,25	0,17	0,09	-0,02	0,06	-0,14	0,03	0,19
OT5	0,04	0,13	0,01	0,18	0,05	-0,10	0,75	0,17	0,13	-0,13	0,10	-0,02	0,21	0,14	0,12	0,01	0,03	0,04
OT6	0,08	0,30	-0,07	0,02	0,25	-0,20	0,00	-0,04	0,33	0,13	0,25	-0,03	-0,18	-0,08	0,47	0,19	-0,11	0,01
OT7	0,05	0,48	0,35	0,24	0,02	-0,01	0,10	-0,05	0,41	0,05	-0,01	0,18	0,11	0,10	0,27	0,05	0,09	-0,13
OT8	0,04	0,78	0,07	0,23	0,03	-0,05	0,10	-0,01	0,02	0,05	0,06	0,00	0,05	-0,02	0,23	0,02	0,01	-0,12
OT9	-0,07	0,21	0,23	0,20	0,35	0,05	0,52	-0,06	0,31	0,01	0,11	0,00	0,08	-0,05	-0,28	0,13	0,06	-0,31
OT10	0,62	0,09	0,58	0,14	0,07	-0,03	-0,01	0,04	-0,01	0,10	0,02	-0,06	0,13	-0,19	-0,02	-0,07	0,12	-0,02
OT11	0,93	-0,01	0,06	0,09	0,11	0,03	0,00	-0,05	0,04	0,01	-0,07	0,02	0,02	-0,02	0,03	-0,04	0,03	0,00
OT12	0,17	0,51	0,41	0,07	0,01	-0,12	-0,04	0,07	0,11	0,11	0,24	0,13	0,20	0,29	0,18	-0,13	-0,02	0,14
OT13	0,04	0,18	0,22	0,20	0,06	0,08	0,10	0,10	0,12	-0,06	-0,05	0,07	0,04	-0,04	0,70	0,06	0,11	0,08
OT14	0,22	0,20	0,52	0,03	0,19	-0,09	0,22	-0,12	-0,11	-0,05	0,01	0,11	0,44	-0,09	0,19	0,12	0,03	0,17
OT15	-0,22	0,11	0,02	0,00	-0,01	0,04	-0,04	0,03	0,08	0,00	-0,06	-0,04	0,07	-0,06	0,09	0,86	0,03	-0,02
OT16	-0,03	-0,17	-0,09	-0,02	-0,06	0,01	-0,09	-0,16	-0,15	0,11	-0,07	-0,87	-0,05	-0,02	-0,06	0,07	-0,08	0,00
OT17	0,36	-0,03	0,12	0,01	0,06	0,24	-0,15	0,00	0,03	0,68	-0,01	-0,16	0,02	0,00	-0,05	-0,01	0,05	0,06
OT18	0,29	0,14	0,64	0,17	0,12	-0,17	0,08	0,07	-0,10	0,30	0,04	0,15	-0,05	-0,01	0,03	0,00	-0,05	-0,02
OT19	0,33	0,12	0,37	0,28	0,01	-0,09	0,52	-0,03	0,15	0,03	-0,05	0,34	-0,01	0,13	0,14	0,05	-0,14	0,12
OT20	0,34	0,14	0,30	0,09	0,35	-0,16	0,12	-0,02	0,33	-0,03	0,42	0,11	-0,01	0,01	0,02	0,07	-0,14	-0,10
OT21	0,12	-0,02	-0,10	-0,16	-0,02	0,76	-0,10	-0,11	-0,09	0,16	0,06	0,00	0,10	-0,03	0,02	0,03	0,03	-0,01
OT22	0,20	-0,05	-0,05	-0,15	-0,27	0,41	-0,27	-0,38	-0,24	-0,06	-0,10	-0,02	0,08	0,03	-0,25	0,25	-0,14	0,04
OT23	0,32	0,16	0,12	-0,11	0,05	0,15	0,10	0,08	0,00	0,03	-0,03	0,08	0,75	0,01	-0,04	0,03	0,00	0,03
OT24	0,48	0,27	0,09	-0,03	0,04	0,09	0,15	-0,02	0,16	0,13	0,02	0,04	0,10	0,11	-0,01	-0,08	-0,01	0,49
OT25	0,71	0,17	0,40	0,05	-0,01	-0,02	0,17	0,06	-0,04	0,08	0,06	-0,09	0,01	0,07	0,00	0,02	-0,18	0,07
OT26	0,92	0,02	0,17	0,08	0,04	-0,01	0,02	-0,05	0,00	-0,09	-0,01	-0,02	0,03	0,03	0,05	-0,06	-0,01	-0,01
OT27	0,83	0,12	0,09	0,02	0,15	0,00	0,19	0,04	0,04	0,10	-0,08	0,18	-0,08	-0,01	0,00	0,05	0,01	0,03
OT28	0,37	0,41	0,50	0,09	0,05	0,06	0,27	0,10	0,10	0,04	0,18	0,21	-0,14	-0,02	0,22	-0,04	0,01	0,12
OT29	0,81	0,03	0,26	0,07	0,04	-0,08	0,16	0,04	0,13	0,01	-0,02	0,15	-0,02	0,09	-0,09	0,00	-0,05	0,01
OT30	0,44	0,27	0,32	0,11	0,09	-0,21	0,27	0,16	0,11	0,19	0,19	0,23	0,13	-0,06	0,03	0,10	0,05	0,16
OT31	0,32	0,09	0,61	0,03	0,21	-0,03	0,22	-0,04	0,14	0,13	0,11	-0,02	0,10	-0,01	-0,12	0,06	0,05	-0,28
OT32	0,26	0,14	0,37	0,18	0,63	-0,16	0,11	-0,07	-0,14	0,01	0,17	-0,01	0,03	0,07	0,03	-0,02	0,03	0,02
OT33	0,54	-0,02	0,26	-0,08	-0,11	0,22	-0,17	-0,06	0,20	0,24	-0,03	-0,09	0,17	0,21	0,13	-0,17	-0,29	0,21
OT34	0,73	0,09	0,06	0,02	-0,03	-0,02	-0,19	0,07	-0,04	0,08	0,23	0,28	0,04	0,11	0,09	-0,12	0,03	0,19
OT35	0,49	-0,09	0,12	0,04	0,28	0,02	-0,08	0,27	0,07	-0,01	0,07	-0,09	0,44	0,11	0,03	0,18	0,29	-0,13
OT36	0,54	0,23	0,47	0,07	0,21	0,08	0,17	0,18	0,11	0,16	0,09	0,16	-0,06	-0,01	-0,01	-0,16	-0,11	0,05
OT37	0,86	-0,01	0,14	0,10	0,08	0,08	-0,15	-0,13	0,06	-0,09	-0,01	-0,03	0,07	0,15	-0,10	0,01	0,13	-0,03
OT38	0,45	0,12	0,57	0,16	0,06	-0,02	0,04	0,03	0,08	-0,02	0,02	0,04	0,18	0,02	0,14	-0,08	0,00	0,10
OT39	0,34	0,15	0,55	0,14	0,03	-0,05	0,22	-0,07	0,03	0,02	-0,08	0,21	0,05	0,29	0,31	0,06	0,04	-0,10
OT40	0,33	0,10	0,62	0,12	0,15	0,16	-0,02	0,27	0,07	-0,03	0,09	-0,08	-0,02	0,00	-0,02	-0,10	0,10	-0,09
OT41	0,17	-0,09	0,00	-0,04	0,10	0,20	-0,14	-0,70	0,01	0,08	-0,07	-0,29	-0,05	0,03	-0,06	-0,09	0,03	0,05
OT42	0,17	0,39	0,45	0,37	-0,05	-0,26	0,29	-0,22	0,04	-0,03	-0,11	0,11	-0,01	0,12	0,02	0,03	0,10	0,19
OT43	0,50	0,06	0,62	0,20	-0,02	-0,06	-0,06	0,13	0,03	0,10	-0,05	-0,19	0,15	-0,08	-0,06	-0,01	0,16	-0,09
OT44	0,67	0,11	0,45	0,18	0,01	-0,10	0,00	-0,10	-0,10	-0,05	0,10	-0,13	0,13	-0,04	0,03	0,03	0,25	-0,07
OT45	0,20	0,15	0,52	0,08	-0,07	0,06	0,03	0,08	0,02	0,07	0,05	0,19	0,13	0,12	0,15	0,06	0,58	-0,07
OT46	0,30	0,62	0,38	0,07	0,15	-0,05	0,17	0,12	0,14	-0,18	0,03	0,09	-0,05	-0,08	0,01	0,11	0,08	0,19
OT47	0,21	0,56	0,31	-0,05	0,27	0,07	0,24	0,21	0,13	-0,07	-0,13	0,22	0,00	0,19	0,12	0,01	0,14	-0,06
OT48	0,19	-0,01	0,74	0,01	0,15	0,02	-0,07	-0,01	0,11	-0,20	0,12	-0,01	0,02	0,15	-0,05	0,13	-0,12	0,22
OT49	0,19	0,18	0,26	0,12	0,74	0,04	0,14	-0,01	0,11	0,09	0,02	0,04	0,12	0,11	0,09	-0,05	-0,02	-0,08
OT50	0,23	0,38	0,23	0,16	0,24	-0,14	0,21	0,36	0,19	0,03	0,04	0,00	0,09	0,24	0,16	0,02	-0,05	0,18

OT51	0,09	0,28	0,55	0,25	0,08	-0,06	0,23	0,13	0,30	-0,07	0,06	0,33	0,14	-0,03	0,21	0,07	-0,14	-0,06
OT52	0,20	0,33	0,49	0,26	0,02	0,02	0,14	0,27	0,14	0,08	-0,05	0,03	-0,05	0,19	0,22	0,06	-0,15	0,18
OT53	0,15	0,21	0,34	0,21	0,03	-0,09	0,15	0,18	0,29	-0,07	0,19	0,05	0,03	0,34	0,51	-0,04	-0,09	-0,13
OT54	0,18	0,30	0,50	0,21	-0,03	0,21	0,43	0,24	0,07	-0,22	-0,11	0,15	0,02	-0,15	0,14	-0,05	-0,16	0,00
OT55	0,03	0,43	0,44	0,11	-0,02	0,10	0,24	0,12	0,28	-0,27	-0,09	0,11	-0,08	0,30	-0,17	0,32	0,05	-0,08
OT56	0,05	0,10	-0,06	0,43	0,44	0,02	0,00	0,12	0,33	-0,17	0,13	0,05	0,13	0,02	0,06	-0,23	-0,27	0,11
OT57	0,14	0,05	0,14	0,72	0,21	-0,13	0,12	0,07	-0,15	0,12	-0,09	0,03	0,04	0,22	0,04	0,01	-0,16	-0,17
OT58	0,00	0,09	0,15	0,26	0,17	0,17	0,26	0,10	0,10	-0,03	0,70	0,10	0,00	0,04	0,04	-0,09	0,05	0,05
OT59	0,81	0,06	0,07	0,17	0,10	0,09	0,10	0,08	0,15	0,05	0,07	0,15	-0,01	-0,01	0,24	-0,02	0,10	0,08
OT60	0,37	0,16	0,22	0,49	0,27	-0,08	0,07	0,00	0,18	-0,02	0,12	-0,03	-0,02	-0,16	0,23	0,02	0,15	-0,07
OT61	0,26	0,01	0,42	0,16	0,59	0,06	0,01	0,02	0,00	0,02	0,18	0,08	-0,01	0,18	0,06	0,16	0,02	0,03
OT62	0,10	-0,03	0,75	0,06	0,38	-0,11	0,04	-0,04	0,09	0,03	0,10	0,01	-0,12	-0,04	-0,05	-0,03	0,08	-0,01
OT63	0,52	0,08	0,50	0,11	-0,14	-0,05	-0,05	0,05	0,09	0,01	0,07	0,01	0,15	0,14	0,13	-0,07	0,09	-0,25
OT64	-0,15	0,26	0,19	0,17	0,06	-0,14	0,59	0,11	0,25	0,07	0,20	0,21	-0,03	0,03	0,02	-0,18	0,02	0,20
OT65	0,18	0,11	0,56	-0,01	0,16	-0,08	0,48	-0,13	0,04	-0,01	0,21	-0,10	-0,02	0,14	0,00	-0,09	0,05	-0,11
OT66	-0,01	0,12	0,43	0,08	0,26	-0,02	0,53	0,12	0,02	-0,07	0,30	0,10	-0,21	0,14	0,24	0,01	-0,02	0,01
OT67	0,10	0,11	0,51	0,11	0,16	-0,15	0,31	0,08	0,06	0,08	0,53	-0,03	0,00	0,20	-0,01	-0,12	0,04	-0,10
OT68	0,10	0,17	0,19	0,77	0,05	0,12	0,14	0,05	-0,12	0,11	0,20	-0,01	-0,07	0,04	0,04	-0,05	0,09	0,02
OT69	0,12	0,13	0,18	0,78	0,04	-0,09	0,05	0,01	0,19	-0,06	0,13	0,07	-0,07	-0,07	0,10	0,03	0,04	-0,04
OT70	0,13	0,19	0,16	0,53	0,08	-0,10	-0,04	-0,02	0,43	-0,22	0,24	0,10	0,09	0,11	0,06	-0,01	-0,14	0,12
OT71	0,23	0,13	0,22	0,58	-0,01	-0,16	0,18	0,04	0,33	-0,01	-0,01	-0,09	-0,06	-0,04	0,08	0,11	0,27	0,09
OT72	0,16	-0,05	0,12	0,50	0,38	-0,08	0,17	0,05	0,30	-0,06	-0,28	0,02	0,05	-0,13	0,01	-0,04	-0,03	0,08
OT73	0,24	0,10	0,48	0,10	0,07	0,09	0,05	0,52	-0,13	0,15	0,05	-0,06	0,16	-0,06	0,06	-0,06	0,17	0,18
OT74	0,19	0,18	0,79	0,18	0,07	-0,03	0,14	-0,05	0,04	-0,02	0,03	0,08	0,07	0,02	0,19	0,07	-0,04	0,03
OT75	0,36	0,18	0,53	0,17	0,04	0,09	0,19	0,01	0,16	0,11	-0,18	0,26	0,02	0,34	0,16	0,00	0,16	0,17
OT76	0,53	0,20	0,57	0,10	0,12	0,05	0,08	0,06	0,02	0,03	0,01	0,05	0,06	0,16	0,01	0,06	0,23	-0,08
OT77	0,56	-0,13	0,37	0,09	0,05	0,14	0,02	-0,14	0,16	0,32	-0,04	-0,01	0,18	0,08	0,04	0,01	-0,12	-0,26
OT78	0,50	0,14	0,20	0,03	0,16	0,12	-0,10	-0,03	0,21	0,02	0,01	0,00	-0,06	-0,08	-0,09	0,00	0,24	-0,43
OT79	0,59	0,04	0,41	0,17	0,03	0,02	0,12	0,13	0,10	0,18	0,07	0,22	0,08	0,17	0,07	0,02	0,08	0,26
OT80	0,39	-0,01	0,47	0,20	0,35	0,05	0,08	0,20	0,22	0,04	0,11	0,11	-0,01	0,09	0,08	-0,11	0,25	0,06
OT81	0,91	-0,01	0,12	0,02	0,09	0,07	0,01	-0,06	0,01	0,00	0,06	-0,07	0,11	0,00	-0,01	-0,02	-0,05	-0,09
OT82	0,74	0,17	0,27	0,04	0,05	0,12	0,14	0,10	0,00	0,09	0,11	0,15	0,03	-0,05	0,20	-0,04	0,01	0,10
OT83	0,29	0,10	0,16	-0,01	0,26	-0,03	0,22	-0,06	0,03	0,00	0,15	0,00	0,00	0,68	-0,04	-0,09	0,05	0,09
OT84	0,42	0,33	0,48	0,12	0,19	0,10	0,07	0,03	-0,04	-0,01	-0,14	-0,18	0,17	0,25	0,17	-0,09	0,14	-0,08
OT85	0,90	0,12	0,17	0,08	0,01	-0,04	-0,05	0,01	0,03	0,06	0,01	0,00	0,04	0,10	-0,09	0,07	0,00	0,00
OT86	0,87	0,12	0,27	0,06	0,09	-0,03	-0,04	0,02	0,03	-0,02	0,06	-0,02	-0,03	0,04	0,01	-0,03	0,00	-0,02
OT87	0,88	0,02	0,08	0,03	0,15	0,01	0,08	0,02	-0,07	0,03	-0,02	-0,12	0,17	0,00	0,06	-0,01	-0,02	-0,03
OT88	0,91	0,10	0,04	0,05	0,02	0,02	0,03	-0,02	-0,01	0,00	-0,01	-0,07	0,02	0,05	0,04	-0,06	-0,02	0,07
Expl.Var	16,89	4,81	11,88	4,58	3,38	1,70	3,96	1,97	3,07	1,53	2,20	2,26	1,76	1,84	2,28	1,52	1,51	1,66
Prp.Totl	0,19	0,05	0,13	0,05	0,04	0,02	0,04	0,02	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02	0,02	0,03	0,02	0,02	0,02

Příloha 4: Tabulka faktorových nábojů pro vztah s partnerem

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (data kukla)Extraction: Principal components(Marked loadings are >,700000)																			
	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor
OT2	0,35	0,04	0,42	-0,24	0,02	0,14	0,17	0,12	0,17	0,00	-0,12	0,44	0,11	-0,08	-0,01	0,08	0,00	0,12	0,09	0,23
OT3	0,18	0,34	0,09	0,03	0,00	0,06	0,00	0,74	-0,20	0,14	0,17	-0,05	0,01	-0,06	0,22	-0,01	0,09	0,16	-0,02	0,03
OT4	0,61	-0,04	0,31	-0,19	-0,07	0,23	0,06	0,15	-0,07	-0,07	0,09	0,36	-0,16	-0,05	0,02	0,10	0,08	0,15	-0,12	-0,08
OT5	0,54	0,31	0,01	0,07	0,07	-0,02	0,14	-0,13	0,25	-0,13	0,40	-0,07	-0,14	0,16	-0,03	-0,03	-0,31	0,16	0,12	0,10
OT6	-0,14	0,12	0,57	0,04	0,12	0,08	-0,20	0,19	-0,02	0,25	0,44	-0,01	0,06	0,01	0,08	-0,11	-0,05	-0,14	0,13	0,07
OT7	0,26	0,52	0,20	0,05	0,22	0,16	0,07	0,26	0,37	0,09	0,02	-0,02	0,11	-0,14	0,11	0,08	0,22	0,14	0,06	0,12
OT8	0,18	0,10	0,52	-0,21	0,12	-0,15	0,26	-0,03	0,06	0,11	0,17	0,08	-0,01	-0,09	-0,08	0,09	0,11	0,14	0,17	0,43
OT9	0,52	0,07	0,31	-0,13	0,09	0,17	0,21	0,38	0,13	0,00	-0,17	0,07	-0,10	0,06	0,07	0,23	0,13	0,25	0,09	0,06
OT10	0,54	0,26	0,12	0,01	0,11	0,47	-0,03	-0,03	0,19	-0,04	0,02	-0,08	-0,07	-0,18	0,06	0,19	0,33	0,04	0,03	-0,01
OT11	0,72	0,29	-0,04	0,00	-0,03	0,09	0,23	-0,03	0,17	-0,11	0,11	-0,12	0,04	0,02	0,11	0,13	0,28	0,03	-0,05	0,16
OT12	0,36	0,04	0,45	0,07	-0,17	0,15	0,08	0,12	0,13	0,07	-0,01	0,47	0,19	-0,06	0,15	0,12	0,15	-0,01	0,28	0,12
OT13	0,10	0,34	0,11	0,11	0,04	0,03	0,18	-0,20	-0,04	0,44	0,17	0,15	0,06	-0,07	0,35	0,09	-0,04	-0,10	0,08	0,22
OT14	0,46	0,14	0,31	-0,01	-0,24	0,14	0,02	-0,04	0,12	0,03	-0,27	0,21	-0,15	-0,01	0,08	0,21	-0,18	-0,08	0,40	0,05
OT15	-0,10	-0,02	-0,02	-0,07	-0,04	-0,03	-0,05	0,08	0,05	0,88	-0,09	-0,01	-0,08	0,02	-0,18	-0,05	0,07	0,07	0,07	-0,01
OT16	-0,33	-0,03	-0,12	0,07	-0,05	-0,12	-0,04	-0,03	-0,04	0,04	-0,17	-0,11	-0,09	-0,02	-0,08	-0,82	-0,02	-0,07	-0,07	-0,02
OT17	-0,03	0,01	-0,15	0,55	0,22	0,06	0,34	0,21	-0,03	0,03	-0,15	0,39	0,01	0,07	-0,10	-0,14	0,20	-0,19	-0,08	0,01
OT18	0,27	0,07	0,25	0,03	0,07	0,17	0,14	-0,07	0,07	0,02	0,17	0,23	0,17	0,70	0,19	0,01	0,11	-0,06	-0,06	0,04
OT19	0,65	0,40	-0,04	-0,03	0,08	0,05	0,10	0,15	0,16	0,02	0,02	0,25	0,04	0,11	0,32	0,12	-0,03	0,10	0,16	0,01
OT20	0,37	0,28	0,14	-0,25	0,21	0,44	0,01	0,28	0,10	-0,04	0,11	0,10	0,14	0,11	0,09	0,00	-0,03	0,10	0,23	-0,03
OT21	-0,10	-0,03	0,10	0,31	0,07	-0,18	0,16	-0,07	-0,08	0,05	-0,68	-0,04	-0,01	-0,03	-0,23	-0,14	-0,12	-0,15	0,12	0,10
OT22	-0,12	-0,36	-0,01	0,07	0,03	-0,09	-0,11	-0,05	-0,03	0,08	-0,73	-0,12	0,11	-0,07	0,01	-0,10	-0,03	0,14	-0,07	-0,14
OT23	0,50	-0,07	0,00	0,16	-0,07	0,01	0,12	-0,07	0,11	-0,05	-0,22	0,04	0,13	-0,28	-0,07	0,28	-0,07	0,13	0,52	0,06
OT24	0,53	-0,07	0,19	0,26	0,04	0,05	-0,20	0,15	0,25	-0,11	-0,03	0,19	0,11	-0,10	0,01	-0,18	0,01	0,33	0,14	-0,18
OT25	0,69	0,25	0,12	0,12	-0,05	0,07	0,19	0,15	-0,05	-0,07	0,05	0,06	0,09	0,34	-0,04	0,21	-0,08	0,06	0,16	0,05
OT26	0,80	0,25	0,13	-0,07	-0,04	0,10	0,15	-0,04	0,10	-0,20	0,00	-0,07	0,11	0,02	0,05	0,17	0,06	-0,01	-0,05	0,00
OT27	0,71	0,37	0,09	0,06	-0,06	0,12	0,25	0,08	0,12	-0,01	0,08	0,11	-0,11	0,03	0,16	0,23	0,01	0,15	0,06	0,02
OT28	0,56	0,14	0,31	-0,12	0,06	0,32	0,34	0,04	-0,15	-0,18	0,07	0,27	-0,02	0,08	0,07	0,03	0,00	0,04	-0,16	-0,05
OT29	0,59	0,27	0,07	0,14	-0,16	0,13	0,12	0,16	0,01	-0,15	0,07	0,16	0,25	0,06	0,25	0,07	0,21	0,18	0,14	0,10
OT30	0,49	0,20	0,27	0,09	0,28	0,07	0,02	-0,05	0,25	-0,03	0,16	0,40	0,06	0,11	0,16	0,26	0,16	-0,08	0,17	0,00
OT31	0,29	0,14	0,19	0,17	0,09	0,16	0,24	0,08	0,06	0,15	0,08	0,11	-0,10	0,17	0,09	0,00	0,65	0,17	0,16	-0,02
OT32	-0,04	0,06	0,14	-0,03	0,01	0,02	-0,05	-0,14	0,83	-0,11	0,10	0,08	0,04	-0,03	0,08	-0,05	0,01	-0,02	0,00	0,12
OT33	0,29	-0,13	0,00	0,82	-0,06	0,00	-0,03	-0,01	-0,01	-0,05	-0,10	0,02	0,14	0,01	0,05	0,03	0,03	-0,03	0,17	-0,09
OT34	0,35	0,08	0,24	0,30	0,05	-0,01	0,19	-0,10	0,10	-0,11	0,09	0,18	0,42	-0,23	-0,07	0,28	0,05	-0,31	0,02	-0,03
OT35	0,13	0,13	0,10	0,13	0,09	0,13	0,17	0,00	0,14	0,11	0,08	-0,04	0,08	0,03	0,01	-0,01	0,14	-0,06	0,77	-0,04
OT36	0,46	0,14	0,24	0,13	-0,02	0,32	0,12	-0,04	0,20	-0,13	0,12	0,09	0,14	0,08	0,44	0,27	-0,02	0,01	-0,01	0,18
OT37	0,19	0,29	0,37	0,03	0,11	-0,02	-0,02	0,06	0,36	-0,06	-0,21	0,40	0,27	0,21	0,07	-0,05	0,14	0,30	0,18	0,09
OT38	0,47	0,07	0,16	0,00	0,27	0,57	-0,09	0,12	-0,01	0,02	0,17	-0,06	-0,08	-0,11	-0,03	-0,03	-0,01	-0,02	0,20	0,16
OT39	0,34	0,31	0,02	-0,08	0,38	0,20	0,07	0,33	0,21	-0,12	-0,10	0,18	0,12	0,16	0,13	0,00	-0,08	0,02	0,25	0,26
OT40	0,16	0,30	0,06	-0,06	0,15	0,47	-0,02	-0,39	-0,01	0,00	-0,03	0,33	0,03	-0,16	0,26	0,04	0,14	0,23	0,11	-0,07
OT41	-0,32	-0,26	0,02	0,44	0,02	-0,03	-0,20	-0,11	-0,02	-0,03	-0,11	-0,23	-0,07	0,02	0,00	-0,24	0,01	0,09	0,00	0,26
OT42	0,37	0,54	0,34	-0,03	0,06	0,10	-0,06	-0,16	0,22	-0,33	0,07	-0,04	0,18	-0,02	-0,03	0,15	0,17	-0,03	-0,14	0,11
OT43	0,34	0,33	0,08	-0,09	0,17	0,46	0,26	0,05	-0,07	-0,01	0,02	0,11	-0,06	0,03	-0,16	0,17	0,41	-0,07	0,24	-0,06
OT44	0,37	0,19	0,36	-0,05	0,29	0,28	0,13	-0,14	0,17	-0,06	-0,04	0,21	-0,02	0,00	-0,10	0,36	0,20	0,01	0,01	0,09
OT45	0,13	0,20	0,03	-0,09	0,20	0,53	0,51	0,10	0,06	0,07	-0,01	0,17	0,01	0,11	-0,03	0,35	0,04	-0,04	0,06	0,09
OT46	0,57	0,16	0,37	-0,19	0,14	0,21	-0,02	0,05	0,29	-0,17	-0,05	0,06	-0,17	-0,18	0,29	0,20	0,01	0,13	0,03	-0,06
OT47	0,48	0,28	0,37	0,08	0,14	-0,04	0,07	0,11	0,46	0,04	-0,11	0,12	-0,12	-0,05	0,12	0,27	0,15	0,16	0,08	0,03
OT48	0,13	0,02	0,74	-0,04	0,07	0,15	-0,13	0,02	0,22	-0,11	0,01	0,08	0,24	0,26	0,06	0,08	0,07	0,21	-0,10	-0,10
OT49	0,30	0,17	0,19	0,01	0,18	0,28	0,11	-0,01	0,59	0,18	0,08	0,15	0,16	0,16	0,06	0,11	-0,09	0,01	0,15	0,10
OT50	0,46	0,32	0,12	0,17	0,00	0,15	-0,09	-0,06	0,30	-0,02	0,33	0,24	0,30	-0,06	0,17	-0,06	0,13	0,19	0,04	0,20

OT51	0,53	0,04	0,17	-0,02	0,03	0,30	0,29	0,10	0,12	0,21	0,14	0,32	-0,12	0,12	0,11	0,28	0,14	0,18	0,16	0,14
OT52	0,48	0,20	0,45	0,14	0,08	0,18	0,14	0,08	0,06	0,20	0,12	0,22	0,21	0,02	0,25	-0,12	-0,04	0,15	0,02	-0,04
OT53	0,03	0,28	0,30	0,05	-0,03	0,15	0,21	0,11	0,06	0,19	0,37	0,11	0,21	0,13	0,18	0,10	-0,30	0,01	0,35	0,26
OT54	0,71	0,29	0,26	-0,14	-0,10	0,21	0,14	-0,01	0,12	-0,06	0,04	0,10	-0,08	0,00	0,19	0,17	-0,03	0,14	-0,10	0,00
OT55	0,17	0,26	0,28	-0,09	0,11	0,02	0,09	0,11	-0,04	0,08	0,00	0,09	-0,06	-0,04	-0,03	0,11	0,06	0,73	-0,08	0,17
OT56	0,20	0,14	0,03	-0,10	0,05	0,14	0,16	0,11	0,22	-0,11	0,15	-0,03	0,15	-0,03	0,67	-0,12	-0,02	-0,16	0,06	0,27
OT57	0,19	0,32	-0,07	0,01	-0,08	0,01	0,03	0,15	0,23	0,06	0,06	0,06	-0,03	0,06	0,24	0,04	0,00	0,18	-0,04	0,66
OT58	0,28	0,36	0,20	-0,02	-0,03	0,20	-0,10	0,02	0,20	0,03	0,01	0,39	0,06	0,07	-0,15	0,20	-0,27	-0,03	0,04	-0,02
OT59	0,48	0,39	0,13	0,19	-0,03	0,20	0,19	0,19	0,13	0,02	0,31	0,23	0,04	-0,06	0,14	0,21	-0,09	-0,10	0,11	0,13
OT60	0,24	0,58	0,23	-0,20	0,09	0,08	-0,10	0,12	0,12	0,08	0,07	0,11	-0,11	0,20	0,30	0,07	0,22	-0,04	0,06	0,15
OT61	0,09	0,11	0,09	-0,09	0,08	0,17	-0,09	0,15	0,59	0,26	-0,05	0,12	0,23	0,01	0,09	0,14	0,07	-0,08	0,33	0,03
OT62	-0,10	-0,05	0,20	0,08	-0,31	0,79	0,08	0,02	0,18	-0,04	0,15	0,12	-0,04	0,20	0,10	0,08	0,04	0,05	-0,01	0,02
OT63	0,31	-0,02	0,04	-0,01	-0,02	0,07	0,84	-0,01	-0,05	-0,04	-0,01	0,04	0,04	0,03	0,09	0,02	0,11	0,06	0,18	0,02
OT64	0,49	0,13	0,17	0,03	-0,02	0,14	-0,01	0,32	0,10	-0,21	0,34	0,34	-0,16	0,04	0,25	0,18	-0,16	-0,05	-0,13	0,09
OT65	0,27	0,04	0,50	0,02	0,25	-0,16	0,31	0,30	0,36	-0,17	-0,03	0,12	-0,19	0,07	-0,03	0,04	0,24	0,07	0,12	0,02
OT66	0,23	0,18	0,35	0,08	0,00	0,22	0,15	-0,15	0,37	0,13	0,34	0,10	0,15	0,11	0,15	0,28	-0,25	0,24	-0,23	-0,08
OT67	-0,21	0,11	0,18	0,07	0,04	0,05	0,10	-0,08	0,16	0,04	0,20	0,80	0,12	0,15	0,09	0,10	0,06	0,10	-0,05	0,08
OT68	0,14	0,52	0,08	-0,02	0,01	0,17	-0,05	-0,11	0,10	-0,06	0,05	0,38	0,01	0,06	0,10	-0,01	-0,15	-0,05	-0,04	0,52
OT69	0,19	0,74	0,12	-0,14	0,04	0,09	-0,01	0,22	0,10	0,08	0,02	0,01	-0,01	0,06	0,09	0,07	0,03	0,00	0,00	0,19
OT70	0,12	0,67	0,26	0,02	-0,07	0,06	0,17	0,00	0,20	-0,21	0,09	0,05	0,03	-0,05	0,20	-0,19	-0,02	0,24	0,16	-0,07
OT71	0,12	0,80	-0,01	-0,05	0,06	0,00	0,01	0,03	-0,09	0,09	0,22	0,07	0,10	0,00	0,13	0,03	0,02	0,10	0,06	0,01
OT72	0,07	0,31	0,05	0,04	0,06	0,02	-0,05	0,11	0,03	-0,08	0,06	0,08	-0,13	0,12	0,78	0,09	0,06	0,09	-0,02	-0,01
OT73	0,39	0,30	0,09	0,13	-0,08	0,18	0,10	0,04	0,31	0,06	0,06	0,20	0,07	0,08	0,02	0,04	0,36	-0,14	0,01	-0,06
OT74	0,27	0,02	0,65	0,01	0,01	0,45	-0,01	0,06	0,05	0,10	-0,12	-0,09	-0,07	0,15	0,22	0,23	0,00	-0,05	0,03	-0,01
OT75	0,44	0,38	0,02	0,08	-0,03	0,28	0,04	0,39	0,18	-0,09	-0,09	0,13	0,25	-0,01	0,21	0,01	0,13	-0,09	0,07	0,28
OT76	0,35	0,34	0,38	-0,16	0,36	0,19	-0,11	0,13	0,20	-0,12	-0,27	0,25	0,17	-0,05	-0,04	0,12	0,25	-0,05	0,01	-0,02
OT77	0,10	0,05	0,02	0,35	0,15	0,19	-0,17	0,21	-0,06	0,03	-0,34	-0,08	0,19	0,37	-0,06	0,20	0,27	0,07	0,26	0,22
OT78	-0,10	0,04	0,11	0,03	0,88	0,02	0,03	-0,01	0,09	0,00	-0,03	0,01	-0,05	0,03	0,07	0,05	0,04	0,07	0,02	-0,03
OT79	0,56	0,26	-0,06	0,19	0,09	0,16	0,24	0,28	0,20	0,09	0,15	0,14	0,29	-0,20	0,09	0,07	-0,09	0,02	-0,01	0,06
OT80	0,26	0,29	0,24	0,11	0,18	0,51	0,13	0,06	0,14	-0,06	0,25	0,13	0,20	0,04	0,20	-0,07	0,09	-0,08	0,13	-0,02
OT81	0,84	-0,06	0,03	0,15	-0,02	-0,05	0,02	-0,02	-0,17	0,04	-0,03	0,11	0,05	0,11	-0,24	0,04	0,11	0,00	0,10	0,02
OT82	0,64	0,25	0,17	0,09	0,01	0,28	0,07	0,02	0,22	0,10	0,09	0,29	0,12	0,11	0,24	0,07	-0,04	-0,08	-0,03	0,02
OT83	0,16	0,06	0,08	0,08	-0,04	-0,04	0,00	0,00	0,14	-0,06	-0,07	0,08	0,79	0,11	-0,03	0,03	-0,06	-0,03	0,08	-0,02
OT84	0,05	0,34	0,76	0,06	0,01	0,15	0,11	-0,08	0,13	-0,09	-0,02	0,23	0,03	-0,01	-0,05	0,00	0,01	0,10	0,10	-0,02
OT85	0,77	0,09	0,02	0,01	-0,03	-0,05	-0,05	0,20	-0,05	0,08	0,03	0,22	0,32	0,14	-0,11	0,00	0,13	0,03	0,17	0,06
OT86	0,63	0,12	0,27	-0,04	0,01	0,22	0,06	0,09	-0,04	-0,05	-0,05	0,12	0,38	0,15	0,28	0,20	-0,05	0,07	0,07	0,11
OT87	0,78	-0,01	-0,11	0,10	-0,01	-0,06	-0,12	-0,08	0,02	0,10	-0,01	0,11	0,03	0,06	0,08	-0,06	0,08	-0,03	0,30	0,02
OT88	0,82	-0,03	0,10	-0,03	0,20	-0,02	0,02	0,00	0,07	0,05	0,05	-0,10	0,08	-0,12	0,06	-0,10	0,00	-0,10	-0,08	0,12
Expl.Var	14,93	6,53	5,71	2,39	2,17	4,26	2,70	2,37	3,78	2,00	3,01	3,66	2,42	1,72	3,03	2,54	2,18	1,87	2,45	1,95
Prp.Totl	0,17	0,08	0,07	0,03	0,02	0,05	0,03	0,03	0,04	0,02	0,03	0,04	0,03	0,02	0,03	0,03	0,03	0,02	0,03	0,02